

**PUBLICATIE SAPTAMINALA EDITATA DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL**

ANUL II • NR. 27 • 12 – 18 IULIE 1991

DIN SUMAR:

O PUNTE PESTE PRĂPASTIE (CONGRESUL ALIANȚEI CIVICE)

**FLORIN-GABRIEL MĂRCULESCU:
VREMEA FAPTELOR**

**VÁCLAV HAVEL:
DESPRE POLITICĂ ȘI POLITICIENI
SAU NU AM VOIE SĂ UIT
CUM SE FACE O CAFEA**

**DAN PAVEL:
COMUNISM ȘI ANTISEMITISM**

CINE DESTABILIZEAZĂ EUROPA?

**CONFERINȚA „PERCEPȚII ȘI CONCEPTE DE
SECURITATE ÎN EUROPA DE EST”**

București, 4-5 iulie 1991

**Casa Comună își caută
acoperiș**

Conferința pe teme de securitate a Europei, care s-a bucurat de o bună participare a specialiștilor NATO, precum și de privilegiul prezenței secretarului general, d-l Manfred Wörner, a avut handicapul de a veni într-un moment complet nepotrivit. Pe de o parte, prea devreme — vor mai trece cîțiva ani pînă să se încheie concepția cu privire la securitatea Europei ca întreg, a spus secretarul general, pe de altă parte — prea tîrziu — criza iugoslavă arătînd ineficacitatea mecanismelor diplomatiche — troika ministerială, reprezentantă a CSCE a trebuit să admînă, după o securitate euforie, că orice intervenție trebuie să fie în sensul logicil teritoriale — compromisurile fundamentale nemaînfiind viabile. În condițiile în care găsirea unei soluții pentru securitatea continentului a devenit o evidență urgentă, comunicările susținute au avut un aer de generalitate și atemporalitate cel puțin ciudat. Mai importantă decît cuvintele cape s-au spus, este însăși prezența la București — prima dintr-o capitalele Estului — a domnului Manfred Wörner, Secretarul general al NATO, ca și numeroși vorbitori, (în special cei de limbă franceză) s-au grăbit să dea asigurări că România nu este abandonată și izolată, separarea Europei Centrale de ea

balcanică — promovată de CSCE — nu este susținută de NATO, care privește securitatea Estului în chip unitar. Cât de unitar este acest chip s-a văzut în multele intervenții care priveau integrarea Uniunii Sovietice în nouă sistem al securității continentale în mod similar cu acela al statelor din Est. Fără a ști cum va arăta securitatea Estului, putem spune că, după cit se pare, ea nu va fi concepută în maniera de a apăra fostele state satelitale ale pactului de la Varsavia de o eventuală imitătură a Uniunii Sovietice. Secretarul general a subliniat chiar că sunt de interesate NATO și CSCE ca statele Estului să întrețină relații amicale cu URSS. În ceea ce privește clauza Traitiului de la încheiat de România cu URSS (tratat ce face superfluită prezența NATO la București) care prevedea că nici una dintre părți nu se poate alătui cu forțe antagonice celelalte ne-ă fost dat să afîm că NATO este o alianță prietenosă „în lăsările de l'Union Soviétique”, iar clauza respectivă interzice doar alianță cu forțele ofensive. Cum la această oră nu mai există pe lume nici o alianță sau forță autohtonă care să recunoască explicit că este ofensivă în adresa Uniunii Sovietice, ne întrebăm în aceste condiții ce rost mai are clauza cu pricina? Ce rost mai au discuțiile despre securitate în general?

ALINA MUNGIU

(Continuare la pag. 16)

„Dreptul de a face orice și puterea de a ucide sunt un vin prea tare pentru a nu îmbăta oamenii”

HIPPOLYTE TAINÉ

DESPRE POLITICĂ ȘI MORALĂ

Un raport C.I.A. publicat în New York Times (noiembrie 1990) anunță posibila dezmembrare a Iugoslaviei la o dată foarte apropiată. Acum, cînd, recunoscută sau nu, ea devine un fapt singeros și dramatic (evident, timpul nu mai are deloc răbdare la acest sfîrșit de mileniu) este la ordinea zilei creșterea vizibilă a interesului Occidental față de România. (În orice caz înainte ca, la rîndul ei România să ajungă sursa unor neliniștiștoare tensiuni pentru echilibrul precar al lumii). Acei (destui, din păcate) care încă mai cred că ne ajunge să fim români, nu ne interesează și nu avem nevoie de Europa, pot vedea cu ochii liberi (dacă suntem de bună credință) în ce măsură istoria, geografia și interesul politic imediat internațională destinele tărilor. Deși problema minorităților rareori este la noi luată în discuție cu relaxarea și obiectivitatea necesară, un sentiment de frustrare națională poate deasupra caracterizării simplificate (poate) pe care restul lumii ne-a acordat-o, după conflictele interne de la Tîrgu Mureș, agresarea tiganilor în 13-15 iunie 1990 și proliferarea accelerată a publicațiilor de extremă dreaptă (România Mare și Europa sunt oici doar capetele de ofis) întreținute și animate de fosta și actuala Securitate. Criza identității naționale, excesele naționaliste se nasc însă, precum se stie, pe un teren accidentat de un grav desechilibru economic. În ce fel poate fi asistat bolnavul numit România pentru că virusul maladiel să nu devină contagiosi, paradoxal, tocmai prin izolare? Priviri atente urmărește nouă boala de pulbere al Europei ale cărei granite recent întrunită Confederatie europeană de la Praga a găsit că se întind pînă deosebite în Asia; febra naționalismelor și destinderea democrației sunt testate din timp în timp. Democrația nu stă însă pe loc nicăieri, nici măcar în Statele Unite, unde se ivesc mereu alte probleme — s-a spus la un seminar organizat de „National Republican Institute For International Affairs”, al cărui scop este asistența partidelor politice în țările în care ele au fost distruse de comuniști. „Dacă v-ati putea canaliza entuziasmul într-un proces politic mai simplu, nimic nu v-ar putea sta în colo”, s-a repetat, pe linia acelei direcții specific americane în care pragmatismul intîlnește eficacitatea generozității bine controlate. Fii simpli, fii creativi, utilizați acele resurse umane pe care le aveți la indemâna, sigur, peste 10 ani veți putea alege mai bine oamenii de care aveți nevoie, țineți minte că banii putini fac banii mulți, chiar și într-o țară încărcată ca o noastră avem mai mult succes cind cerem împrumut etc. Sfaturile pe care Occidentalii ni le oferă propună evident un alt tip de comportament politic și o cu totul altă retorică decit cea cu care ne-am obișnuit într-o altă de un an și jumătate, incit am devenit manieristi. E drept că retorica opozitiei a fost deja confiscată și doar un cîitor avizat mai distinge moneda adevărată de cea falsă, în condiții în care principiile și concepțile invocate sunt cam aceleași. E drept că discursurile sunt aproape toate prea lungi într-o țară nervoasă în care pușnici se îndură să-si oscule conlocutorul fără să-l intrerupă. Negativismul va slăbi însă prin a descuraja electoratul care, la fel ca peste tot în lume, preferă promisiuni concrete (sperind că vor fi respectate) în loc de acuzații permanente. În absența promisiunilor însă, se povestesc experiențe irecute al căror dramatism se anihilizează prin repetare, se perpetuează un tip de discurs moral născut în epoca Iericită a Pieței Universității și tot mai inodocvat în epoca boutique-urilor, a somerilor și a prețurilor crescînd. Chiar trecînd peste modul în care viața se încăpătinează să contracorde manifeismul, discursul dualist care aşașă deoparte puritatea, de coalitățile obiective, riscă (mai ales în agitația germanilor de capitalism) să boabeze în bogatele reziduuri comuniste să nu mai convingă pe nimeni. Viața (politico, se înțelege) din România este un compromis, dar și în S.U.A. viața este un compromis, s-a spus la același seminar. Și iată, de acum înapoi începem să vedem ce se va ascunde sub acest cuvînt. Se poate păstra fair-play-ul în existența unui partid sau el este din start o noțiune desueta? Cît funcționează abilitatea și spiritul diplomatic în alcătuirea unei echipe coerente și cînd riscă ele să devină comportamentul maliotic pe care îl „demască” la adversarii politici? Sălile de sedințe sunt pline de oameni cu reflexele vechiului partid unic, care aplaudă des, care votează ușor, care se intimidează și se răzgindesc repede, care construiesc mitologii — cînd dintr-o nouă se recunoaște într-un asemenea comportament? Trebuie să întreținem din mers mitologile (dacă suntem că suntem false) în această ploaie torentală de vorbe, sau putem să lăsăm linîștită (ca și pînă acum) totul pe seama posterității, viitorului, istoriei? Să desculcească ea firele — dacă o să mai poată. Totul este să nu ne trezim că am ajuns iar la o veche tradiție a acestui „făcător pămînt care are dorul de a pune culoare proprie pe oameni și pe idei, ca nimeni altul” (cum spune tragicul personaj Belu Zilber, pe numele său literar Andrei Șerbulăescu). Să nu descoperim într-o „bună zi” că mulți victoriosi dintr-un nou parlament li s-ar putea patrivi cuvintele lui Mihail Sebastian despre oameni ai timpului său: „Rigoarea, sub orice formă, nu este de resortul lor. Sunt niște oameni liberi. Poate singurii oameni din Europa, căci faptele nu-i leagă, iar ideile nu-i obligă”. Acesta speră, însă, că a doar un gînd pesimist, pe care viața, neluibind manifeisme, nu-l va împlini.

GABRIELA ADAMESTEAȘU

FIRMA BUCUREȘTI - "DALLAS"

Nu, nu e vorba de vreo firmă româno-americană. Doamne-ferge, nici gînd de aşa ceva, ci de bizarul fenomen de occidentalizare în râu, observabil la scară întrigă noastră societății. Acolo unde există, „europenizarea” noastră se face prin defecte; și nu doar prin simplă imitație, ci printre-un fel de răsturnat sincronism lovinescian: suntem prezenți în lume în primul rînd prin ce avem mai râu, în această paradoxală evoluție, televiziunea română ocupă primul loc. Avem, desigur, a-l mulțumi.

Un recent articol din revista „L'Express” – o simplă recenzie, de fapt, la două recente apariții din Franță – ne dovedește că nu degeaba facem ceea ce facem, deși poate de mult ne-am săturat, că televiziunea a devenit din ce în ce mai suspectă, mai amestecată în jocurile puterii, mai solidară în esență cu acestea. Cîteva extrase cred că vor fi edificatoare:

Brutala pierdere de credibilitate a jurnalisticilor, atestată de sondajele recente (un francez din dol nu mai are încredere în

ceea ce îl relatează ziarul preferat), indică deja că procesul intentat mediilor nu se rezumă la o simplă polemică lansată de cîiva „mediafobi”. Scepticii vor găsi confirmarea realității – și a gravității – acestelui indispozitii descoperirid că criticiile cele mai aprige ale derivelor mediașe sunt în principal opera... jurnalisticilor. Faptul că acestea vin din partea membrilor presei scrise indică deja una din temele dezbatelor; efectul corupției ai unelelor audio-vizuale asupra practicilor specifice meseriei de ziarist. Evenimentele a căror realitate a fost traversată prin mediatizare (Timișoara, Tienanmen, „revoluția” inspectorului Dufour, războul din Golf) s-au înmulțit în ultimii ani, iar consumatorul începe să albă îndoilei. Micul eseul al lui Alain Woodrow (Information manipulation, 1991), ziarist la „Le Monde”, reamintește în amănunt povestea acestor cazuri celebre pe care chiar autori lor s-au obișnuit să le califice drept „manipulații”, înainte de a le da uitări (pînă la următorul...). Dar A.W. refuză să vorbească de „derapaje”: repetarea dă la îveală o deregulare profundă, iar aceste exemple spectaculoase nu fac decît să scoată la lumină practici mai puțin vizibile, dar mai curente decât ne-am închipui.

Unelele comunicările electronice au abolit distanța. Miracol tehnic, dar, în același timp, blestem profesional: „Distanța dintre eveniment și informație este aceea care permite ziaristului să lucreze asupra faptului, să opereze acesta alchimie ce transformă faptul

în informație „lucrată”. Dacă rapiditatea constituie esența informației, urgența imprestivă este dușmanul acestela». Alt factor de deregulare: de cînd cu privatizarea, unii ziaristi din domeniul audio-vizualului își iau tot mai multe libertăți față de regulile elementare ale onestității. Trecind în revistă cîteva metode recente de manipulare („reportaj” cu imagini de ficțiune, „documentare” cu actori plătiți...), apărute cu cinism de autorii lor, A.W. vede în ele efectul logic al supunerii informației televizate domniei Audimat-ului, ce duce la „mincluna spectacolului și spectacolul minclunii”.

Carteau lui Yves Mamou (C'est la faute aux médias! Essai sur la fabrication de l'information, 1991), făcând și ea constatări alarmante, largesc problema: există manipulare pentru că manipulatorii au înțeles că mediile constituie fabuloase unele de dobîndire și păstrare a puterii. (...) În această lume unidimensională a „comunicării”, diferența dintre un zvon, o informație și un comunicat oficial a dispărut. (...) Îndeajuns de pesimist în ceea ce privește evoluția informației televizate, acesti doi autori doresc ca presa scrisă să inceteze a se mai lăsa antrenată în această direcție (dispreț față de deontologia cea mai elementară, racolaj, tratare leneșă a informației) pentru a apăra finalitatea profesioniștilor – construirea informației – împotriva canalului de comunicare. Întorcind spatele manipulatorilor și jurnalisticilor care se lasă manipulați, Yves Mamou insistă asupra

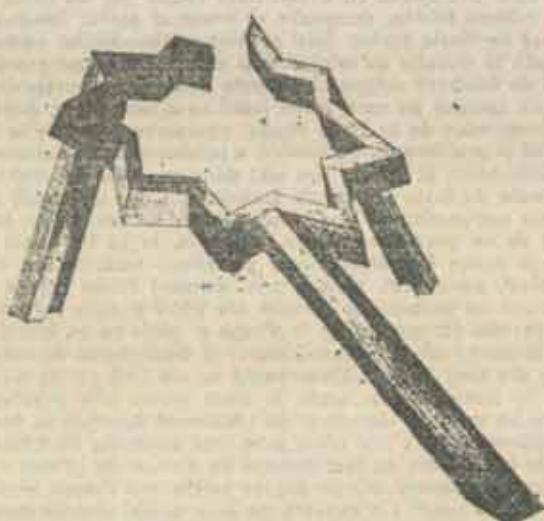
mizel: „Ca și oceanul, spațiul mediatic nu poate suporta decît un număr limitat de marea negre. Din simplă grijă de eficacitate (...) nimic nu are interesul să transforme acest spațiu public într-o cloacă”.

Și pentru a nu pierde de tot din vedere micul – și tot mai pătratul – nostru ecran, ca de obicei, cîteva întrebări la care ni s-au oferit deja răspunsuri. UNDE SUNT CUVINTELE IMNULUI NAȚIONAL? Pe ce birou și așteptând ce auguste cerneluri? Cine va avea nerăbdarea de a deschide televizorul la începutul programului sau răbdarea de a nu adormi pînă la încheierea acestuia va fi izbit de un fel de marș militar mut îndemnind fără pulină de amărare la scoaterea efectelor din sîfonier și la prezentarea în cel mai scurt termen pe „cîmpul de bătălie” (al reformelor?).

Să fi fost doamna Jeana Gheorghiu atât de învîldioasă pe (d.) Mihai Tatulici încît să fi dorit și să fi și obținut – cînd altă cerere sărit pur și simplu nebăgată în seamă de conducerea televiziunii – transformarea emisiunii „Salut, prietenii” într-un fel de „Venită cu noi pe programul 1” de marți? Sau să fie înlocuitorul doar rigorile vacanței mari? Așteptăm încă, cu speranță că nu vom încrie respectiva emisie năsturi de „Gaudemus”, adică la capitolul pierderi.

Încolo, invocația română continuă: „În direct”. Cite episoadi va avea? De cîți actori va fi pînă la urmă nevoile? Recordurile americane sunt oricum în pericol,

BOGDAN GHIU

Ilustrăm acest număr cu lucrări de Paul Neagu

ÎN ATENȚIA DIFUZORILOR PARTICULARI

Redacția Revistei „22” face cunoscut
DIFUZORILOR PARTICULARI
că remiza cuvenită lor a crescut de la 20% la

25%

Plata se face anticipat la redacție,
acceptându-se un return de maxim 10%.
Ce interesați ne pot contacta la adresa:
Calea Victoriei 120, etaj 1 – Serviciul Difuzare

COMITETUL DE DIRECTIE
SI COLABORATORII
EDITURII HUMANITAS
ANUNȚĂ INAUGURAREA

LIBRĂRIE „HUMANITAS“ din București

în ziua de 13 iulie 1991 ora 11,00

în București,
Calea Victoriei 101

Important

La solicitările cititorilor din pară vă informăm că, datorită majorității prejului publicației, costul unui abonament trimestrial este de 204 lei; suma respectivă poate fi expediată prin mandat postal pe adresa:

Redacția Revistei „22”,
Calea Victoriei 120, Oficiul poștal 22, București.
Totodată, cititorii își rugă să semneze în
seria, la același adresă, neregulile privind difuzarea.

IN LOC DE CRONICA PARLAMENTARĂ

Legea Siguranței Naționale a devenit un subiect agasant. Dar împrejurările ne obligă să revenim asupra lui pentru că lăcurările au luat o întorsătură neașteptată. Articolul 3, punctul h, care enumera acele acțiuni ce pun în pericol siguranța statului, a ieșit de la Camera Deputaților cu modificări față de varianta adoptată la Senat, inspirate în parte de domnul Virgil Mărgureanu, prezent la dezbatere. Directorul S.R.I. a propus, pentru a împăca astă vigilența naționaliștilor, cit și suspiciunile maghiarilor, să se păstreze sintagma separatism territorial (în opozitie cu nedeterminatul separatism), dar să se adauge și separatism cu caracter de segregare. În loc de antisemitism a rămas numai rasism, noțiune care, au considerat deputații, acoperă și discriminările antievreiești. S-au menținut însă în text, ca amenințare la adresa siguranței naționale, extremitățile de sorginte comună, introduse în proiect încă de la Senat. Dacă primele două aspecte constituau de drept obiectul dezbateleri în comisia de mediere, ultimul rămînea, firesc, în afara oricărei discuții, doar ce fusese adoptat de ambele camere. Comisia de mediere nu poate rezolva litigiu. Întrucât senatorii nu vor să renunțe la varianta lor, astfel încât proiectul este reluat în discuție de birourile permanente ale celor două Camere, care propun următoarele modificări: 1) alături de rasism să se specifică antisemitism deoarece manifestările anti-iudeice nu sint în esență încă de natură rasială, iar, pe de altă parte, precizarea este oportunită mai ales astăzi cînd Statele Unite condiționează clauza națiunii celei mai favorizate de respectarea și îndeosebi garantarea drepturilor minorităților. (Să ne amintim că, în a doua jumătate a veacului trecut, România a avut reale dificultăți diplomatic, cu consecințe pe mai multe planuri, din cauza unei legi restrictive în privința acordărilor catăjeniei evralor; iar, casăreluăm o situație mai apropiată în timp, puțin diferită, dar esențială de aceeași na-

tură, în 1937 contele Ciano condiționa, reluarea legăturilor amicale între România și Italia – cu înălțarea oricărei idei de modificare teritorială în Transilvania – de îmbunătățirea situației minorității maghiare.) 2) Înlocuirea specificărilor: extremism de sorginte comună, fascistă, legionară cu mai generalul și vagul extremism.

Dacă în privința primului punct nu are nimici de făcut nici o obiecție, în privința celui de al doilea se ridică o mare nedumerire. De ce s-a operat aici o modificare, de vreme ce formularea a fost aprobată deopotrivă la Cameră și la Senat? E adeverit că înclinarea expresă a comunismului nu se regăsește alătura, în altă legislație, dar aici imitarea mecanică nu și are rostul atât vreme cît occidentalii n-au cunoscut trauma comunismului și le vine ușor să ignore tragedie care rămîne, pentru ei, la urma urmelor, o simplă abstracție. Birourile permanente și au depășit în mod evident atribuțile și ne putem întreba dacă modificarea nu are vreo legătură cu recentul apel al Congresului deputaților din U.R.S.S. către parlamentarele țărilor din Estul Europei de a nu prigoji pe foșii comuniști. Deși aici nu e vorba de prigoană, întrucât legea nu are efect retroactiv. Dar de către cele două lucruri nu există nici o legătură, atunci este evident că domnul Marjan Dan și Alexandru Bărlădeanu – în primul rînd ei – au făcut în așa fel, încât să nu fie obligați să condamne terorismul comunist, adică să și conteste propria tinerețe. Chiar și fără o legătură directă, putem aprecia că tot U.R.S.S. se află în sursa acestelor tendențioase omisiuni. Să ne amintim cum au fost aleși cel doi președinți ai Camerelor. Alegera domnului Alexandru Bărlădeanu la Senat (inspirată de d-llon Iliescu) a produs imediat reacții defavorabile în medile occidentale (comunicate discret și neoficial) și o lăcere satisfăcută din partea Răsăritului. O contraponere la Adunarea Deputaților a devenit atunci silnic necesată. Ședința grupu-

lui majoritar pentru stabilirea candidaturii a fost scena luptei între cele două partide. Deputatul (pe atunci) Petre Roman susține înșințent candidatura d-lui Adrian Severin, căruia d-I.N.S. Dumitru îl opune pe aceea a d-lui Marjan Dan. Votul îl desemnează cîștigător pe d-l Adrian Severin, dar gruparea lui N.S. Dumitru contestă rezultatul, îl admonestează pe vîtorul premier, care, învinz de agreeabilitatea oponenților, părăsește ședința. D-l Severin nu poate fi scos din competiție în perspectiva votului secret decît prin strategie de compromisare". Prin tratative purtate cu U.D.M.R. (se pare chiar la ideea d-lui Marjan Dan), grupul maghiarilor acceptă să propună candidatura d-lui Severin. În aceste circumstanțe, deputații F.S.N., surprinși de lumenă neașteptată, votează – cu regrete și acum exprimate – ped-î Marjan Dan. Cu totul altfel ar fi arătat lucrările Camerei sub conducerea d-lui Severin, altele ar fi fost înclinările politice, deși, în ceea ce ne privește, nu am fi văzut nici în această situație o mutație esențială. Cert este doar că Guvernul și legislativul ar fi evitat momente de criză și inițiative reformatoare și ar fi avut un alt ritm.

D-l Stancov (deputat F.S.N.) ne-a mărturisit indignarea față de această procedură abuzivă și totodată hotărîrea să dea o însință pentru restabilirea formei aprobate de cele două Camere. Într-o societate care dezvoltă în mod natural mijloace de apărare împotriva stîngii agresive, acest detaliu terminologic n-ar avea nici o importanță. La noi însă este vitală înclinarea expresă a extremismului comunist, cu atât mai mult acum, în acest moment de cumpărătore a pauperizării sociale și amenințarea somajului și terenul cel mai prielnic pentru revigorarea ideologiei comuniste, iar la toate acestea se mal adaugă, ca și cum nu ar fi de ajuns, zvonul din cînd în ce mai inconsistent (ventilat în cercurile F.S.N.) după care în viitoarele alegeri actualul partid de guvernare va perfecta o alianță cu Partidul Socialist al Muncii. După o lungă rătăcire în zonele unui reformism cu influențe eterogene se întoarce oare F.S.N. la originile sale? Chiar dacă și-ar fabrica o justificare în ideea compromisului de conjunctură, noi știm că, la urma urmelor, scopul este pe potriva mijloacelor.

HORATIU PEPINE

50 de ani de la pogromul de la Iași

Dan Pavel

COMUNISM ȘI ANTISEMITISM

Săptămâna trecută, exact în ziua cînd Iașiul își comemora pogromul, la televiziunea română se difuza o stupeifiantă declarație: „În România nu există antisemitism”. Nici antimaghiarism, a precizat autorul ei, nimeni altul decât Radu Ceonțea, președintele P.U.N.R. și liderul mișcării ultranationaliste „Vatra Românească”. Concluzia senatorului era că există numai anumite forțe interesate să se credă că în România există antisemitism. Declarația se înscrie în sirul iluzionismelor propagandistică al căror resort este credința că un lucru nu există dacă se spune despre el că nu există. În același spirit magic, s-a afirmat că în România nu mai există nici comunism, nici poliție politică. În fond, par unii să credă, dacă acceptăm ca fundament al democrației libertatea de expresie, atunci oricine își poate permite să strige în public tot ce-l trece prin cap. Dacă ar învăța să nu calomnieze și să nu dezinformeze, n-ar fi nici o nenorocire. Am și măcar care ne săptă pătrâni și care nu. Numai că semnificația unei declarații politice este contextuală. Înțelesul trebuie judecat în funcție de relația pe care cel care o emite o înțelege cu puterea, în cazul de față, asemjumarea inexistenței antisemitismului în țara noastră a fost făcută după ieșirea liderilor P.U.N.R. din audiența la președintele Ion Iliescu, iar tema întîlnirii a fost cea a unei posibile coaliții guvernamentale F.S.N.-P.U.N.R. Vă închipuiți ce să arătă înțimpiu dacă peunuerul ar veni singur la putere? Tineți-vă bine, am regrătușit fesenei!

S-a scris excesiv în presă despre afinitățile dintre anumite reviste, organizații politice, personalități, instituții guvernamentale, ca să relativăm ecum subiectul. Sunt afinități bazate pe o sponsorizare greu de dovedit cu acte, pe continuitatea unei instituții specializate în dezinformare, dar mai ales pe o vie platformă ideologică ultranationalistă, șovină și antisemita. În mod manichișt, a existat tendința de a circumscrie această ideologie în zona extreimă drepte, asimilând-o doar cu ortodoxismul, legionarismul, fascismul. Recunoaștem aici același reflex

stingist de a exorciza permanent într-o direcție derulantă, reflex care s-a regăsit și în penibilele delluri culpabilizatoare ale dreptei de către Ceaușescu (decembrie '89) și Iliescu (iunie '90). Să, mai recunoaștem strategia inabilă de salvare a prestigiului politic și ideologic al comunismului. Confirmarea deplină există în reacțiile purtătorului de cuvînt al guvernului (pe atunci un carecă domn Batazar) față de articolele căpitanului (r) Nicolae Radu din revista Europa. Întrebat fiind de corespondentul B.B.C.-ului, Traian Urigureanu, de ce guvernul califică Europa – revistă procomunistă, procausă, pronomenială și proscrisă – ca fiind de extremă dreaptă, legionară, fascistică, purtătorul de cuvînt arăspuns cu senințitate că „se stie”, comunișmul nu s-a caracterizat prin antisemitism. Uneori nu și ce să admiri mai mult la reprezentanții puterii: incultura politică sau cinismul?

Istoria modernă a Europei, deci și a României, începe cu formarea statelor-națiuni, greu de înțeles fără cuplul filosemitism-antisemitism. În istoria comunismului român este imposibil de înțeles în afara lui. Există sute de studii și de cărți, apărute în limbiile de circulație mondiale, în care se demonstrează și se analizează compoziția antisemita a comunismului mondial. Una dintre pietrele de temelie ale ideologiei comuniste a fost și mitul că guvernarea socialistă și constituția socială proletară elimină în mod automat conflictele naționale. Or, ce se întimplă la ora actuală în Europa de Est și în Uniunea Sovietică este consecința directă a politicii criminale de deznaționalizare. Într-o politologie comparată, se poate constata că, din punctul de vedere al tratamentului aplicat evrelor, sistemul totalitar comunist stă pe aceeași treaptă cu cel nazist. Cind bolșevicii au uzurpat puterea în Rusia, iar ideologia marxist-leninistă a devenit o dogmă de guvernare, s-a procedat în mod consecvent la combaterea „naționalismului burghez” evreu și la negarea naționalității evreiești. Aceasta a dus la „lichidarea sistematică a culturii evreiești sub bolșevici și la exterminarea numai a zioniștilor, dar de asemenei

a comuniștilor de credință adeverătoare cu origini evreiești” (vezi Louis Rapaport, *Stalin's War Against Jews*, Free Press, Macmillan, Inc., New York, 1990).

Negarea autohtonă a antisemitismului vine în contradicție cu eforturile facute pe plan mondial pentru înțelegerea provenientei și motivațiilor fenomenului. Chiar explicațiile găsite de unii intelectuali evrei nu dihotomizează între disculparea evrelor și culpabilizarea antisemitolor. De pildă, în celebra *The Origins of Totalitarianism*, Hannah Arendt a arătat deopotrivă relevanța tezelor antisemitolor etern și a tapului îspășitor. „Este chiar remarcabil că singurele două doctrine care cel puțin încearcă să explică semnificația politică a mișcării antisemite neagă orice responsabilitate specific evreiască și refuză să discute problemele în termeni specific istorici”. (A. Harvest/H.B.J. Book, San Diego, New York, London, p.8). În mod simțomatic, încercările rare de la noi de a explica antisemitolul s-au identificat cu antisemitolul însuși. Din punctul de vedere al acestor confuzii epistemologice, istoria antisemitolului românesc nu începe cu texte politice ale lui Eminescu și nici nu se termină cu prefața lui Nae Ionescu la carteau lui Mihail Sebastian. În plan strict politic, există o continuitate între interpelarea guvernului de către 30 de membri ai Parlamentului din 1868 – care alertau opinia publică mondială asupra pretinselor intenții ale unei Makhale europene de a pune bazele unui stat evreiesc în România – și marile epurări staliniste, cind se reluase de către comuniști teza nazistă sau cea a Ohranei țărăne (din falsificatele „Protocoale de la Sion”) cu privire la conspirația mondială evreiască.

Așa cum arăta Hannah Arendt, în lucrarea citată: „Elementul cel mai dramatic în această ultimă epurare, pe care Stalin a planificat-o în ultimii ani ai vieții sale, a fost o schimbare decisivă în ideologie, anume introducerea unei conspirații evreiești mondiale. Anii de zile, bazele acestei schimbări au fost puse cu grija într-un număr de procese din țările satelite – proce-

sul Raik în Ungaria, afacerea Ana Pauker în România și, în 1952, procesul Slansky din Cehoslovacia”. Atât ideile conspirației mondiale evreiesti, cât și cele ale transformării României într-un stat evreiesc se regăsesc din nou. În 1991, în articolele din Europa. Autorul, căpitanul în rezervă Nicolae Radu, lansează chiar ideea că evenimentele din decembrie 1989, și inclusiv executarea lui Ceaușescu, sunt un complot al C.I.A., care este o agenție a serviciilor secrete israeliene (Mossad). Tezele din urmă, dacă ar fi luate în serios, ar conduce la absolvirea de orice responsabilitate a adevăraților complotiști.

Lipsa de responsabilitate politică, caracterizează atât încercarea fesenei de a nega trăsăturile antisemite ale comunismului, sau în cea vetrică de a recunoaște realitatea, cât și temeiurile istorice care au dus la existența antisemitolui în țara noastră sau în general. În maniera lucidă care-l caracterizează polițologul american de origine română, Vladimir Tismaneanu, arată că prezența evreiască în mișcările politice ale stîngii radicale, este și central-europeene, admite explicații sociologice, psihologice și morale, și că este unul dintre cele mai complexe fenomene umane ale timpurilor moderne, care încă își așteaptă o examinare neinhibată.

În țara noastră, de multe ori ura față de evrei s-a identificat în perioada de început cu ura față de comunism. Numai că, motivările psihologice și sociale ale evrelor implicate în mișcarea comunista, tineau locul de dramă încercărilor de a se emancipa național. Așa cum arăta Tismaneanu deosebit de perioada de formare a partidului comunist român: „Atât în sectoarele operați («tehnici») și de propagandă, aparatul de partid era dominat de o majoritate zdrobitoare de transilvăneni și basarabeni non-români, cel mai mulți de extracție evreiască. Prezența semnificativă evreiască în grupurile radicale de stingă, est-central-europeene, a fost legată de iluzia întreținută de mulți evrei asupra Uniunii Sovietice, ca întruchipare a umanismului marxist. Nesatisfăcuți de status quo, dezgustați de valoare burgeze, victimizați de măsurile discriminatorii și înfricoșați de creșterea nazismului, ei s-au consolat în fantezii despre o revoluție comunistă mondială, care avea să creeze un climat favorabil pentru ceea ce Marx numise „realizarea esenței umane” și astfel să exiripeze cancerul antisemitolui din rădăcinile sale sociale. Visul lor era să-si birule evreietatea, să devină parte a unei mișcări universale ale cărei aspirații și promisiuni să transeandă limitările naționale și rasiale. Imaginea lor romantică despre Uniunea Sovietică a funcționat ca o compensație pentru frustrările și umiliările lor. Ca și tovarășii lor polonezi sau unguri, cel mai mulți dintre comuniștii evrei români și-au abjurat originea și s-au despărțit mindri de toate legăturile cu tradițiile strămoșilor lor. El erau, ca să folosesc termenul lui Isaac Deutscher, „evrei care se urau pe sine” („self-hating Jews”), înținând pentru o nouă identitate care le-ar fi permis să acioneze ca cetățeni ai unei patriline universale. În consecință, ei au refuzat să priceapă abisul între speranțele lor și realitatea barbară a stalinismului” (studiu *The Tragedy of Romanian Communism, in Eastern European Politics and Societies*, Volume 3, No. 2, Spring 1989, p.355).

Epurările declarate de Stalin și relate cu asiduitate de liderii partidelor bolșevice din Europa de Est au condus la eliminarea evrelor din nomenclatură, securitate, ar-

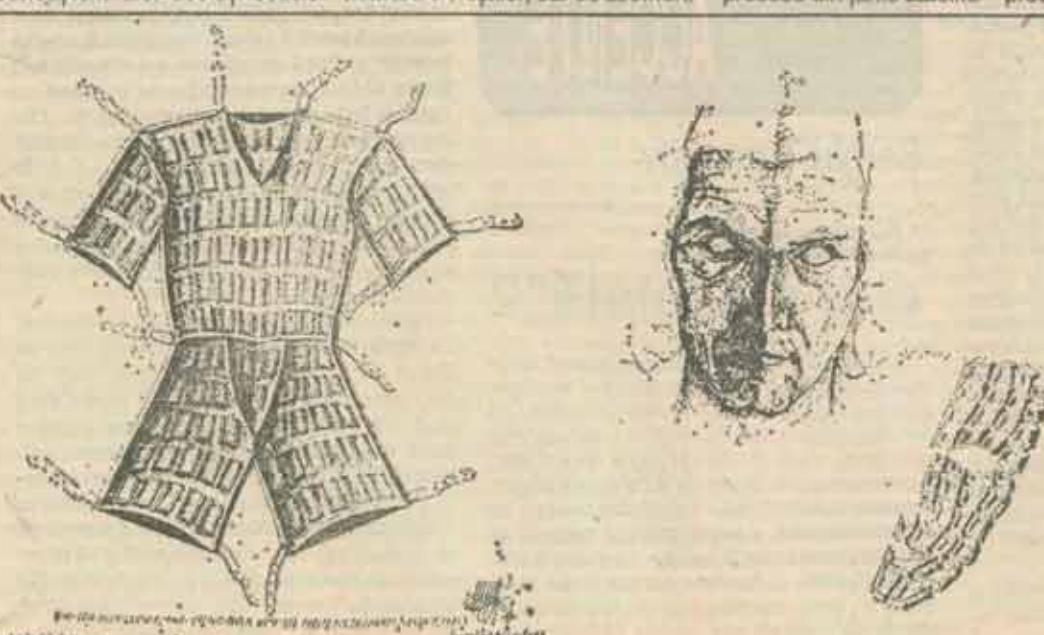
mătă, dar nu au dus la dispariția comunismului. Atunci s-a trecut la noi, prin eforturile lui Dej amplificate de Ceaușescu, de la o fidilitate absolută față de Kremlin la naționalism, fără ca această treceare să însemne, la fel ca în alte parti de comuniști est-europeni, o desocializare. Prin urmare, antisemitismul comunist românesc a fost un hibrid între trăsăturile staliniste și tradițiile încercării de a nega trăsăturile antisemite ale naționalismului interbelic. Discriminările staliniste și naționaliste au atrăs emigrarea masivă a evrelor, ca și a germanilor, din România. Dimensiunile acestui fenomen, precum și consecințele sale negative asupra vieții economice, sociale, culturale și artistice vor putea fi cunoscute abia de acum încolo.

Parafrazându-l pe domnul Ceonțea și răspunzând domnului Baltazar, s-ar putea afirma că există în România forte (cu centru de comandă mai la Răsărit decât neindeamnă unii să privim), interesațe în a nega atât trăsăturile antisemite ale comunismului, cât și ale unei tradiții socio-culturale. Motivațiile politice ale acestor forțe pot fi decriptate: pe de o parte, încercarea de a păstra o imagine necompromisă a comunismului, care ar fi pur și de necondamnat în esență sa morală, osindind exclusiv erorile politice ale liderilor comuniști, deci a unor simpli indivizi supuși îspitelor și greșelilor, ceea ce ar permite revenirea treptată la o ordine socială și politică de tip comunist; pe de altă parte, se încercă salvarea imaginii externe a României ca o țară tolerantă, democratică (de parcă pogromul împotriva țiganilor nu ar fi avut loc în iunie '90, de parcă revistele România Mare și Europa nu s-ar edita în tiraje măsoare), fapt ce ar favoriza atragerea capitalurilor străine și a ajutorului occidental. Ceea ce ar fi de mare folos actualului guvern în încercarea să dispără de a supraviețui.

Negarea antisemitolui este o tactică de întreținere și exacerbare a acestui sentiment de ură. Spunind opiniei publice că nu există antisemitism, exact în momentul cînd comunitatea evreiască, alcătuită din supraviețuitori sau urmași cormorează pogromul, înseamnă a incita la ură împotriva evrelor, pentru că încercă, după o jumătate de secol de tacere, să obțină recunoașterea vinel și responsabilității autorilor acelor crime. În locul unei terapii psihosociale și a combaterii unui fenomen de patologie a mentalităților colective, se încercă exact contrariu.

Gravă și condamnabilă este duplicitatea establishment-ului: pe de o parte, el mimează filosemitismul, promovînd în funcții (exact ca bolșevicii), în etapa cea mai grea a guvernării, supraviețuitori sau urmași ai activiștilor de mult îndepărtați prin succesele epurări din aparat, și blamează legionarii, pe Antonescu pentru antisemitism; pe de altă parte, el încurajează extremismul naționalist (de tip Vatra Românească - P.U.N.R.) și publicațiile șovine, antisemite (în mod direct România Mare), prin indirecte subvenții și prin premii (acordate de Ministerul de Interni), precum și prin refuzul de a adopta o poziție clară de delimitare și de condamnare fermă a acestor tendințe. Este o politică falimentară, care nu a învățat nimic din secolul moral și din morala fabulei staliniste și naționaliste. O politică insolabilă ale cărei efecte dăunătoare nu vor înfiriza să se arate. Să chiar dacă politicienii vor culege folosale pe termen scurt, alegătorii se vor alege cu ponoarele. Pe termen lung,

DAN PAVEL

ACCENTE

Bedros Horasangian

Corupția S.R.L.

A venit și vacanța, nu și bine dacă cu trenul din Franța era cum găsești cîntecul școlar de ecum cîteva decenii, cert rămîne faptul că atmosfera estivală își pune peștele strămoșescă. Vajnicii nostri cățăreni sunt predispuși mai mult să se agite după un suc de mango sau kiwi și mai puțin să solicite amendamente la legățile siguranței naționale. Sau, închînău, săcările la textul vîltoarei Constituții. Nici „Jos comuniunemul” și „Jos Securitatea” nu prea se mai strigă, lumea a obosit, s-a săturat de entuziasme care nu duc la nimic, vrea „liniste” și, eventual, camere cu vedere la mare. Singura nădejde: ALIANȚA CIVICĂ care ar putea strîngă tone deziluziile politice și oferi un dram de încredere unui electoral plin de temeri pentru viitor. În rest peisajul a Largo desolato, că tot rămîne Havel în actualitate.

Piole, căldură, înăbușitoare. Inghesulea din mîinile cele de transport în comun, lipsurile alimentare și de tot solul, absența medicamentelor, prietenilor, adesea și speranțelor neîmpărtășite completează atmosfera îmbicășită de mîrosul fetid al reacțiilor vechi nomenclaturi de stat și de partid. Întreaga rețea de dughene mucegăile, cu pretenții de comerț european și mondial, unde mărfurile de prostă calitate și izul inconfundabil ai kitsch-ului de Jargă audiență este în mintea nolarilor „capitaliști”. Cine sunt ei? Ca peste tot în (fosta) Europa de Est, aceleși coloane a cincea și a șasea a celor care au invățit și au suicit putere, bani, relații, interese, minciuni, vorbe mari, cumetrii, răni, „îți dau cinci bulătente...”, „îmi ajung și trei văgoane...”, dă și primește, că doar n-o să simt noi cel mai proști din lume? Ce dom înăzzi peisajul nostru economico-financial, social-politic, cultural-artistic? CORUPTIA! O dominoareă îmbătrînită în rețe, trecută prin cură și dimon de-a lungul mai multor secole de libertăți obținute prin peșcheuri și băschișuri care au umplut hezna-lele, să nu spunem cui că sărăcărea Europa? O societate coruptă se poate autocântă - un sol de perpetuum mobile sfidind legile termodinamicii - și avem sansa de a oferi lumii încă un model organic și original de civilizație. Rămîne înăndoalnică faptul că o mesă rotundă sub genericul Corupție, tricot și vîltoare - O punctă între est și vest și sub auspiciile G.D.S.-ului la care să participe „factorii de răspundere” din toate camerele, de la a la z ale societății noastre și din străinătate ar fi binevenită. Uff! Căldură mare, ce mai!

ACCENTE

Radu Enescu

Zidul

A fost clădit zidul Berlinului în acel famos noiembrile din 1989? Nu! A fost împins mai spre sud-est. La ora actuală orice analist obiectiv poate constata existența a trei Europe. Cea occidentală, cu valoriile și tradițiile săibile: credința fermă în valoarea existenței individuale, în libertate, promovarea proprietății private și respectul minorității (politice, religioase, etnice etc.). O Europa centrală, ce se conținează tot mai distinț, nutrind sincere dorință de a începe, într-un climat propice, de la statutul de societate Închîsă semiasiacă, la cel de societate civilă deschisă (oare nu aici e focul României ca stat danubian? oare nu gafele executivului nostru ne-au compromis orice credibilitate, de la Gdańsk și pînă la Klegendorf sau Seghedin?). Apoi, mai e o Europă balcanică, eterogenă, în care coexistă state membre în NATO (Turcia, Grecia), cu o lugoslavie pradă, în momentul de față, unor periculoase convingeri interetnice și o dezavantajă der curență Bulgaria. Dar unde se situează România? România trîmbînet francofonă (fapt inexact: mulți ardeleni sunt germanofoni și vorbesc și maghiari; tineretul se vrea mai mult englofon; dominii Iliescu, Marșan și Bîrlădeanu sunt rusofoni; d-l Roman e polifon, iar „luministul” Radu Ceonean e afor). Unde? Într-o Eurasie din care și multe republike sovietice vor să scape, politic și cultural. Dacă ne-am lăsat după comportamentul unor politicieni aborigeni și după „clientela” lor, impresia ar fi că România se află la răsărit de China și la vest de Coreea de Nord. O nouă cotînă, nu de fier, dar de minciuni, violență și recrudescență totalitară înconjurată, din graja președintelui și volunt F.S.N., frontierile nefericite noastre își. Deși geografic situată în Europa, noi suntem demisionat de la vocația noastră europeană. Doar citeva exemple cu valoare de argument.

Parlamentul român seamănă mai degrabă cu Marele Hural de pe vremea lui Tedenbal, indeosebi cînd perorează la tribuna tripletei Dumitrescu - Ceonea - Vulpești, deotul cu Camera Comunelor.

Televiziunea, cel mai penitent, porvers și eficace mijloc de creare a unei mentalități falăcioase, obediente și defileante, este monopolul

exclusiv al puterii care, în mod abuziv, își arrogă pretenția de a se substitui societății românești în totalitatea ei.

Să obstrucționează tonace, prin chichișe juridice ad-hoc, operativitatea tuturor legilor menite să ducă la stimularea inițiativelor particulare, în eforscență proprietății private,

Domină un climat autoritar, cu funcționari atotputernici și coruși și supuși obediției care își vîră cu frenzele masochiste gîtu în înt. Stalin care vine din ūile vecine au observat că, deși în toate statele foste socialistice persistă grave probleme economice, la noi domnește în plus o atmosferă crispă, în care frica se multiplică cu arbitrarul. Utopia orwelliană, ubuescă și senilă și încă vie.

Totuși în rîile postcomuniste depun o reală străduință spre a înțepăti o cît mai vîrstă transparentă. Nici, împotriva, ne sfîrșim într-o entuziasmă și dirijată campanie de opacizare. Dar, cu cît secretomania cîstigă teren, adeveratul element talinic-sacru din viața noastră intimă se diminuează pînă la evanescență.

Pe cînd în rîile anglo-saxone, de exemplu, oricine e cocotit nevinovat pînă ce instanța judecătorie nu-i dovedește vinovăția, la noi, încă mai suntem considerați virtualmente niște infractori care tot timpul trebuie să aducem probleme nevinovăției noastre. Poliția și justiția nu se ocupă de adeverății culpaibili, de tendințele extremiste, xenofobe și antisemite, ci de cel cărora zimbău președintul li se pare îpotri, sau de declaratiile premierului, confabuile fizice. G.D.S.-ul e taxat drept o bandă de destabilizatori, în timp ce sîntă Vatră a arhanghelului Ceonea e o societate de binefacere. Or, să mi să permită un joc intraductibil de cînvînt: „Das rumänische Herz ist eine rumänische Herde geworden”.

La noi se pregătește o lege de responsabilitate, pe care nici nebunia lui Ceaușescu nu ar fi promulgat-o, prin care armata este obligată să tragă în poporul din care ostașul român face parte integră. Cînd și în cine îl convine Puterii. The law is dead, God save our president!

La noi se pregătește o lege care va sancționa legitimitatea interceptării convorbirilor telefoniice, controlarea corespondenței (esta de căcănu e zvîrlită cu toptenul în gropile de la Berevoilești).

În loc să ne străduim să întrâm realiment în Europa, noi ne pupăm în Pieța Dependență din Pekin cu chinezii.

D-Iliescu, mai „catolic” decât... Lenin, a ieșit într-o ură prin care confirmă valabilitatea odiosului pact Ribbentrop-Molotov. Iar cine nu e de acord cu statutul de stat suzeran al României, cu transformarea ei în pașaș al Inaltul Porț din Kremlin, e damascat de președinte drept spirit nemest.

Europa, lumea civilizață, s-a obosit să ne mai crînce. Pur și simplu nu e uitat; pentru că un guvern sperjur nu se mai bucură de credibilitate, e lăsat să se surpe în paragină amneziei totale. Și-ar vinde F.S.N.-ul ecuma și sufletul, nu numai jara, pentru hîrtile verzi, altă de disprețuită - vali de d-l Văcăru. Dar nu ne mai vor nici albanezi. Pentru că una sau altă tot timpul, cu neologistică înflorită și altă am implementat. Pe cînd vom reeligări declararea la poliție (sau în altă parte) a mașinilor de scris, specificind marca, seria, caracterul literelor etc.?

Că de aborigens berete negre nu ducem îpsu. E destul de intuțioscă sufului inconștient al unor. E destul de neagră și densă pică de la frontierele originale noastre democrații. Dacă dorii să pipăji zidul Berlinului, nici nu aveți nevoie de pasaport. C.F.R.-ul vă stă la dispoziție. Euficient să vă deplasăți la granița de vest sau de sud a țării. Și-atunci zic și eu că Mircea Dinescu, în vremuri de restrîngere: „Oprîți Istorycotorba prima / Oprîți în stația Doamne ferestă.

ACCENTE

Sergiu Tumanov

„Educație anti-stalinistă“?

înălț, am în față o cărțușă. „Despre fizica modernă și perspectivele utilizării energiei atomice”, scrie de un profesor universitar cu nume, înălț în 1954. Cronica ce urmărează vine cam înălț, după înălțări și șapte de ani, dar, e o recunoaștere, titlul este la fel de actual și în ziua de azi, iar autorul - s-a afirmat recent - ar fi... anti-stalinist. Astăzi energie atomică și anti-stalinism evant le lettre - ca poate fi mai incitant pentru călitorul de azi, cel brusc trezit după un somn de patruzece și cinci de ani și dormic să vadă că mai repede dărimat și re-

construit în stil nou edificiul istoriei? În care - întă - se cuvine să facem loc (dacă ar fi să dăm crezare recentei afirmații) unui anti-stalinist convins, pe care nici la vremea respectivă și nici mai tîrziu nu îl remarcă nimeni (în această ipoteză).

Trebue să mai precizăm aici că, de fapt, peste prima jumătate a înlătări - și, în consecință, și a conjunctului - se poate trece foarte rapid, căci profesorul universitar, prin cunoașterile pe care le elaborează, nu ne lasă nici o speranță că misterele fizicii, moderne sau clasice, i se vor fi putut revela vrednată. Partea „are” a broșurii este - vom vedea în detaliu - interpretarea filozofică.

Așadar, care sunt „noutățile” filozofice cu care autorul ne pune la curent?

Înții și-năl se discută caracterul de cîscă al stînțelor. Altădată astfel că „în orînduirea capitalistică progresul stînței este dictat de interesele burgheriei”; că, chiar și o asemenea ramură a stînței cum este medicina se dezvoltă în rîile capitaliste într-un anumit sens și în nici un caz în vederea griji pentru sănătatea meselor populare. În general, stînța, în lumile capitaliste, se folosește și se dezvoltă nu în interesul șoferilor, vietii popoarelor, ci pentru distrugerea milioanelor de oameni”. La un moment dat autorul se întrebă - și în această clipă ne sare înămă din loc - dacă nu cumva și fizicii aru un caracter de cîscă. Dar nu, după o enunță succintă, lată, concluzia este - și nici nu vine înămă din loc - că totuși „nu se poste vorbi de caracterul de cîscă al fizicii”.

Din pînăla însă, lucrurile nu sunt chiar altă de roze pe cărău la prima vedere. Căci, dacă stînța fizicii în sine se sănătă po drumul cel bun, „în schimb (...) fizicienii - prin dependența lor de burgherie și îndrăguirea ideologiei burgherie - nu pot și, perțe, nu vor să explice noile descoperiri de pe poziția materialismului dialectic”. Unica sănătă a stînțelor - observă autorul - este „existența puternicului legătării democrației, socialismului și păcii, în frunte cu Uniunea Sovietică”. Datorită acestuia, „un număr din ce în ce mai mare de fizicieni din rîile capitaliste (...) încep să aplică metoda dialectică în cercetările lor”.

O excepție regretabilă în acest sens pare să fie Albert Einstein, asupra căruia „conceptiile filozofiei idealiste (...) exercită o influență negativă, de trînare asupra înămă activității sale pur stînțifice”. Înălțate, pozile subredă a savantului nu a putut scăpa vigilenței lui Lenin, care, încă în 1922 (...) spunea că „de teoria lui Einstein, s-a agățat o masă enormă de reprezentanți ai inteligențialilor burgheriei” și, ceea ce-i mai rău, „de interpretările filozofice idealiste ale proprietăților sale teorii se face vinovat însă, și poate în primul rînd, însuși Einstein, care ajunge la asemenea concluzii, direct reacționare, cum ar fi finiteta lumii, ceea ce duce de fapt la recunoașterea «creatorului» și a lumii de «epoi»”.

Care să fie explicația acestor răăci? Foarte simplă. „Nefind dialectician, el a-impotrivat în idealism”, iarul Lenin nu i-e mai rămas altceva de făcut decât să generalizeze: „Toți aici oameni de stînță au ajuns în bătăoacă. Idealismul pentru că (...) n-au putut să se ridice la nivelul materialismului dialectic”.

Ei, dar, de căcănu recunoaștem, există și circumstanțe atenuante. „Faptul că concluziile filozofice ale lui Einstein, Bohr etc. coincid cu conceptiile filozofice ale imperialiștilor americanii și că descoperirile lor folosesc canibalilor de cîndcălo de ocean nu înseamnă însă că toți acești fizicieni ar sta, în mod conștient, de partea legătării agresorilor americanii”. Ur, răsuflăm ușură, nu-i așa?

Dă altfel, se pare că nici nu era cazul să ne facem griji în privința profesionalismului imperialiștilor americanii în intențile lor egresive de a manipula stînța. Cu alte cuvinte, furătă într-un peșter cu apă. Căci, nu asigură călătorul broșurii, deși S.U.A. este dispus de o separație tehnică extremă de puternici, nivelul teoretic al fizicii americane a-a dovedit a fi foarte scăzut, ea necontribuind aproape cu nimic la îmbogățirea fizicii teoretice”. Și, din înșiruirea numerelor fizicienilor (...), deschizători de drumuri în domeniul fizicii nucleare (...), nu rezultă nici un singur nume american. Și, mai deparțe: „Singular merit” al americanilor este de a fi îndreptat toată preocupările și eforturile lor înspre folosirea energiei nucleare în scopuri răzbunătoare.

Fără rezultatul conținut înălț, căci, nici nu spune, I.V. Stalin îl evertire pe canibalii de cîndcălo de ocean, încă de la 23 septembrie 1946, că „monopolul bombei atomice nu poate dura mult împînă”, lucru confirmat și de tov. Molotov și-o zile mai înălțu. Spre neșansa lor, imperialiștii americanii au refuzat să dea crezare și evertimentului omis de tov. Visinski la 1 octombrie 1948 pe aceeași temă, pentru că un an mai înălțu să constată atupeiajii că programele se adverzită și că monopolul bombei atomice le fusese răpit pentru totdeauna; sovietici erau în posesia secretului bombei.

O satisfacție vădită a autorității se face simțită în ultimele pagini ale broșurii, provocată de insuccesele tot mai zdrobitoare ale imperialiștilor americani pe plan militar și diplomatic, ca și de Jupitru apărând U.R.S.S. pentru interzicerea necondiționată a armelor atomice. În un an după moartea sa, I.V. Stalin este citat de săse ori, din „Operele” sale, editura PMF. Dar nu numai el: „clasicul” marxism-leninismul său este citat de 25 de ori, tov. Malenkov de trei ori, este citat pînă și Maurice Thorez, liderul din acea vreme al comunismului francez... Dar oamenii de știință, fizicienii, într-o broșură intitulată „Despre fizica modernă...”? El bîrne, bieți de el: Einstein (deși alt de vehement criticat) este citat propriu-zis o singură dată; Ier Blackett, la rîndul lui, o singură dată...

Așadar, un autor anti-stalinist? Vai, amar-
nică dezizuie! Numele lui? Nimeni altul decât
Valer Roman!

Ca-am putea adăuga? El bine, nimănii nu pretind că fiul să-și urmărește neapărat tatăl în tot ce gîndește și în tot ce face. Putem accepta o continuitate familială strictă numai atunci cînd fiul și-o reclamă în mod explicit. Este tocmai cazul domnului prim-ministru, care a afirmat, acum un an, într-un interviu televizat, că „a primit o educație anti-stalinistă”! Ce concluzie putem trage după o asemenea „operă silențioasă”?

Desigur, nu-i exclus ca autorul operei să fi fost în realitate anti-stalinist și să fi mimat obedieneța la imperativul tulburilor vremuri ale anilor '50. Dar, lăsând-o o parte că a mimat bine (mult prea bine!), o asemenea presupunere nu-i nici în favoarea lui Valter Roman și nici în cea a lui său, actualul prim-ministru Petre Roman. Căci dacă una ești și alta te pretinzi și fi, abia atunci se ridică o gravă problemă morală, cea a sincerității (în familie). Să atunci, putem căre să-i dăm crațare premierului român cind, pe la mitingurile partidului ei căruia „lider național” este, strigă „os comunitismul”? Să atunci cind promite să deschidă „procesul comunismului” și toate structurile României postcomuniste rămân de fapt într-o incremenire tipic comunistică?

ACCENTES

Nicolae Baltă

Tentația extremismului

Atmosfera de nervozitate și agresivitate care a intoxiciat viața noastră cea de toate zilele pare să avuă două „generatoare” esențiale. Unul, de natură generală, reprezentat de scăderea netă și progresivă a nivelului de trai, ce determină ostilitatea la adresa conducerii actuale, după ce, în prealabil a provocat multora dintre alegători schimbarea de opinie în privința acestora; o atitudine ce vizează, aşadar, dimensiunea materială, pragmatică a guvernului de la București. Un al doilea, ceea ce mai „slab”, dacă nu foarte slab, a fost și este provocat de latura morală a aceleiași conduceri. Detalierea celor două afirmații este, desigur, inutilă. Că o anumită parte (greu de spus, că de însemnată, respectiv că de numeroasă – că de reprezentativă, în terminologia președintelui aleș) a populației resimte, mai mult sau mai puțin acut, uriașă minciună asociată cu tăcerea obstinată, care „emană” din partea Puterii (căreia îi servește drept unic fondament), este totuși un lucru sigur. Că un procent din electorat și simili impostaș „principalului partid de guvernămînt”, încă din primăvara anului trecut, este, și acesta, un lucru cert: o dovedesc cele 3,5 milioane de semnături puse pe Proclamația de la Timișoara, respectiv procentul celor ce nu au votat F.S.N și pe Ion Iliescu (cele două cifre se echivalăză). Ocuparea „vacuumului de putere” prin fraudă, înșelăciune și – cel mai grav – forță, nu a întârziat să antreneze consecințe dintre cele mai nefaste, așa cum era de așteptat: primelor „nelegalități” li s-au adăugat, alte și alte gesturi și acțiuni suspecțe, menite să încerce să le acopere. Pentru a-și camufla prima crimă, ucigașul este nevoie adesea să îl adauge cel puțin una, în cel mai Jerică caz. Un cerc viios, ce se închide mereu. Un coșmar din care nu te mai trezești. Coșmar pentru emblete febere, să nu ne însalăm! Cel de la putera n-

Principalele întrări reproș, convertite rapid în acuzări, pot fi urmă sintetizate, ele vizând exact îngălățirea oficiștilor actuați, instalați în perioada de 22 decembrie 1920. Ele sunt:

grupate pe „momente” ori episoade, care se consită în faze de consolidare a puterii „epărute” atunci. Un prim moment începe în chiar seara din 22 decembrie: cine sunt „teroristi” și unde (de ce) să-și voilețilizeze, deși măcar cîțiva se pretind că au fost prinși; în jurul acestui episod se grupăază o serie de alte probleme obsecne (fuga cuplului preșidential, procesul și execuția, eliberarea comandanților unici ai armatei în două sau chiar trei nucleo – aspect din care derivă înșinătura întuitorii a „teroristilor”, rolurile generalilor Vlad și Gheorghe Stănescu și Militaru apărind din acest motiv într-un strâns contrast – ; declaratiile lui Ion Iliescu despre con vorbirea cu Ambasada Sovjetică și apariția întreruptă la T.V. a celor ce au avut să devină „rivalul” său, Dumitru Mezilu, pe care îl regăsim în C.C. în noaptea de 22/23, alături de generalii „separatiști”, disparația de pe scenă a acestuia și tandem Vlad-Gheorghe ce sugerează îndepărterea unor opozanți sau, în cel mai bun caz, a unor „persoane incomode” etc.). Dar să nu deviăm: episoadele sunt binecunoscute. Grav este că ele există, că s-a autoadăugat într-un liniște nu mai sărsească să se înțelegă, pînă prin vară lui ’90: ne întrebam ce ne mai astenem, ce să-va mai întimpla. E edevăret, intervalul de sprijne a fost scurt; din acest punct de vedere, însă, numărul și îndeosebi „calitatea” zgudurilor sociale sunt nu doar întricozoare, ci pur și simplu neverosimile. Cel puțin, dacă jinzeni conțin că ne eștim, oriști, în Europa, chiar dacă spre periferia ei și nu în Orientul Mijlociu, Africa de Sud sau Asia de Sud-Est. Nenorocirea este că o convulsie de asemenea natură provoacă o altă, iar violența atrage violență: este ceea ce s-a vizuat clar pe parcursul anului 1990, de la început pînă la sfîrșit. Abuzurile Puterii, deținute de-a întricoase și amuți contestației, nu au făcut decât să-i întărîte. Încit de o bună bucată de vreme, oficialitățile stau pe un butoi cu pulbere. Perioada post-decembristă nu este decit o înșiruire amețitoare de lovitură și contralovitură: lovitură date de stat și contralovitură primite de același stat, ciclu perpetuu pe principiul funcționării bumerangului ce nu și-a atins înțintă. Flindîcă acesta a fost, sistematic, specificul confruntării: nici unul dintre atacuri și contra-atacuri nu și-a atins planul: întina și scopul. Loviturile autorității, deși de o cîldăuție și lipsă de scrupule stupefiantă, nu au nimicit adversarul, după cum nici răspunsurile acestuia nu au putut pune capăt existenței structurii statale defectuoase.

Dacă ar fi să examinăm fie și numai o clipă criticile opoziției, de la cele strădele (miliinguri) la cele scrise (presă), concluzia care se impune este una singură: contestarea puterii actuale a apărut nu atât detință originii ei („nomenclatura de rangul II”) ci a comportamentului el. Care nu a înțîrziat să confirme suspiciunile provocate de exact originea în chestiune. Opoziția a cerut, de la început, un singur lucru: ADEVÂRUL. Adevărul despre toate episoadele pomenite mai sus. Începând cu însăși ziua de 22 decembrie 1988. Faptul că era singurul lucru cenuș nu-l-a făcut să fie și cel mai ușor de obținut: dimpotrivă. În jurul acestui nucleu au început să graviteze foarte curind nenumărați sateliți: cererile de apurare a infrastructurii de funcționarii compromiși ai fostului regim și traducerea în față justiției a celor vinovați de acte criminale, procesul moral și judiciar al comunismului, problema Securității (cuprindând existența – respectiv desființarea – ei și, încă de departă, procesul vinovaților); stopare, într-un cuvânt, a mizeriei morale și materiale din perioada 1945-1989. Nici una dintre solicitările nu a dat naștere vreunei reacții favorabile din partea celor cărora le erau adresate. Ceea ce era imperios necesar să se spună clar și împicat a fost dimpotrivă studiu. Răspunsurile directe au fost înlocuite cu eschivări grecoale. Adevărul a fost substituit de către falsitate. În locul sincerității evoluează sfidător ipocrizia. Cuvintele sunt sistematic contrazise de fapte.

Într-un asemenea context moral infernal (pentru a nu-l mai pomeni pe cel material), agresivitatea și-a (re)făcut apariția, iar cotele ei nu încrețează să crească. Fenomenul caracteristic apocii lui Ceaușescu continuă, agravat, deoarece cu motivație dublă: păstrarea în mare majoritate a vechilor funcționari ai aparatului de stat pînă la stratul administrativ ultim (sau înlocuirea lor cu „șefalonul II” al nomenclaturii), împreună cu nepedepsirea mariilor și micilor vinovați de abuzuri și crime de toate gradele, antrenează înrăutățirea constantă a climatului cotidian, moral și material. Oamenii sunt nemulțumiți și, în consecință, furioși. Sunt indeplinite astfel prenisaile pentru alunecarea în comportamentul de tip extremist.

Deși suntem considerați „un popor blind” (Iucruit a s-a văzut în decembrie 1989, cind, în potida înșamării populației, nu s-a înregistrat valuri de răzbunare și cum s-a întâmpinat, de exemplu, la Budapesta în octombrie 1956), răbdarea oamenilor nu trebuie pusă prea mult la încercare. Atunci cînd sistemul puniniv reglementat și îndemnat să cumpere oficial Iucruit în

MASS-MEDIA IN PAS DE DEFILARE

ÎNCĂLCAREA DREPTURILOR OMULUI ION ILIESCU

• e în numărul 436 din cotidianul *Adevărul* astăzi că secretarul de stat al S.U.A. a declarat că în scurt timp America își va schimba atitudinea față de România • valoarea informație este semnată do d-l Andrei Alexandru • nr. 437 din cotidianul *Adevărul* nu informează că secretarul era secretarul secretarului de stat • morala acestor istorii? • nu în fiecare zi și 1 aprilie • ci numai o dată la două zile pentru o anumită parte a presei din România și tot despre o anumită parte a presei – nu știm sigur dacă aceeași – a vorbit și domnul Vasile Moș în cadrul Conferinței de presă dedicată relațiilor României cu C.S.O.E. • fragment selecțional cu griji de redactorii emisiunii 7x7 a Televiziunii române • nu e prima dată când se afirmă acestă domnii și hal să le zicem domnilor • d-l Vasile Moș a afirmat că România nu e membru cu drepturi depline în Consiliul European deoarece o anumită parte a presei încalcă flagrant drepturile omului Ion Iliescu • și pe ale altora • dar să le omului Ion Iliescu în special • care are și el drepturi • ca tot omul • și mai întâi și alte reproșuri care se aduc României pe plan internațional, dar acesta este principalul, ne-a făsat să înțelegem d-l Vasile Moș și Apelul către fară pentru eliberarea tuturor deținuților politici inițiat de revista *Totușl*, lăbirea l-a mai semnat următoarele parsoane (nr. 37): Pop el, Pop ea, Stan el, Stan ea, Popescu el, Popescu ea (Brașov) • rugăm cetățenii cu nume mai lungi sau chiar cu două nume să intre în circuitul național, atfel răuvoitorii ar putea trage cinești ce concluzii • presa proguvernamentală și a poliției în plină depresie că nu a fost primita la Congresul Alianței Civice • primul revoltat, d-l Andrei Alexandru • în luna noiembrie, d-l Andrei Alexandru l-a auzit pe Stelian Tănasă zicind că puterea trebuie răsturnată prin cincisprezece milioane • ce nevoie are d-l Andrei Alexandru să intre la Alianța Civica sau să discute cu secretarii de stat dacă tot are probleme cu auzul • s-au terminat redactoare la *Adevărul*? • mai bine procedează d-na Roxana Costache de la *Liberitatea* care rezolvă deplasările printre un titlu: „de pe banca rezervelor” • probabil că și titlul „Tentația cloianului politic a fost mai puternică” îl apartine tot dumneaei • felicitări, titlul e de o subtilitate rar întâlnită în peisajul publicistic românesc • ce să mai spunem de comentariu? • d-na Costache își manifestă îngrijorarea că în programul economic al A.C. nu scrie cînd va interveni liberalizarea prețurilor • în viziunea economică a d-nei Costache fiecare formăjune care va lua puterea de acum încolo va fi obligată să liberalizeze prețurile măcar o dată • astăzi așa, de-a dracului! • Ilie Verdef în dialog cu Adrian Păunescu în *Totușl*, lăbirea, serial • ce mai zice d-l Verdef? d-l Verdef zice că: „Să cum acest adevăr nu există niciodată absolut, el se potrivește și la această noțiune filosofică sau politică pe care o folosesc” • adinc, trebuie să recunoașteți • d-l Verdef nu a auzit, probabil, că poporul nu-i votează pe intelectuali • un pseudonim cu picioare din gazeta *Azi* își permite să-l trateze pe Liviu Antonescu ca „disident de 36 de ore” • nu ne deranjează aproxiماția de cîteva luni, dar am să curioși să știm cum au calculat cele 36 de ore • Fiecăruia, Zig-zag, *Tinerama* publică interviuri ample cu d-l Nicolae Manolescu • în interviul din *Tinerama* din 5-11 iulie, bună parte din întrebări și întrebări din *Istoria literaturii române*, volumul 1 • cu toate acestea răspunsurile se referă la contemporaneitate și normal, „după o revoluție” – spune d-l Manolescu – să apară acest discurs puțin euforic de tip C.A. Rosetti. Nu trebuie uitat că Rosetti (...) a rămas singurul dintre pașoptiști care și la bătrînețe repetă acest limbaj în vreme ce tovarășii lui de Revoluție – Kogălniceanu, Brătianu și ceilalți care mai erau în viață – îl abandonaseră* • C.A. Rosetti și revoluției noastre să la aminte la vorbele domnului Manolescu • și în afară de Varten Arachelian, *Televiziunea* – că tot veni vorba de interviuri – nu știe să pună întrebări • redactorii *Economiei*, Incotro au, spre exemplu, toată bunăvoiință și sănătate documentații în discuțiile cu domnul Severin, Stolojan și compania • ce foios, dacă nău curaj să întrebe la două oară după ce nu li s-a răspuns prima dată • foarte bună emisiunea Luciei Postelnicu și a lui Radu Nicolau-Solistițiu de vară • te cuprinde mila de demnitari comuniști cînd vezi cum luptă să fure casele primite de muncitorii ceferiști sub regimul capitalist de tristă amintire • atunci se chiamau case, acum le zice vile • astăzi evoluție • dintr-un interviu luat de Cezar Cernătescu, domnului Mugur Isărescu în revista *Opinia studențească* astăzi că Banca Națională tipărește un miliard de lei pe săptămînă în bancnote de 500 și că a reintrodus toate hîrtiile uzate în circulație • societăți și dv. cît se căstigă prin retragerea hîrtiilor de zece lei și vezi observă că înflația scade vertiginos •

ALINA MUNGIU

acest sens – justiția – e deficitar, sporește tendința firească de a-ți face singur dreptate, la modul expeditiv și „total”. Probabil că unul dintre motivele pentru care insurenții pătrunși „în trombă” în C.C. nu au tras „la grămadă” – erme erau prețutindeni – ori nu s-au lăsat predă violenței fizice în momentul întâlnirii cu membri C.P.Ex. aflați în clădire, a fost și convingerea că respectivii vor fi supuși unei judecății legale, loialitatea cu toți „politicienii” regimului comunist, mustind de asasini, printre care și cișinei autori de autentice genociduri. N-a fost ca dorința lor să se îndepărtească, drept care, pe acolo, atitudinea de elunci a fost regretată. E adăvărtit că în nici una din fările fostului legăr socialist n-a existat un „Nürnberg al comunismului”, înlocuirea conducerii și infrastructurii de scrieri comunistă – adică enihilarea lor – a suplinit însă suficient de mult un esemenea proces, pentru ca tensiunile sociale să nu devină explozive. Domarearea, chiar dacă greoie, din punctul mort al falimentului socialist a făcut restul. În timp ce la noi, în paralel cu sfidarea din partea „noilor” autorități și aducerea stării falimentare, opozanții sănătății crunt de „noile” (și ele), forță de ordine, la un loc cu reporterii, autohtoni și străini, în vîzul înregălii, dubă înjosire și căicare în picioare, odată cu oamenii, a demnității lor. Consecințele pot fi dintre cea mai grave: o nouă „explosie socială” stradală, de tipul celei din Decembrie 1989, „asezonată” cu vânătoare în lanț, inclusiv cu execuții sumare și, inevitabil, cu abuzuri cărora le-ar cădea victime inocenți (sau nu foarte mari vinovați). Minia unei națiuni opriate s-a putut vedea în octombrie 1956, cînd podurile de peste Dunăre erau „ornamentează” cu spineri și, iar în felinerele piețelor din București, străinau corpurile umane: activiști, secuși și militari au suferit din plin răzbunarea victimelor lor. O asemenea situație nu este de dorit, dar ea riscă să devină inevitabilă în fața surzeniei și cecității Puterii în report cu cererile opozitiei și Independenților, asociate cu ale sindicatelor, exprimate „oral” sau scris. Marian Munteanu spunea că, dacă da la o vreme, aceiași ormeni sănătății și că „noi” am așteptat să fim loviti primii, nerăspunzind violenței, „ce ce vor veni după noi mă îndoiesc că vor face la fel”. Afirmația include un avertizament mai mult decît serios. Ar fi înălțat preferabil ca asemenea pericole să fie urgent îndepărtate prin dezarmarea tensiunilor crescîndî, iar transformările stringînd-necesare să alibă o formă legală, asigurînd evitarea violențelor de orice fel, în caz contrar, poarta unuia înfrângere social – indiferent cum îl numim, război civil sau altcumva – rămîne larg decchisă.

Al XVI-lea Congres anual al Academiei româno-americane de Științe și Arte

București 27 iunie - 2 iulie 1991

Trebule să recunoaștem că tema aleasă de A.R.A. pentru acest an - anume: „Tradiție românească și modele occidentale în ultimul deceniu al secolului XX” - a fost atât de generoasă încât orice discuție din cadrul Congresului n-a fost excentrică. Excentrii au fost probabil numai anumiți participanți care, trebule să o recunoaștem, și-ar fi făcut cu greu loc la alte congrese internaționale, sau chiar în paginile revistelor care se respectă, din țară. Din acest punct de vedere, a existat o evidentă eterogenitate calitativă a participanților. Pe de altă parte, atitudinea rezervată a unor prieteni din Washington, D.C. și New York, care, sub diferite prezepte, au evitat să participe, m-a făcut să devin circumspect: să mă duc sau nu la A.R.A.? Și totuși m-am dus. Și nu mi-a părut rău. În numerele următoare voi atrage atenția asupra a două momente de înaltă jumătate intelectuală din cadrul Congresului: expoziția organizată împreună cu Oficiul Național pentru documentare și expoziții de artă și Academia de Arte din București, precum și masa rotundă: „Rezistență culturală (literară și artistică) în România”. Și nu știu cum se întâmplă, dar de cîte ori incerc să ascult pe cineva, sau să discuță cu el, parca este un demon al discordiei, care te împinge să răscolești, te îndeamnă să cercezi mereu același lucru: realitatea dureroasă în care trăim de alțea decenii.

O expoziție de autor

Ne obișnuisem ca la marile saloane de artă plastică să nu facem decât să bifăm o listă de personalități, mereu aceleasi, iar expozițiile semănau unele cu altele. Și pentru că nimenei nu trebula să lipsească, lucrările erau înghesuite ca val de ele. N-am văzut nimic de acest gen la expoziția organizată de A.R.A., Oficiul național pentru documentare și expoziții de artă și Academia de arte din București, în galerile de la etajele 3-4 ale Teatrului Național (în mod neașteptat, din extinderea aberantă facultății de Ceaupescu Teatrului Național, o extindere care se înscrise în perimetru kitsch-ului, a rezultat un spațiu expozițional deosebit). Ca să-mi risipesc nedumeririle m-am adresat principalilor doi realizatori ai expoziției. În primul rînd lui Mircea Spătaru, rectorul Academiei de arte din București, cel care s-a ocupat de partea artistică a expoziției. „Nutrebuie să se mire nimenei de felul în care a fost alcătuită expoziția de față. Este o expoziție de autor, o expoziție pe care mi-o asum ca selecție în întregime. De acum încolo, va trebui să ne obișnuim cu expozițiile de autori, care nu sunt exhaustive, în care organizatorul invită artiști care îl sunt apropiati, despre care el crede că fac parte din aceeași familie spirituală”.

Iar din familia spirituală a artiștilor plastici care expun împreună cu Mircea Spătaru fac parte peste 30 de artiști cu care s-ar mîndri orice expoziție din lume: Horia Bernea, Sorin Ilfoveanu, Mihai Buculei, Ana Lupaș, Ștefan Câțja, Ilie Rus, Horia Pașina, Marin Gherasim, Viorel Mărginean, Ion Nicodim, Mihai Sârbulescu, Nicolae Alexi, Peter Iacob, Darie Dup, Theodor Radu, Florin Ciubotaru, Silvia Radu, Amalia Perjovschi, Dan Perjovschi, Ion Dumitriu, Marian Zidaru, Vasile Gorduz și Ion Stendi. Lingă expoziția aceasta de grup este prezentă și expoziția personală a lui Paul Neagu care este unul dintre cei mai remarcăți plasticieni români din diaspora.

„Consider ca emblematică pentru expoziție monumentul din cîrpe pentru Piața Universității, realizat de Ana Lupaș, față de care au existat o serie de rețineri. Trebule să recunoaștem că Piața Universității este încă un cîmp sensibil și fierbinte. Așa se explică alerta Primăriei Capitalei, în urma intervenției unor oameni al căror nume nu-i știu și care s-au adresat Primăriei cu admonestări și întrebări în legătură cu ceea ce se întâmplă acolo. Îmi place să spun că Primăria, arhitectul sef al orașului au înțeles înăsă că nu era vorba de un act subversiv, ci de o operă de artă. Lucrul acesta îl au înțeles foarte mulți oameni începînd cu studentii și intelectuali care au ajutat-o pe Ana Lupaș să înalte și, terminînd cu oamenii simpli, cu privitorii care au asistat la înălțarea monumentului și care s-au referit la el ca la un monument al îndurerii, nu numai al Pieței Universității, ci și al nostru al tuturor.”

„Consider ca reprezentativ pentru spiritul expoziției - a continuat Mircea Spătaru - faptul că majoritatea artiștilor își expun opere realizate în perioada dinaintea lui decembrie 1989, cele mai multe neexpuse înainte, lucru suficient să ne facă să înțelegem poziția acestor artiști față de evenimentele sociale și politice din perioada despre care mulți evită acum să vorbească. Intenția inițială a reprezentanților A.R.A. și a noastră a fost de a expune un număr egal de artiști plastici români care au activat în afara granițelor țării și artiști care au activat și activează în România. Consider că motivele artiștilor români care nu au putut veni la această expoziție sunt bine înțemelete; ei nu au incredere încă în slorsanta lor personală dacă ar reveni în țară și mai cu

seamă în siguranța operelor lor de artă, care trebuie să intre și să lasă din țară. La ora actuală în România neexistă un asociație a sistem de protecție, precum și o legislație care să încurajeze expozițiile.”

La București nu se pot face mari expoziții internaționale

Domnul Mihai Oroveanu, directorul Oficiului național pentru documentare și expoziții de artă din cadrul Ministerului Culturii, s-a ocupat de partea tehnică a expoziției A.R.A. L-am rugat să-mi explică de ce nu s-a putut realiza proiectul inițial de a aduce la București mari artiști plastici români aflați în exil. Am aflat că în România nu s-a pus încă la punct un sistem legislativ pentru asigurarea expozițiilor, a lucrărilor de artă. Nu există decât o serie de instrucțiuni neclară, care nu pot fi puse în acord cu reglementările care există în strâinătate în domeniul asigurărilor (ce prevăd protejarea lucrărilor în timpul transportului internațional al expunerii). Sînt niște blocăge psihologice, legislative și nu în ultimul rînd materiale în calea dialogului. De pildă, dacă ar fi fost să se transporte lucrările celor din America, transportul și asigurarea lor ar fi costat atât de mult, încât ar fi imposibil ca Ministerul Culturii, care are un buget extrem de mic, să asigure acești bani. Pe de altă parte, foarte mulți dintre cei aflați în diaspora au fost realmente dați afară din țară și nu sunt deloc siguri că întoarcerea lor se poate desfășura în siguranță. Cu privire la organizarea vieții artistice din acest moment, artiștii aflați în diaspora au pus tot felul de întrebări la care partea română nu poate încă răspunde în mod satisfăcător.

Sărăcia bugetului Ministerului Culturii, deci și a Oficiului național pentru documentare și expoziții de artă, nu permite, de pildă, organizarea unor expoziții prestigioase aduse din alte țări, așa cum se face prețutindeni în lume. Ca să organizezi și la București, așa cum s-a făcut recent, de pildă, la National Gallery of Art, în Washington, D.C., o expoziție Tizian sau Van Dyck, cu toate operele artiștilor, răspîndite în diferite muzeze ale lumii, în colecții particulare, și presupunând că ai plătit cheltuielile de transport și de asigurare, trebuie să rezolvi probleme aproape insolubile. Nici un muzeu din lume nu ar accepta să-și trimîtă lucrările într-un loc care nu poate asigura condiții adecvate de climatizare, temperatură, umiditate, luminositate și de securitate și apoi, nici nu există spații adecvate, mai ales după tragedia cu Muzeul de artă,

Nevoia de spațiu

Bucureștiul este singurul oraș mare care pierde spații culturale, în timp ce fenomenul este invers în lume. Cînd vorbeste despre felul cum se urjește Bucureștiul, despre kitsch-ul, care pune stăpînire pe marile artere ale Capitalei, privirea domnului Mihai Oroveanu este mai expresivă decât cuvintele sale. Cîteva spații culturale sunt în mare pericol în Capitală, iar primăria nu a luate nici un fel de măsuri.

Pentru ca Muzeul de artă să fie refăcut ar trebui peste 100 de milioane de lei, iar pentru ca sala Dalles, nereparabilă de peste patru decenii, să fie adusă la condiții decente, ar trebui 40 de milioane de lei. În schimb, spațiile tradiționale de expoziție sunt amenințate de extinderea spațiilor comerciale. Pe Calea Victoriei sau pe Bulevardul Magheru s-au extins magazinele cu vitrine ce expun marfă „de mină a paisprezecea”, blindate cu tot felul de hubouri metalice oribile și de jaluzele de fier – de parcă înăuntru ar fi lingouri de aur – iar privirea bucureșteanului sau a turistului ce vizitează aceste axe culturale este agresată. Ar trebui să se refacă axa șoseaua Kiseleff - parc Herăstrău - Muzeul Satului, unde, în pavilionul H, s-ar putea face o pinacoteca a artei contemporane, iar aici ar trebui făcute, ca în marile capitale, tîrguri de artă, cu galerii personale. O serie de săli consacrate de expoziții sunt solicitate de alte societăți și institute, în timp ce orașul ar avea nevoie de noi librării și galerii de artă, de anticariate.

Doar patru pictori au cotă la Paris

Dacă noi nu prea putem aduce artă la București, ce sănse sănse pentru artiștii români să expună peste hotare? Este o întrebare la care răspunsul lung al domnului Oroveanu atrage parcă atenția asupra drumului imens care ne desparte de lumea civilizată. Pentru că nu este vorba numai de a expune pur și simplu, ci de a pătrunde pe piață. Or, în Occident a expune și a pătrunde pe piață sunt unul și același lucru. În primul rînd că participarea la marile saloane internaționale presupune niște taxe prohibitive pentru noi, cînd fondul în valută al ministerului este înfîm fată de ceea ce ar trebui. Cu excepția Albaniei, toate celelalte țări central și est-europene sunt întrate de mulți ani în acest circuit. La tîrguri, de fapt, se fac licitații de opere de artă. La Paris, în 1989, s-au cumpărat lucrări în valoare de 9 miliarde de franci (adică \$ 1,5 miliarde). Domnul Oroveanu îmi arată cataloagele Akoun pe 1990 și 1991, subînțitulate „La Côte des

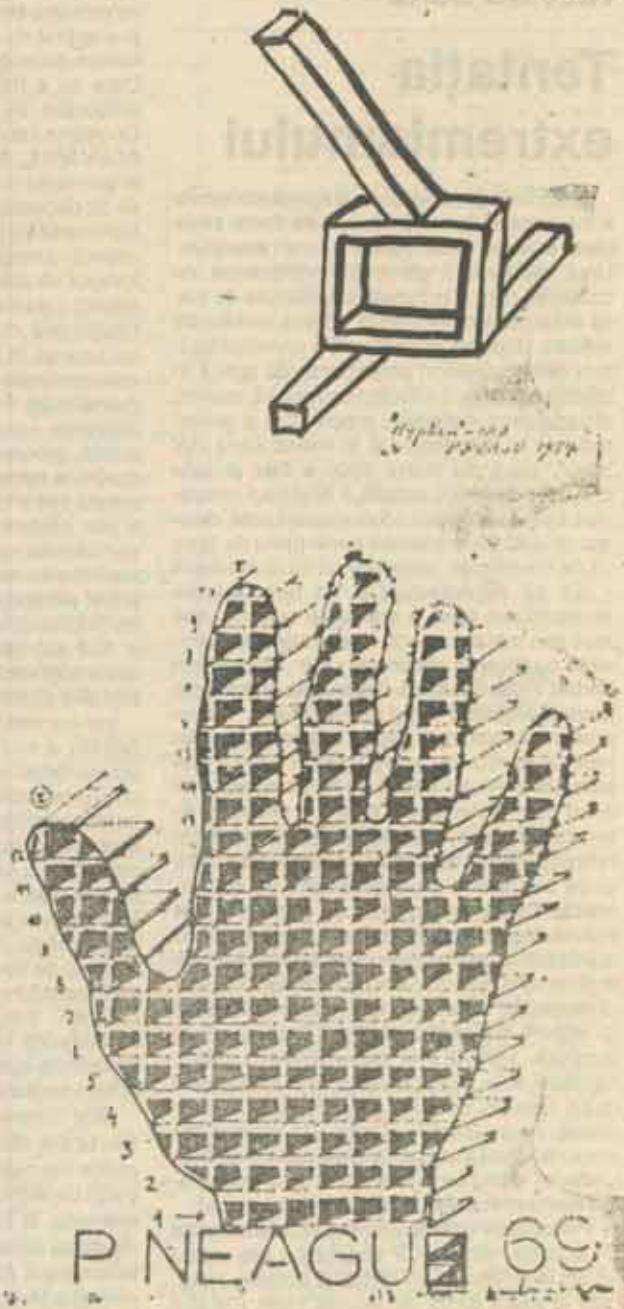
peintres.” Doar patru români sunt prezenti (Nicolae Grigorescu, cu o cotă de 60.000 de franci de lucrare, cotă în urcă, Ion Paceah și Constantin Paceah, precum și un pictor pe nume Mircea Ciobanu, născut în 1950). Mă uit și la celalii pictori: în fruntea listei este Picasso, cu 300 de milioane de franci, apoi Van Gogh cu 294 de milioane, Rembrandt este ceva mai jos, cu „doar” 70 de milioane.

Dacă se încearcă intrarea la aceste expoziții, cea din Franța, de pildă, înlître să se stabilească cota unui artișt plastic. Or, pentru a intra pe piață de artă, trebuie trimis acolo imaginile operei unui artișt. Iar Oficiul de documentare chiar cu asta se ocupă: adună o arhivă a artei moderne și contemporane, care a trecut deja de 6000 de mape, cînd prînzind o serie de peste 30.000 de cataloge, 300.000 de fotografii, apoi decupaje din presă, fisă de lucru și fisă de activitate pentru fiecare artișt plastic. Toate acestea sunt trecute pe calculator. În momentul cînd vom intra pe piață de artă, ni se vor cere pentru fiecare autor, în afară de imaginile, datele despre el, studiile, unde a expus, frecvența participărilor internaționale, ce a vîndut, premiile obținute, ce s-a scris în presă de specialitate. Dintotdeauna aceste date se constituie cota. La stabilirea ei, rolul decisiv îl are prețul ultimei vînzări la licitație, care e cu totul altceva decât cota de artă, despre care afișez cava mai devreme. Trimiterea imaginilor operei artiștilor români este greu de realizat, deoarece folosind condițiile autohtone de imprimerie înseamnă a le face un deserviciu. Îi mai pun o întrebare interlocutorului meu: cum crede că s-ar putea rezolva cel mai rapid problema sustinerii artei la noi? Ar trebui să fie pusă la punct o legislație cu privire la impozitul operei de artă, la fel ca și în alte țări, unde 1% din impozit se reține pentru asta. Pe de altă parte, urmînd tot modelul străin, ar trebui practicat sistemul de scăderi masive de impozite pentru cel care sponsorizează arta. În Franța, bugetul anual pentru artă este de 1,5 miliarde de franci, în timp ce în S.U.A. este ceva mai mic, dar generozitatea firmelor particulare este de 10 ori mai mare.

Discuția cu domnul Oroveanu a fost mult mai largă, dar lipsa de spațiu m-a determinat să port restul discuției „off record”, cu promisiunea de a reveni în paginile revistei noastre asupra unui subiect la fel de important ca și cele economice sau constitucionale. Artă.

DAN PAVEL

(va urma)

GÎNDIREA TRIBALĂ ȘI LUMEA A TREIA INTERIOARĂ

Faptele, ca și urmările, dar mai ales imaginile lor televizate sunt înăunțate în noaptea învierii unui tîrziu în jur de 20 de ani și înjunghiat un alt tîrziu cam de aceeași vîrstă, pentru că i-a refuzat auto-stopul. Victimă – student. Ucigașul – țigan „ursar”. Politicii nu se găseau în presință. Populația revoltată – români și țigani din rîta triburilor – au năvălit asupra coloniei „ursarilor” și au ars casele a 22 de familii.

Cu asta s-a pornit avalanșa de incendieri, de la Bolintin-Deal în Bolintin-Vale și alte comune. Dar niciodată nu se spie că crește, unde se opresc și ce distrugă o avalanșă. Eventual, ceeață totul diferit sau tocmai opusă inițial vizate. Mă gîndesc la avalanșe conștiente provocate.

Incendiarea la Bolintin-Deal a avut loc a doua zi dimineață la ora 10, deci n-a fost stîrnă de furie spontană. După informații oficiale, casele erau deja evacuate, nu s-au găsit acolo nici oameni, nici bunuri. După zvonuri răspîndite cu mindrie, incendiatorii au lucrat foarte civilizat, au făcut conductă electrică, au scos butelile de aragaz, să prevină explozii, iar restul: mobilă, haine etc., plus „romane” de bani și bijuterii au fost arse, fără ca să se atingă de ele cineva.

Normal și logic ar fi fost ca fugarii să-si fi strîns banii și bijuteriile (esta ce se face repede și ușor) sau ca localnicii, umblați prin lume ca „gastarbeiter” să predea aceste bunuri cu inventar semnat de mai mulți martori la primărie sau la Banca Națională.

După părerea factorilor legali, faptul fugi în sine denotă constînta culpei. Mai ales că „ăsta erau toți cu antecedente penale” – inclusiv copiii de tîrziu. După părerea mea, fuga denotă și spaimă generală de tradiția seculară a experiențelor nefaste. Cum acel sărmătan tîrziu asasinat se ferea pe bună dreptate de faimosul cutitar, tot așa și neamurile, rubedanile se temeau pe bună dreptate, ca pentru vina unui singur fiacău beat, să plânească întreaga comunitate.

Casele arse nu sunt niște cocioabe. Chiar și în ruine îndînd, ai impresia că s-a investit în ele contravalorarea muncii de deconil, avind în vedere că avea licită, provenind din tutu sau delapidare, s-a confiscat pe vremea lui Ceaușescu, și încă îndînt. Deceas „lor” nu li s-a confiscat atunci, sau au fost în relație de complicitate cu „cercuri mai înalte”, sau n-au construit din cîștig ilicit. Unde a fost milica timp de 20 de ani, dacă „ăsta” puteau să terorizeze o localitate cu miile de locuitori? Poate organele de ordine vechi și cele noi (schimbate eventual doar cu numele) cunosc, dar nu recunosc mafia corupțională care stă la rădăcina lucrurilor. Si această mafia a avut și are probabil și azi nevoie – ca acoperire, ca jupiștor – de mărunți avangardieri tigani.

În periment și la televiziune se insistă asupra faptului că prezența altor țigani cumsecade, la incendiere, dovedește că nu era vorba de pogrom. În acest scop s-a organizat o mare adunare la Bolintin-Deal, l-au adus pe deputat rom Răducanu să spună textul oficial. Confrins, asaltat de întrebări provocatoare, el n-a putut să spună că, dacă reprimarea păcatului unui singur om se privăce asupra celor 22 de familii din partea unei multimi de 100 de ori mai mari, aprobară acestui act din partea parlamentului apără ca ridicarea la rang de lege a principiului culpabilității colective, lucru care aruncă o lumină nefavorabilă asupra Constituentelor. Totuși, atacat din toate direcțiile, lipsit de sprîn, și s-a apără într-o situație umilătoare, deputatul Răducanu a făcut o mărturisire, care în mod obligatoriu îl atrage atenția. Refuzând eventuala învinuire că a făcut pact cu partidul de guvernămînt, el a declarat simplu, obiectiv, de loc paletic: sunt singur, în parlament, în viață – pretutindeni.

Ca unguroaică, ca evreică, ca om, ca cetățean român deopotrivă, mi s-a facut o rușine de moarte pentru această propoziție simplă: „Sunt singur”.

În reprezentantul elitei unei populații care (măcar parțial) încearcă să se integreze în civilizație, s-a conștiințăzat faptul că poporul, sau neamul, sau familia, sau tribul său n-au dreptul la apărarea legală, în solidație umană. Să – după țigani și foarte descurcări, rezistență, ambicioză, eger la minte, și să nu uităm: deosebit de mindri în starea lor de umiliere – statutul lor în lume, sau cel puțin la noi, este cam la fel de lipsit de perspectivă, ca cel al curzilor.

Să fie împedea: nu vrreau să-i idealizez, să-i înfrățezez ca pe niște îngeri corești pe oamenii a căror ceea mai gravă problemă este tocmai faptul că sunt posibile mai eficiente în lovitura, decât e necesar – vezi, de exemplu, asasinatul doar o regionalitate nerăbdă, de la Bolintin. Nu vrreau să înverzesc prejudecata din păcate în curs de generalizare, care identifică țigăneșco în totalitate și fără discernămînt, cu lumea interlopă, cu bisință, cu corupție, cu prostituție.

Problema țiganiilor constă în aceea că ei au ajuns să corepună rolului atribuit, având în vedere că – în lipsa specializării, a tradiției de disciplină în muncă și a educației – proporția criminalității este (eventual) mai ridicată printre ei; iar temperamentul lor agresiv, cuplat cu nivelul redus de cultură, face ca prezenta lor, rolul lor în viitorul anumitor așe tulburi să bată la ochi într-o proporție care depășește cu mult faptele propriu-zise săvîrșite. Problema mea gravă constă în faptul că sentimentul excluderii din societatea organizată intră în singe de generații, sau chiar de secole, poate să se compenseze într-o anumită altitudine provocatoare, pătîmeșă, agresivă. Orgolul sau demnitatea lor, mai ales în căruri de jos, se alimentează nu din nostalgia integrării sociale, ci din disprețul față de normele morale ale celor care îl disprețuiesc pe ei. Să ești lucru se leagă de un fenomen care nu trebuie trecut cu vederea, și anume, de nivelul tribal al conștiinței, deci de o rămînere în urmă în ceea ce privește comportamentul impus de comunitate – lucru la care societatea care se consideră civilizată răspunde de asemenea cu reacții și comportamente la nivelul gîndirii tribale.

Anurjurile din ultimul timp ale poliției adaugă la datele răuăfăcătorilor arestați, că respectivul este „rom zătar”, sau „muzicant”, sau „zidar”. Cu ocazia asasinatului de la Bolintin-Deal și a fenomenelor de linjaj care îl au urmat, s-a pronunțat pentru prima oară numele de „ursar”. Cîitorul trebuie să înțeleagă de

sici că este vorba de triburi numite astfel după profesii tradiționale pe care le practică. Ursari nu mai există de 50 de ani, de cînd înregalul Antonescu a dispus deportarea țiganilor care au fost după sub escortă armată, fără hrana, în marșuri morți la Bug, atunci, ursarii au înțeles și au mîncat animalele lor. Informație și schimbare ca și ei, lucru care – în esență de supraviețuire – și-a însemnat doar o schimbare similară a modului de viață, și și un trătricid: doar în aceeași neamur ursul a trăit cu el timp de generalii, ca un membru de familie. (Vedi Ion Bodnarescu: Inspectorul-suf, Editura Sport-Turism, 1981.) Tragedia de la cest fel s-au înămplet derult, și au fost definitive, cum îmi spunea acum 20 de ani un medic evreu, întocmai în legătură, după războli, singur, fără prietenii și frații, la 24 de ani (omul fiind mai înțîzut mult hărțuit ca „foșt” – părinții lui erau bogăți și ei și-a trăit viața cu „dosarul prost”); „Viața noastră de ordină, să dăspără astă de lipsită de urmă, și apărine unu treout altă de Independență, că nici nu mai însemna realitate, deci partitura secția de cadre”.

La ora actuală, categorisirea de „ursar” constituie o realitate doar pentru poliție – deși este posibil să constituie și pentru famili, care pînă azi s-au stabilit, și nu zidit, cesa frumos și s-au integrat, poate nu numai în lumea interlopă, dar și în mecanismul veniturilor semilegale – poate ordinea inversă este mai exactă –, și se respectă pe sine, dacă sunt capabili efectiv să-si terorizeze, așa cum se spune, consătenii lor. Este posibil

ceea ce te pune pe gînduri este strădania de a convinge că participarea altor țigani la incendiere înseamnă că nu există nici conflict etnic, nici pogrom. Dar țigani tribale îi aparțin și rivalitatea dintre triburi, relația de vendetă, în Africa de Sud, de cînd-a-abrogat Apartheid-ul, zulușii și neamul bantu se omoră între ei. Dar Apartheid-ul, cu toate acestea, a fost Apartheid. Iar gîndirea tribală are urmele sale și la alii, nu numai la țigani. Îmi aduc aminte, că în 1949, la ultimul pelerinaj la Maica Domnului din Sumuleu-Ciuc, lupta de clasă dintre încreștini catolici și cel comunist se ducea cu cîsuri și s-a terminat la spital, unde, tinerii bendațăjii pînă-n ochi și slabici de hemoragie, din amîndouă taberele strigau mai departe: „Ii omori!”. Iar printre cîsani, cu 30-35 de ani în urmă, mai erau probleme de onoare vendetele moștenite din străbunici, pe care tinerii le duceau cu sfîntenie mai departe. Diferențele de fază ale dezvoltării sănătății intime pentru noi toți: am putea fi mai înțeleători în numele rămîneril noastre în urmă față de rămînere și mai în urmă a altora. De din pînă, și meghianii din satul sătmărenesc sau Bogănești sau Bolintin. Sunt multe spații nerezolvate în viața noastră și este ușor să le canalizăm în detrimentul acelora care nu sunt spărați, cărora nu le tîne parte nimănii.

Anomalia gîndirii tribale, a reacțiilor instictiv tribale, nu se poate soluționa decît prin educăție. În America, cu 30 de ani în

ca – avînd în vedere temperamentul și moștenirea lor de experiență – ei să fie oameni mai periculoși decât majoritatea – mai periculoși și pentru ei însăși.

La Bolintin s-a întîmplat un asasinat de o stupiditate și de o crizime străgoatoare la cer, iar a două zi, două mii de oameni s-au dus, lucizi și practici, pe strada ursarilor și au dat foc caselor a 22 de familii.

***

Integrarea în societatea modernă înțîmplină nu numai bariere exterioare, dar și puternice piele subiective, pînă la ecclă în lumea modernă triburile să învețe și, proporțional, prijini țigani sănătățile de stat, nu din cauza lipsei de inteligență nativă, pentru că majoritatea lor nu o minte tilioasă ca boala – ci din cauza lipsei antecedențelor de nutriție normală față de scoasă. Pentru niste oameni și cărora mod de viață încă nu dampnut era prilej, iar în vecinătatea Regatului aveau statutul de rob, cu 120-130 de ani în urmă e mai greu să ascute disciplina 5 ore de clasă. Pentru ei este un lucru obișnuit ca adolescenții din clasa a VIII-a, a IX-a să se căsătorească, să facă copii, și în acest caz să-si zicea în învățămîntul Rămîne munca necalificată, sau practica naceremul mînurilor, ceea ce duce mai curind sau mai tîrziu în adincuri. Si mai există totodată și cealăță atracție, având în strălucoare, din care nu poți să cumperi avînd în buzunar contravalorarea muncii necalificate. Dorința lor de mișcare și de libertate subminează capacitatea de studiu; neacceptarea regulii de joc a civilizației de o pătură relativă, mai era posibilă și productivă în secolul trecut, în lumea tradițională, cu nomadizarea, polcovitul de căi, lipitul cazaneilor, cu chirpici, cu lăutării, cu profesia de geamăș de căi, cu jucatul ursului; dar în modul de viață modern, după revoluția informațională, acestea nu-si mai găsesc locul. Din punct de vedere psihologic și al sistemului nervos, țigani sunt mult mai apropiati de populație care trăiește în sinul naturii față de lăzani, față de orășenii integrali în societatea civilă încă din Evul Mediu. Numai că ești lucru este variabil de la țară la țară, be chiar și de la zonă la zonă. Dar aici la cîțiva kilometri de Capitală, țigani pronunță numele de ursar, de parcă ar spune „os de domini” – în schimb, autoritățile, polițistii, vecinii invârtoși și televiziunea spun ursar, cum se spunea în America cu 50-60 de ani în urmă, „nigger” jegos.

urmă, pe vremea lui Kennedy, la scoala au fost puși prima dată în aceeași bancă copii albi cu cei negri. De atunci, elita negrilor se dezvoltă, se largesc. Nu de mult, aici, la București, S.U.A. erau reprezentate de un ambasador negru. Elita țiganilor la noi este dureros de mică, dar se poate aștepta ca din comerțul mărunț al „economiei secundare” să se ridice negustori autenți, civilizați, atunci cînd va fi marfă suficientă, pentru că, cesa, ce dispără cu vagabonele depășește capacitatea și posibilitățile micilor bisințări țigani. Cauza bisinței este lipsa de mărfuri, indiferent cine – țigan sau evreu – va fi înțeleător că împășător.

Gîndirea tribală nu va fi anulată nici de codul penal, nici de bestionul de castru, nici de pogromul pe care n-ai voie să-l numești pogrom. Ea poate fi depășită doar prin: răbdare, toleranță, cultură. Dar dacă parlamentul însuși răspunde cu mentalitate tribală, cu fluerături, cu spirit de pogrom, cu racism? Ce propune înță de liniște a treia, a romilor, lumenă a treia levantină? În once caz, pasul următor trebuie să-l facă țiganii. Această pas trebuie să înseanțe abandonarea conștiinței și a gîndirii tribale și acceptarea integrării sociale conștiente. Profesile tradiționale țiganești ar putea să aducă, în currențul modelor și gusturilor de acum, niste profituri mult indicate față de valoarea uzuală a produselor lor, permîndu-le să se integreze social, cu pînăstrarea profesiilor tradiționale și a identității etnice. Țiganiii au nevoie de încredere, de respect, ca tot omul – dar au nevoie în primul rînd de porință, de inițiativa lor interioară. Foarte mare novitate!

Permiteți-mi, stimări cititori, să vă amintesc un lucru și doar de acela care încă pe vremea războului umbrai cu ochii deschiși. Mihai György, cunoscut și publicului românesc ca autor de comedii, scrie în romanul autobiografic intitulat Report confidențial despre un tîrziu, că la punctul de trecere a frontierelor, la Turda, unde el era interpret într-un reprezentanții armatei române și al celor maghiare – încă atunci cînd amîndouă erau sub comandamentul german hitlerian – cel doi ofițeri de carieră, cel de la București și cel de la Budapestă, amîndoi gentlemani autenți, se înțelegau de minune și, la o adică, unul îl întrebă pe celălăt: „Stă dumneavoastră cum vă numește nemții?”. „Cum să nu, răspunde celălăt, ca și pe dumneavoastră: Diese Zigeuner! (Acești țigani – lb. germană).

HALASZ ANNA

*muncitori – oaspeți (alieni)

o punte peste prapastie

CONGRESUL
ALIANTEI
CIVICE

VREMEA FAPTELOR

Șîrșitul săptămînii trecute a fost copios dominat de Congresul Alianței Civice, ale căruia lucrări s-au desfășurat în condiție unei aproape ireproșabile organizări, în sala Operei Române. Precedent de reuniiile filialelor A.C. din înaintea îtară, Congresul trebuie să se pronunțe asupra înființării organizației politice a Alianței. Si decizio-

nă constituitorii noului partid nu s-a lăsat așteptată, ea fiind

luate încă din prima zi cu o impresionantă majoritate:

490 de voturi pentru, față de numai 10 contra și două ab-

țineri.

Ideile care au condus la această decizie se regăsesc în proiectul de hotărîre prezentat de unul dintre inițiatorii Partidului Alianței Civice, d-l Nicolae Manolescu. Iți croiesc drumul cu usurință, grație salutarei și nobiliei simplificații a unui text potențat de aura unei anume solemnități propriei marilor momente. Merită, deci, și îl reproduc, chiar dacă, între timp, vo lăzut lumina tiparului în alte perioade: „Având în vedere: 1) Starea deosebit de gravă în care a fost adusă ţara de către actualul Putere; 2) Necesitatea înțemeierii unui organism politic capabil să pună în practică principiile „Cartei Alianței Civice” și, împreună cu toate formațiunile democratice, să contribuie la edificarea statului de drept; 3) Dorința exprimată prin vot o majoritate membrilor A.C. – se constituie Partidul Alianței Civice din România. București, 5 iulie 1991”. Ultimile cu-

vinte au fost acoperite de tunetul aplauzelor unei asistențe care resimțea din plin emoție curată și – de ce n-am spune-o? – mindria de a contribui la facerea istoriei, cel prezenți incetind să mai fie rotitul unui absurd și obrutzant mecanism: cel al totalitarismului comunist. S-a spus chiar că ne este dat să asistăm la o zi (posibil) istorică. Aserțiune intărâtă pînă la un punct de domnii Alexandru Paleologu și Nicolae Manolescu, dar acesta din urmă a ținut să o tempereze atrăgindu-ne atenția că totul depinde de noi. De forță și de credință noastră și, mai ales, de buna noastră credință. Si tot d-l Manolescu spunea: „Vremea vorbelor a trecut, a venit vremea faptelor”. Mai reținut, mai circumspect sau, poate, doar mai puțin dispus să alunecă pe panta înșelătoare a semitențialismului istoric, Octavian Paler ne-a invitat să nu cădem în păcatul unei retorici goale. Si domnia sa a întîrziat asupra motivelor care îl-au determinat să sprijine apariția noului partid. Le reproducem, poate cu mici și, desigur, involuntare inexacțiuni datorate vitezei în care l-am notat gîndurile. „Am fost pentru partid deoarece strada nu mai e o soluție în față unui puter care refuză dialogul și ne obligă să vorbim în deșert. Deoarece extensismul de stînga și de dreapta au devenit un pericol grav. Deoarece capitalismul a fost o capcană, o iluzie și oproape (nu oproape, ci cu certitudine, n.n.) o diversiune în care noi om crezut după Revoluție și, fără voie, am contribuit la noastrea și impunerea ideii că partidul or avea în sine cîteva malefic și că e mai nobil să fiu în afara partidelor, să fiu independent. E bine că Alianța lese – prin formarea partidului – din această capcană”. Este ceea ce credem și noi și, fără intenția de a ne aroga cel mai mare merit, mărturisim că încă de la prima întîlnire ale celor puțini la număr care, în vara anului trecut, începuseră suita întîlnirilor ce aveau să pună bazele A.C., ne-am manifestat preferință pentru organizarea ei ca mișcare politică. Spiritele nu erau încă pregătite pentru a accepta intrarea în arena politică. Așa se face că Alianța a apărut ca organizație nepolitică, cu scopul exclusiv al relației societății civile și al angajării ei pe calea libertății și democrației. Neavind posibilitatea să acționeze direct, neintermediat, în sferele specifice și decisive ale politicului, Alianța începuse să-și vădească limitele și nu peste multă vreme ar fi riscat să succombe în neputință materializării proprietelor ei: teluri, simboluri scandare pe străzi sau în piețe fiind într-o devăr nederanjantă pentru o Putere care mizează din ce în ce mai mult pe forță. Si – acum o putem spune – în ultimul timp era privită cu o neîncredere tot mai accentuată, nu puține fiind vocile care o acuzau că ar fi o simplă supapă de siguranță a Puterii...

S-a mai afirmat la Congres că noul partid trebuie să fie popular, cu aderență la muncitorii și fărăni, desprinzindu-se de molciunea și indecizia pe care îl imprimă o excesivă predominantă a elitei intelectuale. Despovărat de ideologie, el trebuie să dea în orice moment dovadă de suptă și de înțelegere pragmatică a multelor și gravelelor probleme care ne atrăvesc existența, exprimindu-și opiniile în cuvinte simple, pe înțelesul tuturor. Nu trebuie, deci, să se uite că el se adreseză unor oameni care trăiesc sub presiunea grijiilor tot mai impovărotoare ale vieții de zi cu zi. Că reprezintă interesele celor ingroziti de perspectiva șomajului, de creșterea sufocantă a prețurilor, de hâțul dezgustător și inextricabil al celor care, minți de poftă nerăbdătoare și inavățări rapidă, își calcă cu non-sincere ir picioare indatorită că decurg pentru ei din funcțiile pe care le dețin în hierarhia administrativă. Deci, partidul nou

înființat va avea de cîștigat sufragiile unor oameni mai puțin (sau deloc) sensibili la nuantele politologiei și ale nesfîrșitelor dispute teoretice. După ani de mizerie neagră, ei sunt interesați – și atitudinea lor nu se pare absolut firească – să stie cînd și cum vor putea duce o existență materială cît de cit decentă. Sunt săi de promisiuni și neincrezători. Multă nu mai acordă astăzi credit Frontului, dar nici de opoziția clasică nu se simt atroșii. Lipsiți de repere, încep să aibă nostalgia trecutului ceaușist și pot oricînd cădea în plasa abil Jesuș de PSM și alte partide de aceeași specă care li se adresează în formulele cu care sunt invățați ole limbajului de lemn. Or, Partidul Alianței Civice trebuie să-și propună cîștigarea acestor segmente ale societății. Este, cred, locul să reproduc evaluările nu lipsite de miez ale unui cunoscut sociolog autohton: „Punctul fortei ai A.C. este slabiciunea opoziției. Incapacitatea partidelor de opoziție de a deveni populare creează o sansă fundamentală pentru A.C. de o-și cîștiga rapid popularitatea”. Simpatia reală cu care a fost și continuă să fie întîmpinăto A.C. atât în tară, cât și în străinătate trebuie să fie speculată (în sensul bun al cuvintului) cu maximum de promptitudine și eficiență, printre-o politică o bunul simt, atâtă realităților și morilor principiul ale democrației. O politică anticomunistă întransigentă, dar în același timp tolerantă și vizând neclintile reconcilierea națională întemeliată pe criteriile justiției sociale. În celor aleși în fruntea acestui partid li se cere abandonarea oricără orgolii, vanității sau interese personale, care, în cazul altor partide, s-au dovedit atât de dăunoare, slăbindu-le în scurt timp structurile lăuntrice și credibilitatea.

Si tot Alianței li revine misiunea de a contribui la coagularea opoziției, pe baza unei platforme comune. Arena politică este reductibilă, în fond, la doi terenuri diametral opuși: comunism sau democrație. Ar fi extrem de periculos ca liderii opoziției autentice să nu inteleagă nici măcar acum obligativitatea unității de acțiune și să continue să se lăsa legătuți în dulcea iluzie că am în pragul unei „frogade” democrații. Trebuie să recunoaștem că temeliile comunismului obia de ou foscătură, și esențioanele de rezervă ale nomenclaturii dețin în exclusivitate resursele puterii, opoziției revenindu-i rolul unui inofensiv decor. Lupta este obia la începutul ei și unică noastră sansă rezidă în ceea ce d-lui Petre Mihai Boțanu îl place să desemneze prin sintagma „convergență democrației”. O singură întrebare nu se pune: vrem sau nu să trăim în comunism? Sintem participanți (sau simpli martori) la o confruntare din ce în ce mai tensionată și „no man's land”-ul nu mai există: sintem de o parte ori de cealaltă parte a baricadei. Si dacă ne-am situa de pe partea democrației, ni se cere să fim permanent la înălțimea scopurilor pe care ni le-am propus. Iată de ce, referindu-se la înființarea partidului, Octavian Paler spunea că „trebuie să fim sprijini de pasul făcut. Să avem panica și răspunderea acestui moment. Căci, dacă acest partid va înseala aşteptările societății, eșecul va cintări foarte greu în mărasmul actual”.

In urmă cu două săptămîni, în închisori articolul în nota neîncrederei pe care ne-o produce înființarea și lipsa de unitate a opoziției. Am fi bucurosi ca Partidul Alianței Civice să risipească aceste temeri și să ne redea speranța în viitor. Depinde, în mare măsură, de modul în care vom acționa, dar, în același timp, și de felul în care vom înțelege să-și sprijinim. Vremea vorbelor a trecut!

FLORIN-GABRIEL MARCULESCU

O SCHIMBARE A MENTALITĂȚII

RADU ENESCU (scritor, Oradea): Eu mi-am exprimat deja opinia: În cadrul A.C. este necesar un partid pentru că, altfel, A.C. va deveni la fel de ineficient ca și Corul Madrigal – în plan politic, bineînteleas. Sintem pe marginea absului și dacă A.C. vrea să aibă un rol important în viața politică a țării, îl va avea numai întrînd în jocul politic.

NICOLAE MANOLESCU (scritor, București): Politic vorbind, singura alternativă imaginabilă este democrația,

din punct de vedere moral – dreptatea, din punct de vedere economic – o reformă adevărată, din punct de vedere social – cu adevărat, o schimbare a oamenilor de care depinde soarta țării și nu o revenire la vechile structuri prin vechii oameni... Cu siguranță că voi fi membru al partidului A.C. Dacă voi fi ales, voi face parte și din conducerea lui.

LIVIU ANTONESCU (scritor, Iași): Apariția partidului A.C. mi se pare singura soluție ratională. De altfel, în in-

teriorul A.C. sint o mulțime de oameni care au, efectiv, o vocație politică și care doresc să se angajeze politic. Înălț de la început, A.C. chiar dacă nu-a fost partid, a fost o miscare politică. Există oare vreun gest posibil în România de azi care să nu fie politic? Crearea unui partid al A.C. reprezintă și strategie un lucru bun: să nu uităm că în '90 mulți oameni n-au fost la alegeri pentru că n-au găsit un partid căruia să îl se adreseze. Acum, electoratul F.S.N. este într-o mare derău – partidul de guvernămînt este părăsit de o bună parte din sprijinitorii săi și este foarte puțin probabil că ei să meargă la partidele istorice. Mai degrabă pot pleca în direcția cu totul și cu totul dezastroase, cum ar fi P.S.M. și P.U.N.R. și atunci poate că partidul A.C. ar fi o sansă de recuperare a acestor oameni pentru democrație și nu pentru un totalitarism, de căldură sau de dreapta.

MIRCEA SEVACIU (muncitor, Brașov): Sint într-o situație de acord cu crearea unui partid al A.C. Este firească această opțiune chiar dacă acum nu înțeleg toți. Altfel se vorbește de la tribuna Parlamentului decât de la tribuna instalată în Piața Revoluției sau Piața Universității. Este foarte semnificativ că fosti disidenți marcanti ai României s-au retrăsi la începutul lui Ianuarie '90 din conducerea F.S.N. Frontul nu reprezintă idealurile lor, iar acum îl regăsesc în conducerea A.C. și e un lucru foarte bun că el și-au dat seama că trebuie să lupte. Dacă vor să cum să încreză în muncitorii și cu alte categorii socio-profesionale există speranță că A.C. să aibă o reprezentare destul de bună în viitoarele alegeri.

VASILE GOGEA (scritor, Brașov): Nu mai avem cum să dăm înăpoli. Dacă nu facem acum partidul A.C., nu-l mai facem niciodată. În primul articol al statutului A.C. se spunea: A.C. nu este o formă de organizație politică, nu este un partid, dar nu va exișta să-și asume răspunderi politice atunci și elind e nevoie. Si, credem că acum este nevoie.

Nicolae Manolescu

LIVIU CIOCARLIE (scritor, Timișoara): Indiferent de rezervele pe care cineva ar putea să le aibă în momentul de față, înființarea partidului A.C. este un lucru deja necesar.

VIOREL OANCA (ofiter, Timișoara): Este nevoie, pe plan național, de apariția unui partid care să atragă în rîndurile lui oamenii cei mai reprezentativi și cei mai curați. Toamna datorită faptului că celelalte partide din opoziție au rămas practic cu același număr de aderanți, s-a simțit nevoie unui partid care să reprezinte spiritul nou al oamenilor din România.

GEORGE SERBAN (cadru universitar, Timișoara): Dacă acest capital moral adunat de A.C. în cele săseșapte luni de activitate nu va fi folosit în plan politic, va fi o mare zădănicie.

Este tocmai capitolul moral de care are atât de multă nevoie tulburata noastră viață politică.

DANIEL VIGHI (scriitor, Timișoara) : O să fiu membru de partid. Dacă m-am angajat, o să merg pînă la capăt, pentru că nu vreau să-mi reprozez după aceea că n-am făcut tot ceea ce se poate face. Am observat că la Timișoara, după hotărîrea de constituire a A.C. în partid, s-a produs o accelerare și o impulsionare a activităților civice în ideea că o să învingem.

VASILE POPOVICI (scriitor, Timișoara) : Cred că în ora actuală partidul A.C. este singura speranță și mai cred că acest partid este capabil să ofere alternativa de care țara are nevoie, prin promovarea ideii de altruiam. Dacă nu devinem toți consilieri că la viitoarele alegeri se joacă o carte fundamentală pentru România, nu avem altă soluție decât să ne lăudăm bagajele, să facem altundeva România (...) Voi fi membru al partidului A.C. și dacă partidul va considera necesar, voi să candidez.

ION CARAMITRU (actor, București) : Este necesar ca A.C. să devină partid, avind în vedere conjunctura politică actuală, dar și faptul că nu există o reală opoziție fără de putere. Oferirea alternativei de către A.C. depinde foarte mult de liderii acestei formațiuni. După cum s-a observat, în România conținează foarte mult impactul charismatic. În ceea ce privește lupta morală, onestății pe arena politică e foarte dificil. F.S.N. are la dispoziție toate structurile puterii, televiziunile, ziarul, relații, experiența activismului, populismul care prinde în continuare. Nu m-am decis dacă să fiu sau nu membru al partidului A.C., dar sunt sigur cu cine o să votez.

EMIL CONSTANTINESCU (profesor universitar, București) : A.C. a trebuit să înțeleagă de realitatea țării, de evoluția mentalităților și a evenimentelor. Acest partid se va naște într-unul dintre cele mai democratice moduri în care s-a născut un partid, pentru că iată un

lucru pe care presa nu l-a sesizat și nu l-a subliniat destul — înființarea partidului A.C. a fost votată în mod secret în toate filialele din țară. Semnalul care a venit a fost un semnal de jos în sus. Nu voi fi membru al partidului A.C. nu pentru că nu susțin ideea creșterii partidului, dar consider că este bine ca tocmai acum, cînd se înființează un partid care va prelua parte din luptă politică, să rămână o serie de oameni care să accentueze acțiunea civică a acestei organizații. Cistigarea puterii politice este o necesitate reală, dar la fel de reală este și necesitatea educației nu numai a electoratului pentru a da un nou curs alegerilor, dar și a unui electorat în stare ca, după alegeri, să poarte un dialog real cu cel capabil să guverneze.

RADU FILIPESCU (inginer, București) : Am fost de la început pentru această idee, mai ales că eu și colegii mei de la G.D.S. stim prin ce am trecut la fostele alegeri, cînd, cu cîteva zile înainte de 20 mai, s-au făcut niște presiuni foarte mari pentru a ne implica. Iar varianta de atunci nu a fost cea mai rezultată. El bine, ai dreptul să gresesci o dată, dar a două-oară și deja o prostie. Profitind de acea experiență, încă înainte de discuțiile de la Sibiu, am sprijinit ideea intrării în jocul politic. Cred că o să fiu membru de partid.

MIHAI SORA (filosof, București) : Alianța de bază, deci acea parte care nu va intra direct în jocul politic, trebuie să-să reprezinte preocupații. A.C. își fixase un obiectiv de durată lungă, cărula nu i-să pută dedica, pentru că a fost mereu presată de evenimente la care a trebuit să reacționeze, fără să poată avea întotdeauna inițiativa. Acum, A.C. va trebui să-să reconceapă strategia. În partidul A.C. trebuie să intre oameni cu o energie nemălipomenită. Să stie să facă activism și să fie dispusi să-să sacrifice preocupații personale timp de câțiva ani. Pe noi ne interesează, pe termen lung, crearea unei viitoare clase politice românești, iar viitoarea clasă politică nu poate ieși cu adevărat pro-

Radu Filipescu

fesionalizată decât de la nivelul administrației comunale.

GEORGE NAVON (muncitor, Constanța) : Filiala noastră s-a pronunțat în totalitate pentru transformarea în partid politic. Eu cred că numai așa ne vom putea apropia de virfurile puterii. Invitatul de la F.S.N. a vorbit de o întrecere cinsătă. Numai că el aleargă cu adidași Torsion, iar noi cu lăuntrii să bîte pe spinare. Națiunea a fost dezbinată, oamenii au fost indemnizați și se urască să se bată. Dorim puterea în primul rînd pentru țara asta, pentru popor, pe care vrem să-l trezim, să nu mai fie manevarat. Cred că suntem singura țară din lume care l-a băut și l-a izgonit pe studenți. Pe mine mă sufocă climatul de ură și jaf la care este supusă țara. Dacă pe părintii nostri li socotim vinovații, noi nu trebuie să mai suportăm povara asta. În A.C. nu sună doar intelectuali. Sunt muncitori, tărani. Acum cîteva luni, a fi membru în A.C. echivală cu un act de extraordinar cîrăj. În acest moment, cel puțin la Constanța, este un lucru socrat normal.

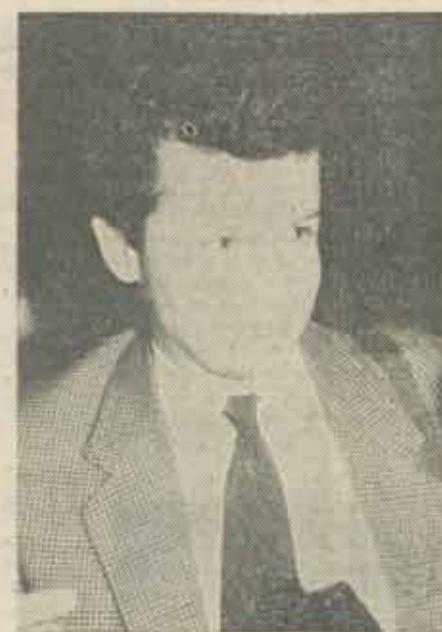
MIRCEA IVĂNOIU (președintele filialei A.C. Brașov) : Îmi leg mari speranțe de apariția partidului A.C. Personal, nu voi face parte din partid. Dar ramura neopolitică a A.C. va face munca din umbra și este o muncă pe termen lung. A.C. ar fi meritat să existe, oricare alt partid politic ar fi fost la putere, pentru că evenimentele ultimului an și Jumătatea lui dovedit că la baza piramidei e mult de lucru.

OCTAVIAN BURACU (președintele filialei Cluj a Forumului Antitotalitar) : Sunt trup și suflet pentru crearea partidului A.C. M-am convins că acest deziderat ne termină lung, de educare civică a populației pentru democrație, nu va putea fi realizat fără a avea acces la puterea politică, executivă și legislativă. Cei care fac parte din opoziție extraparlamentară nu au acces la TV, în presă, n-au sedii. Nu pot să ajută această țară acum decât intrând în jocul politic.

MĂTHÉ ÉVA (ziaristă, Tîrgu Mureș) : Cred că este foarte necesară crearea unui organism politic în sinul A.C., dar,

din punctul meu de vedere, este foarte trist, pentru că eu, fiind membră U.D.M.R., nu voi putea face parte din acest partid. Cred că mulți se vor retrage din A.C. tocmai pentru că devine partid, în schimb, dacă nu se produce miscarea asta, A.C. nu va putea lăpușa partea în lupta politică foarte apropiată căre se va da în următoarea perioadă. Prin A.C., intelectuali de bază ai țării trebuie să fie prezenti în Parlament. Dacă partidul A.C. ar putea să producă o personalitate de gen Havel, am fi salvat.

MIHNEA BERINDEI (istoric, Paris) : Încă de la început am fost cu totul favorabil acestei idei — eu așteptam să se creeze un organism politic încă din decembrie. Important este că ideea a fost pusă într-un mod foarte democratic, discutată în filiale și că rezultatul, după două luni de la întîlnirea de la Sibiu, este majoritar favorabil. Pentru cel care se vor angaja în partidul A.C. va trebui o implicare totală. El vor trebui să se ocupe zi și noapte de această problemă pentru că nu e suficient să votezi pentru crearea acestui partid. Aștept să văd cum se va organiza practic ca să pot spune, da, este un partid modern, este partidul de care avem nevoie. N-ar trebui să uităm însă că partidul A.C. pleacă totuști, cu un mare avantaj, și anume experiența acumulată de A.C., cu un program social, cu o cotă solidă și, nu în ultimul rînd, cu un capital de stima incontestabil.

Mihaela Berindei

ALEXANDRU PALEOLOGU : Crearea acestui partid este un lucru absolut necesar. Pentru că, în politică e ca și în amor — nu se poate face în afara partidului. Nu pot să ai nici o eficiență dacă nu te amesteci în treburile concrete, în mod direct. Ideea purității, ideea inițială pe care a avut-o A.C. suferă de angelism. Eu am învățat din viață și din literatură să mă feresc de angelism și de aceea îmi displăcea natura angelică a A.C.

Vineri 5 iulie

A consemnat
RÖDICA PALADE

o punte peste prapastie

CONGRESUL ALIANTEI CIVICE

ORGANIZAREA DISPERĂRII CIVILE

România anului 1991 e în plină dramă. Una ibseniană: fantomele și negurile trecutului comunist își pun marcat peiseta asupra evenimentelor și trăirilor prezentului. De-aici boala. De-aici nefirescul. De-aici senzația de frustrare și nemulțumire din orice document al vieții sociale.

Modelul de căpătăi al comunismului autohton a fost stalinismul — de la el s-au inspirat și Dej și Ceaușescu —, un model autarhic, situit în centrul lumii, și de la care lumea își primea semnificația. Un astfel de sistem totalitar nu permite replică, devine măsura tuturor lucrurilor, atotsemnificativ și atotperfect, el este Semnificația-Una.

Odată stabilită semnificația, orice lucru își pierde sensul și oricare ar fi poziția lui în sistem sau studiul lui de dezvoltare, e semnificat de

semnificația legiferantă. Înserarea lui într-un lanț sintactic nu-i aduce pregnanță, polisemanticitate: semnificația a fost dată și este Una. Orice activitate, orice lucru sănătate nu pentru a produce și a fi produsul unei semnificații, ci pentru a îndeplini rolul de verificare al funcționării sistemului cu semnificații stabilite. Chiar dacă au loc permute și sintactice, întregul nu semnifică nimic în plus, rămîne egal cu sine însuși, adică cu funcția sa de a verifica funcționarea semnificației împotriva, protejând-o de factori perturbatori.

Disperarea noastră, disperarea sutelor de mil de oameni care au înțeles bulevardele Bucureștiului la 15 noiembrie 1990, la chemarea Alianței Civice, este că străva roșie, cu masă postrevoluționară, își face din nou apariția, sub alte forme, dar în esență urmărind aceeași paralizare și

aservire a societății românești. Disperarea noastră e că, sub un fals pluralism și sub o falsă democrație, trăimitatea patriotard, asistăm, pe căi măchiavelice, la reinnoarearea Semnificației-Una.

S-a dovedit că, față de o putere opacă la dialog, rolul de exponent al nemulțumirii publice, pe care și-l asumase Alianța Civica, e ineficient, simțindu-se acut nevoia unui partid care să treacă la organizarea disperării civile. Nu dorința expresă de putere — disperării nu înțeleg după folosi aurite —, ci intenția de a instaura, în sfîrșit, o democrație autentică în România, a condus la luarea acestei hotărîri și la materializarea ei. Că este asta, o dovedesc luările de cuvînt ale participanților la Congresul Alianței Civice.

GEORGE MORAREL

(Continuare în pag. 10)

O punte peste prapastie

CONGRESUL ALIANTEI CIVICE

ORGANIZAREA DISPERĂRII CIVILE

(Urmare din pag. 2 și 3)

Iurie Roșca (Frontul Popular din Republica Moldova). Cunoștem activitatea dumneavoastră și vă sărbătorim cauza românilor din teritoriile ocupate. Îi organizați dv. a combătut împotriva Hiescu-Gorbaciov, care este o trădare a causei noastre naționale, și este de datoriat lui român să facă imposibilă ratificarea lui. Actuația reținute nu reprezintă interesele națiunii române!

Alexandru Paleologu. Nici din Est, să ne audă și

Mihai Sora

francari și englezii și oricine va vrea, nu mai vrem să auzim de socialism. Pentru noi, orice proiect socializant e o insultă. Făcem politică, deoarece vrem să aducem puțin bine în societatea românească, să o ferim de totalitarism, așa cum să manifest el de la Hitler, Stalin, Ceaușescu și până la Hiescu. Puterea actuală în mează inabil liberalizarea privatizarea, care nu duc de fapt decât la grave lipsuri în rândul populației. (...) Asistăm la oribila degradare a relațiilor dintre oameni, la cultivarea urii și disprețului, exemplul cel mai elovent fiind năuduțea făcută de doamna Cornea. E rar că un trecentios să nu fie și un imbecil. Societatea e grav mutilată moral. Trebuie să facem pasul, să treacem Rușilor, să eliminăm actuala echipă de la conducere. Oedipă. Inteles că e din cauza lui ciudău în Teba, Hiescu nu înțelege asta!

cădea lui Walter Ulbricht, căci le va fi greu să mai stea cu fruntea sus printre semenii lor.

Demény Lajos (UDMR). Sunt măcat de aplauzele cu care m-am primit. Am venit cu dorința de a mă simți printre prietenii minorității maghiare a primă de la început cu satisfacție înflințarea Alianței Civice, văzând în ea mișcarea care urmărește realizarea idealurilor de toleranță, respect și înțelegere.

George Navon (Constanta). Sistemul singură țară din lume unde s-a încercat distrugerea centrilor nervosi ai națiunii, a inteligenților. O găsește de nemormani și de mafioti, care a pus în zid crema intelectualității românești. Personalități ca Doina Cornea, Ana Blandiana, Marian Munteanu sunt împroscăte cu noroi. Aceasta s-a făcut în chemarea actualei Puteri. Într-o perioadă emisiuni TV a fost o provocare, prin care s-a urmărit incitarea populației. Nu stiu ce forțe malefice stau în spatele guvernărilor, eu îl consider doar simple marionete. Invitatul FSN a spus cova de fair-play, să nu fie o luptă de gladiatori. Să fie convinsi, noi nu suntem gladiatori. Avem de partea noastră numai forță morală, nu cind ei dispun de un întreg aparat represiv, de televiziune, pe care o manipulă pentru intereselor lor. Partidul Alianței Civice va fi partidul tuturor inimilor care bat sincer românește.

Doina Uricariu: Voi începe prin a spune că am înfișat un partid în care să mă înscriu. Alianța Civica a fost prima formațiune care s-a referit la societatea civilă, la drepturile individului, la problema națională. Dar și la legitimitatea monarhiei în România. Ați vizuat că de mare și alegria puterii, care i-a permis revenirea în țară legionarului Iosif Constantin Drăgan, nu însă și regelui Mihai. Regele îmi declară că speră ca Alianța Civica să coaguleze opoziția în România. Marele pericol îl reprezintă acum extremitatea de stingă, și nu cel de dreapta, care e fluturătoare ca o specie de ciori.

Gh. Călinescu (București): Noul partid va trebui să colaboreze cu tot ce încamnă forța democratică reală. În România nu suntem, de fapt, decât două partide: comuniști și anticomuniști. N-am înțeles de ce dl. Hiescu vorbea despre o lungă tradiție republicană la români. Să fi avut domnia sa în vedere Republica de la Ploiești? Sau, cine știe, poate i-o să semnalat căva ilustrul profesor I. C. Drăgan despre tradiția republicană la geto-daci. Va fi nevoie de o luptă asiduă în continuare, pentru a pune televiziunea sub controlul societății civile. Răzvan Theodorescu și totuși conducea nu mai au ce căută acolo.

Vasile Gogea (Brașov): În toată Europa de Est nu există nimic roș. În afara tanărului vopsit la Praga. Puterea de la noi asigură tranziția de la socialismul dinastic al lui Cenusaș la mafia comunistică și lui Hiescu-Roman-Bârleanu.

Petre Mihai Băcanu: Dacă suntem pentru înflințarea unui partid în cadrul Alianței Civice? Spun da! Am reținut că a afirmat Iurie Roșca, că la viitoarele alegeri, ei, basarabenii, se vor ocupa de campania electorală din Moldova noastră. Ce avem de făcut? De luni să nu se mai vorbească în prea de mult de Omizia Unită sau de Convergența Democrată.

Nelu Stănescu (Partidul Unității Democratice Române): Vrem să muncim împreună pentru folosul țării și nu să arătăm o categorie socială împotriva altor categorii sociale. Să ne unim în sfârșire. În simțire, în toate acțiunile noastre. Sint că e mai completă formațiune.

Gabriel Andreescu

Maria Teju (PNL): Vă aducem admirația Partidului Național Liberal pentru Alianța Civica, cu care conucrem în cadrul Frontului Democratic Anticomunist. Trebuie să reușim să dăm copiilor noștri o siguranță, un crez, să nu mai parășescă țara și să-și caute fericierea prin străinătățuri.

Mihai Sora: Numai Parlamentul European să muncească la București, puterea ar fi mai obiectivă. Cel puțin, în TV. Îar masele de oameni nemulțumite n-ar mai fi catalogate ca borfași și nu să arătă mai recurgă la de-acum situația gamă de diversiuni. Îi cunoaștem strategia: obostrea adversarului prin lipșa dialogului, acel „să-l lăsăm să fiarbă în suț propriu”. Poate n-a reușit decât să pară

cinecă, dar nu și convingătoare.

Ioaia Caramitru: Frontul minte prin însăși structura lui comunistică, deoarece minciuna a fost convenție care a funcționat 45 de ani la noi.

Viorel Oancea (Tîrgoviște): În nouă partid al Alianței Civice va trebui să domine altruismul, nu lupta pentru posturi de conducere. Nu doresc altceva decât să-mi fac datează, să le asigur copiilor mei un viitor mai bun. Vreau să mă pot ulta, să răsuscită, în ochii copiilor mei.

Octavian Buratu (Cluj): Acest deziderat al educării civice nu se poate realiza fără a accede la putere. E necesar să avem un partid. Disputa va fi pe viață și pe moarte, și cind declar aceasta am în vedere în primul rînd Clujul, unde fostul nomenclaturiști de gradul doi și trei conduc primăria și prefectura.

Ioan Lup (secretar general al PNTCD): Vă reamintesc poartea lui Simion Bărenghi: „Fiecare român este dator să fie preocupat de viitorul patriei sale”. Sistem convingă că împreună vom reuși, fiindcă gindim și muncim la fel.

Nicolae Manolescu: Vremea vorbelor a trecut. A venit vremea faptelor. Am citit în Valéry: „Leonardo era un om care atunci cind se află în fața unei prăpăsti, nu se întrebă ce și de făcut, ci să-și pună de la trecrea a acelor prăpăsti”. Având în vedere starea deosebită de gravă la care a fost dusă țara de actuala putere, de asemenea, dorința de a organiza un organism politic care să transpună în practică toate ideile generoase ale Alianței Civice, e necesară înflințarea unui partid politic.

APEL

ALIANȚA CIVICA din România, întrunită în primul Congres Național, face apel la toate organizațiile internaționale de promovare a democrației, la toate guvernele din lumea liberă, să sprijine moral, material și politic crearea în țara noastră a unui post de televiziune independent, precum și punerea sub control public a televiziunii de stat.

Degringolada economică și socială din România se dătoarează unei profunde crize morale, care nu poate fi despărțita de felul în care televiziunea ocupată de putere a manipulă și a pervertit constițințele, folosind minciuna, insinuarea, semânând suspiciunea, dezbinarea, violența, xenofobia, incurajind modul de a gândi extremist, producând o confuzie a valorilor etice.

Sistemul convingă că un ajutor internațional pentru o televiziune independentă — venit înaintea oricărui acorduri, de orice fel, cu regimul actual, și condiționându-le — ar influența inestimabil posibilitatea însănătosirii mentalităților moștenite din regimul totalitar și ar contribui fără îndoială la revenirea reală a democrației într-o țară martirizată în 45 de ani de genocid moral.

Acordarea de urgență a acestui ajutor și susținerea fermă a realizării cu prioritate a acestui proiect, pe care autoritățile îl îergăsează intenționat pentru a prelungi confuzia creată în țară, ar putea avea ca prim rezultat desfășurarea nu numai liberă dar și conștientă a alegerilor locale din toamnă, care în prezentele condiții, de monopol al televiziunii ar avea un rezultat dezastruos ca și alegerile parlamentare din primăvara anului trecut.

Oferind acest ajutor esențial, des în aparență neînsemnat și condiționind relațiile cu regimul actual din România de acceptarea lui, țările democratice și-ar当ue pînă la capăt misiunea nobilă și dezinteresată de sprijinire a renașterii României în democrație, pentru care au dovedit altădată încă din primele zile de după Revoluție.

CONGRESUL ALIANȚEI CIVICE DIN ROMÂNIA

7 iulie 1991

Alina Mungiu

REVEDERE

• cu ocazia Zilei Naționale a Statelor Unite ale Americii •

Am existat multă vreme să scriu ceva despre călătoria mea în America. Ultima oară cînd am scris ceva despre America – săint cîțiva ani de atunci – am polemizat cu un domn numit Stephen Kupfer, cronicar literar la Time Magazine, care scriise o grămadă de inepții despre Kafka. Am polemizat, vorba vine, pentru că domnul Kupfer nu a aflat bine înțeles niciodată că există o revistă în provincia românească în care o studentă de vreo zece de ani se îndola de subtilitatea culturală a Americii. Ar fi de mirare dacă ar fi stiu că există încă o țară numită România condusă de un dictator – de la distanță dictatura este săturoasă elemente notabile.

Ce m-a decis a fost programarea de către Televiziunea română a unei biografii romântate a generalului George Armstrong Custer, mare ucigaș de indieni și prototip desăvîrșit al condiției deplorabile a eroilor în istorie. Ideea că acest personaj stupid și convențional ne era oferit cu ocazia sărbătorii naționale americane m-a revoltat de-a binelea, mai ales că ar fi existat atât de multe filme mult mai americane, desăi probabili mai puțin eroice, în care am și putut contempla spiritul Americii. Așa, ni s-a oferit cea mai deprimantă versiune a unei Americi made in Hollywood. Oricum, am urmărit filmul pînă la capăt, doar de plăcerea comparației cu o altă peliculă despre generalul Custer, Little Big Man cu Dustin Hoffman, unde Custer e înfășurat ca principalul idiot din istoria Americii.

Custer e înțisat ca principalul idiot din istoria Americii, • Nu știu de ce, dar cred că alegerea unui eroi și în plus a unui general a fost cea mai proastă alegere cu puțință. Războiele Americii nu le-a cistigat generalii ca Patton sau Custer, oricât au contribuit la ele, într-un sens, cred că America s-ar fi descurcat mai bine fără asemenea personaje, pe care le-a repudiat de atele de îndată ce a ajuns la adăpostul pacii. Războiele americane le-au cistigat specialistii cenusi și modesti ascunși în birouri învăluite în fum, generalii pasnici lipsiți de strălucire ca Eisenhower sau Bradley, soldații nedisciplinați descriși de Cornelius Ryan, „șteahă de vagabonzi” despre care povestea Vonnegut că le era rușine englezilor să împartă lagărul cu ei. Propagandistul antiamerican Campbell din *Mothermigt* de Vonnegut jr. spune bine despre acești soldați că „disprețuiau pe orice conducător ales din rîndurile lor, refuzau să-l urmeze sau să-i dea acordare pe motiv că nu e cu nimic mai presus decit ei, și că ar face bine să nu-si mai dea astă importanță”. Te întrebui cum și-au cistigat americanii războiele dacă lucrurile stau astfel? Le-au cistigat pentru că le-au făcut cu profesionalism – aşa le fac pe toate – și nu cu eroism. Una este să-ți să lupți perfect pentru că ești obligat să o faci, și alta, să lupți de plăcere. Singurele pagini despre virtute militară ale unui scriitor european care m-au impresionat (Ernst Jünger) mi s-au păruți cu totul deprimante mai înțizi, cind am aflat că fiul lui Ernst Jünger a fost executat pentru activitate antermană. Aşa ceva nu s-ar fi putut întâmpla în America. Billy Pilgrim supraviețuiește unui război în care nu ucide pe nimeni fără a fi repudiat de armata americană, iar căpitanul Yossarian din romanul lui Heller *Catch 22* – cea mai neagră imagine a Americii pe care o cunoșc – nu ajunge totuși pînă la a fi împușcat pentru dezertare. Ceva mai aproape este eroul incarnat de Al Pacino în filmul lui Mike Nichols, *Revolution* – dedicat chiar evenimentului aniversat în aceste zile. Dar una peste alta, senzația finală este că în America poți să-ți băzi joc de ierarhii *and get away with it*. Cred că asta face America ceea ce este, o țară în care istoria este făcută de particulari, de *americanii înșincăi*, fără eroism și fără ostentație. Aceștia nu se simt din cale afară de „bile în America, dorm prin parcuri ca Holden Caulfield sau încearcă să ajungă în Suedia cu barca pneumatică precum căpitanul Yossarian, dar

Liviu Ioan Stoiciu

POLITICĀ NESĀBUITĀ

Azi, cînd lumea comunistă e pe cale să se sfîrșească și la înfățișarea răului prin „alesi” săi... Investirea în prea înaltă funcție de prim-ministru a domnului P. Roman, „ales” al domnului I. Iliescu, „omul său” de la preluarea Puterii, investirea asta a împlinit un an – după alegerile „libere”. Un an de ananghie, demagogie, minciună oficială, cu aceea „exemplară” teorie a economiei de piață care ori nu a ajuns să fie pusă în practică, ori a fost pusă în practică și a declanșat sfîrșitul iluziilor, oricum, care a provocat sentimentul că totul e zădărnicile și Guvernul României trebuie înălțurat, el ducind țara la ripă.

Că trăim o realitate dură.

"Iza economică, socială, culturală, criza profundă ce o
...era sămătătoare nivelurile nefiind deloc abstractă, scăparea
hățurilor din mîini de către Executiv a provocat denunțată totală;
liberalizarea prețurilor nu a fost egală cu liberalizarea sala-
tilor, deși s-a plecat din ambele părți de la aceeași cotă a
sărăciei comuniste, inflația și blocajele financiare aducînd
societatea românească aproape de paroxism, abia „colap-
sul” general aşteptat fiind realiment de dorit să vină, prin el
poate vom reuși (împreună) să ne trezim cu toții la realitate
și să o luăm de la zero... Dedeșupturile recente ale „prolec-
tului de vinzare a „ărî”, date publicității, legate de neputința
ministrilor, arăînd adeverata față a situației catastrofale de
guvernămînt în care ne aflăm: vom vinde totul bisericilor
interni sau externi, celor ce au adunat bani negri (securiști,
hoti, activiști p.c.r.) sau capitaliștilor ce vor mitui gras
autoritățile? Vom vinde totul la un Munte de Piatră, sperînd
că ne vor răscumpăra copiii copiilor noștri..."

Că înainte să apară o lege a privatizării, ce am aflat? Că există deja o Hotărîre guvernamentală (419, semnată de P. Roman la 17 iunie 1991) prin care întreprinderile falimenta-

probabil că în oricare altă țară ar fi mult mai rău. Ultima șansă de supraviețuire a neconventionalului este în America.

In aceasta America, si nu in aceea a generalilor, eu am calatorit pentru prima oara in aprilie 1991. In aceasta lata de lapt eu m-am intors, si dupa o absenta probabil prea lunga, deoarece multe din amintirile mele nu mai corespundea realitatii. Dintre autori mei neconventionali, nici unul nu-l mergea prea bine. Ultimul roman ale lui Vonnegut s-a dezvoltat de slabe, ultimul reporter s-a apropiat de J.D. Salinger acum vreo doua zeci si cinci de ani. Truman Capote a murit si in timpul sederii mele s-a sinucis un alt homosexual de geniu, Jerzy Koszinski. Toate cladirile din New York care apar mai des prin filmele lui Woody Allen erau insa la locul lor, si asta era destul de inintitor. Una singura nu mi lesea deloc in cale, dar s-a gasit un american destul de saritor ca sa suna in California pe producatorul filmului, care ne-a linistit: casa era la locul ei, pe strada 50, undeva printre spatiiile Nezu-sunt-1-bine.

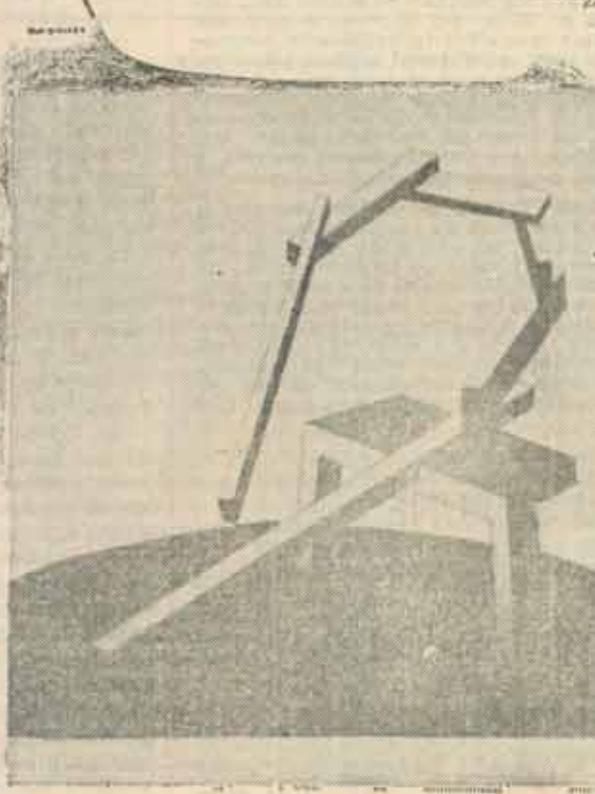
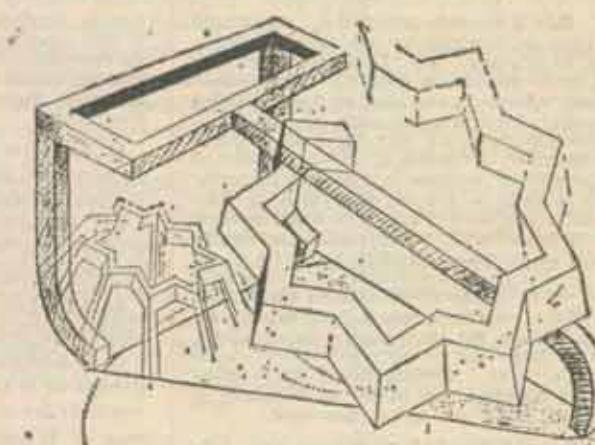
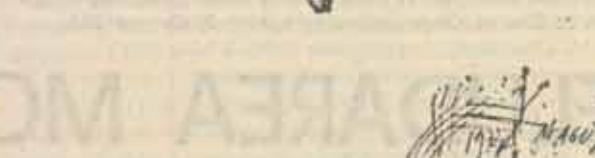
undeva prin spațele Neașnilor Unite. Pe culoarele Departamentului de Stat, la Washington, însoțitorul meu – simplu particular, un fel de ghid benevol – m-a opri și mi-a spus: „Sper că-ți dai seama că există fie aici, fie deloc”. Fusesese o zi toridă și fără nici un farmec, funcționari în costume umede coborau să se așze pe marginile bazinelor împreună cu secretarele lor, priejuindu-mi amarea reflectie despre lumea oficială de preluândeni și remarcă asta, în fond foarte adevarată, m-a întristat puțin. Totuși ne aflam acolo pentru a amâna Americii că există undeva pe harta lumii un teritoriu românesc numit Basarabia care nu va exista dacă nu-i vor aduce eli amirale. Era una dintre ocazile în care și cel mai neconvențional personaj se vede obligat să tină seama de convenții.

Dacă nu mi-au spus o sută de oameni în S.U.A. că pactul Ribbentrop-Molotov nu va fi anulat decât teoretic, dacă nu mi-ar fi spus lituanienii că Centrul Internațional Lituanian că lor le-a luat doi ani pînă cînd n-ai mai trebuit să pronunțe **Lituania** pe litere la telefon că să înteleagă americanii despre ce Dumnezeu vorbesc, dacă nu as fi văzut cum s-a schimbat la față editoarea de la **New York Times**, care îmi propuse să scriu ceva, cînd am sugerat să fie ceva cu Basarabia (Doar n-aveți de gînd să o cereți înapoi pentru România?) m-a întrebat sincer îngrijorată, nu m-as fi bucurat probabil atât cînd am aflat că doi senatori americaniani, Larry Pressler și Jesse Helms, au propus Senatului o moțiune pentru auto-de-înțernarea poporului român din Basarabia. Nu știu dacă Senatul va adopta moțiunea, nu cred că va fi chiar aşa de ușor, dar știu că dacă n-o să se înțimplie astăzi se va nimeri o altă clipă neconvențională care își va bate joc de ceil puțini și va face să triumfe sansa. „*Everything is yours in America*” scrie pe balonul lui Scarface, și chiar dacă asta nu-i adevărat, e mai adevărat probabil decât în orice altă țară. Aunor alti

Transcriem mai jos concluziile motionului propusă Senatul American.
S-a hotărât ca Senatul Statelor Unite să recomande cu insistență
guvernului american:

guvernului american:

1. Să sprijine dreptul la autodeterminare al poporului din Moldova și nordul Bucovinei ocupate de sovietici și să elaboreze o hotărîre în acest sens.
2. Să sprijine eforturile viitoare ale Guvernului Moldovei de a negocia pașnic, dacă o doresc, reunificarea Moldovei și nordului Bucovinei cu România asă cum s-a stabilit în Tratatul de Pace de la Paris din 1920, conform normelor în vigoare ale dreptului internațional și principiului 1 al Actului final de la Helsinki.

te, „care în procesul de rentabilizare au epuizat toate formele de reabilitare” și a căror valoare patrimonială depășeste 10 milioane, „pot să diminueze patrimoniul acestora prin reevaluare, vinzare sau casare”. Mare smecherie: cel plin de bani puțind să cumpere pe nimică – sigur, cu peșcheșul de rigoare pentru „instituția specializată independentă” ce va pune prețul, – pînă și o regie autonomă! Traficul de influență, corupția de la cel mai înalt nivel, favoritismul și co-interesarea personală a Puternicilor Zilei, ce vor să se îmbogățească peste noapte, vor fi la ordinea zilei... Spălind un popor de prosti.

Ajunsă la o pauperizare absolută, cu o criză structurală de proporții, cu factori restrictivi, contradicții, costuri ce depășesc de patru ori venitul și tendințe divergente, Guvernul nu face. În continuare decât să se ascundă în „tranșeele Puterii”, să facă politică în afara legii... Să facă diversiune, aruncând cu praf în ochi... Strategia lui politică fiind să dezamorseze pe moment nemulțumirile cronicațate ale populației care o face grevă, ori lese în stradă, cu paleative, în loc să demisioneze, năbil, să lase și pe alii să încerce să salveze corabieajunsă în derivă... Un Guvern de „unicate” ce preferă să îmbolnăvească un întreg organism social, în loc să piece la plimbare, să se tot ducă.

Vă mai amintiți în 26 februarie 1991, prin Raportul asupra stadiului fantomaticel săle Reforme, domnul P. Roman sublinia că „Forțe interesează și forțează la greșeli”, necreziind nici o clipă în propria sa încoperenie. Ca la 28 iunie 1991, la un an de domnie „legitimă”, să afliam că penitru dezastru ce ne înconjoară, programat de Executiv, „vina e a celor care nu ni s-au alăturat din Opoziție”: nici mai mult, nici mai puțin. Și toate acestea cînd Guvernul condus de „secretarul general” al F.S.N.-ulu, în loc să se ocupe de gospodărirea țării, acesta fiind membrul lui, face politică nesăbătă... ”

greva generală a medicilor

PRIVIRE DE LA FUNDENI

La data la care secretarul general al NATO vorbea în termeni elogioși despre rezultatele democratice postrevoluționare din România, unul dintre bolnavii internați la Fundeni punea la postă următoarea scrisoare:

„Către Televiziunea Română,

Minut de durată și suferință bolii, am cerut să fiu trimis de la Botoșani la cel mai mare și mai bun spital din țară, Fundeni.

Dacă nu, cit de mult am fost dezamăgiti!

Vă rugăm din suflet, împreună cu bolnavii din saloul nostru, cit și din alte saloane, să sacrificați cîteva ore și trimiteți un reporter al dvs. ca să vădă la fața locului situația dezastruoasă în care se află acest spital. Vă așteptăm la Clinica Gastroenterologie, etaj 3, camera 303.

In spital aparatele sunt stricte sau se defectează zilnic (de exemplu - ecograf, scintigraf, tomograf) și nu nimic se poate face investigații necesare. De medicamente nici nu mai vorbim. De la elementara făjdă și spăt medicinal, lipsesc cu desfășurare medicamentele ce ar putea salve viața multor oameni. Traim cu calmante (oligocalmin) și înlocuitori discutabili.

S-a trimisă sus și tare că pe timpul odiosilor, datorită lipsiei aproape totale de medicamente, hrană, echipamente și aparatelor medicală se urmărește exterminarea lento a populației. Acum situația din spital este mai redicătă atunci. Exterminarea celor bolnavi este iminentă. Aceasta nu este genocid?

Aș plăti osigurări sociale 34 de ani și care este rezultatul? Pentru ce avem Guvern, ministru al sănătății și fără rol de comisiu și comitate? Ce să poată bani? Unde sunt valoile sindicatelor, ale fostului partid? Ce s-a făcut cu ele? S-au valoțiat? La noi acești bani nu însemnă nimic pentru sănătatea noastră. Să nu fim duși cu minciuni. Folosii banul ţării pentru sănătate și apoi pentru plimbări și lux.

Vă aștepțăm și vă rugăm din suflet să veniți la noi!

Televiziunea nu poate să întrerupă sunetul clipeșilor publicitor sau hărțimile luminișorilor de cofetărie ale Festivalului de muzică ușoară București '91 pentru mofturile unui prăpădit de bolnav din camera 303 a Spitalului Fundeni. Această televiziune - altădată extrem de grijulie cu mașinile Salvării ce nu puteau treca, vezi, Doamne, prin blocata Piață a Universității - a livrat populației la ore de maximă audiență citova luată de cuvint ale unor parlamentari ce reduceau problematica grevei medicilor la revendicări salariale. S-a spus că medicii au venituri egale cu ale parlamentarilor. „Acestă afirmație constituie o încercare de a incita populația împotriva medicilor și sunt cu atât mai rușinoase cu cît cei care le-au făcut să medici, având posibilitatea și chiar dorința de a se interesa de odevorata situație, imediat după începerea grevei. Nefăcind acesta, plinează asupra lor grave dubii privind bunele lor intenții, cit și puterea lor de a înțelege problemele foarte serioase ale asistenței medicale din țara noastră” - se arată în protestul Sindicatului Independent al

Medicilor din Spitalul Clinic Fundeni, protest susținut de 257 de semințatori, între care numeroase piesei din artificia grea o medicină românească. Dar, la urma urmelor, orări care atât de grav ca un profesor de școală domnului Ioan Pop D. Popa să cîșteze tot atât cît cîștigă senatorul Gheorghe Duțușașu? Mentalitatea egalitaristă nu ne părăsește deloc. Să ducă tot ne-am porât pe potecuță comparativă abatoare, de ce n-am cere parlamentarilor sau Cabinetului Roman să facă publice salariile foștilor membri ai MAN sau ale ministrilor Guvernului Dăncilăescu pentru a edifica oaspeții proporțiilor cîșnismului degajat din 100% ale Puterii celei noi și democratice.

Piesele în prim-plan a problemei salarialelor medicilor este o diversitate în condițiile în care asigurarea și îmbunătățirea condițiilor materiale pentru prestarea octului medical ocupă primul loc pe lista cauzelor care au condus la declanșarea grevei în cadrul Federației Sindicatelor Independente ale Medicilor. Să totuși problema salariajă este reală. Medicii sunt plătiți prost. Salariul unui medic specialist este cuprins între 4.000 și 5.000 lei, iar al unui medic primar - între 5.000 și 6.000 lei. Conform Hotărârii Guvernului nr. 307/1991, salariul unui specialist e cuprins între 6.800 și 7.350 lei, iar pentru medicii primari, între 8.850 și 13.350 lei, umind că din aceste sume să se scadă impozitul. Aceste lucru sunt doar cunoscute. Coeficientul de 0,06% e însă mai puțin cunoscut. Aceasta reprezintă proporția medicilor ce pot avea venituri în jurul cifrei de 20.000 lei (decă nici pe departe egale cu ale parlamentarilor noștri). Este cazul cîtorva profesori universitari, al sefiilor de clinici etc. - vorabile unicite în specialitățile lor. Ce ar mai trebui adăugat? Poate doar faptul că medicii sunt ultima categorie socială care a ridicat problema unei salariajă decente.

In urmă cu o săptămână, cîțiva dintre medici Fundeniului au avut amabilitatea să răspundă cîtorva întrebări legate de situația catastrofală a sistemei medicale în România. Au participat: conf. dr. Alexandru Oproiu, prof. asoc. dr. Bradu Fotiade, conf. dr. Șerban Georgescu, dr. Cezar Macarie, director adjunct al Spitalului Clinic Fundeni, dr. Mihai Oțoiu, dr. Chiriac Babei, liderul Sindicatului Medicilor, dr. Dan Gherghiceanu, prof. asoc. dr. Dan Făgărășanu, dr. Mircea Bărsan, dr. Teohari Marinescu, dr. Radu Niculescu.

NOI PRODUCEM SERVICII DE SĂNĂTATE

D. G.: Persistă și menialitatea că sistemul este neproductiv. Domnule, frizerii sunt productivi, iar noi nu. Cine mai trebuie să convinsă cineva de faptul că **năi producem servicii de sănătate**?

M. O.: Privatizarea va afecta buzenarul omului de rînd și este o aberație să vorbești de privatizarea octului medical atât timp cît nu funcționează un sistem de asigurări sociale, de fapt o protecție socială reală. Soluțiile prezentate de guvern sunt aberante. Costul medicamentelor și al tratamentului medical este cu mult posibile să fie obiectul unui săritor, chiar cu un venit foarte mare.

A. O.: Evident există și întregere eroică a noastră de privatizare în medicina. Pe totul în lume există sistemul de asigurări pentru sănătate. Numai un astfel de sistem reușește să asigure o asistență medicală bine făcută, prin el medicina progresă și științele și cîștigă fonduri disponibile pentru investiții. Numai un sistem de asigurări sociale bine articulat poate naște o competiție valorică între spitale, între medici. As vrea să mai adaug, în altă ordine de idei, că în România n-a existat asistență medicală gratuită. Sistemul mascat de impozite era cel ce asigura fondurile pentru sănătate.

ÎN LOC DE EPILOG

Din cauza lipselii de spațiu trebuie să opresc oici consemnarea acestei dezbatări. Cei care sugerează doctorilor ăștiori „mofturoși” să se duca să lucreze în mină trebuie să stie că Fundeniul, și nu numai el, are acum, la propriu, un grad de risc mai mare decât o galerie minieră. Structura de rezistență a clădirii a fost grav afectată de cutremurul din '77 și de ce că urmat, iar lucrările de consolidare treneau din pricina lipsiei de fonduri.

Acțiunea grevită a medicilor are o fermitate aparte. Importanța socială a muncii lor îl obligă să nu facă robot de la exigențele pe care le presupune mantinerea stării de sănătate a populației măcar în limitele bunului săn-

ELUDAREA MOTIVAȚIEI DE FOND

C. B.: Structura spitalului, patologia cu care ne confruntăm ne situațiază în clasa normală. La Fundeni nu s-a pus problema că, o dată cu declanșarea grevei, să ne încreștem sănătatea. Înaintea bolnavului intrat aici este, în cele mai multe cazuri, unul cu risc de urgență foarte mare. Abia din a doua săptămână am reușit să punem la punct o metodologie vizibilă a grevei, raportată la spitalul spitalul. Fără nici o exagerare, întreg personalul sănătății și unanim în opinia că greva e justificată. Există o serie de cauze - moartea de exemplu, care nu că-i demordează, e buna de muzică. Problema sănătății poate pe tapet cu atât că este, nu încă sănătate, între altele, nici de faptul că există o diferență foarte mare între ce cîștigă un medic și ce cîștigă și practică, un medic la Fundeni și un altul dintr-un spital oricare.

B. F.: Mă întrebăte ce sănătate am. La vară de 35 de ani în meseria asta. Am format specializări în explorările funcționale și în cateterismul cardiac, înlocuiesc operații pe cord și vase prin tehnică de angioplastie. Sunt membru corespondent al Academiei. Am o leală impozabilă de 10.700 lei. Dar lejerul nu sănătatea centrală. Problema centrală e legată de sistemul de asigurări sociale.

C. B.: Personalul, de toate categoriile, este insuficient. În trecut, la Fundeni nu s-a realizat un schimb de generații. Prin urmare, schemele de încredere erau, din capul locului, carente. În condițiile pensionărilor massive din anul trecut s-a ajuns la situații dramatice: la clinica de cardiologie, la ora din sechii nu există decât 2 asistenți, cu care trebuie să asigurăm turele pe parcursul celor 24 de ore de permanență. Iureră non-stop, fără nicio o zi liberă.

NU SE PUNE PROBLEMA UNEI MEDICATII DE LUX

A. O.: Cauzele principale ale grevei sunt condițiile foarte improprii de acordare a asistenței medicale. Să ne refer-

rim la medicamente. Nu se pune problema unei medicii de lux. Lipsesc, de exemplu, clorura de potasiu, cu un element usor.

C. M.: În astăzi în condițiile în care, în România, 20% din populație este hipertensiivă. În schimbul de tratament, această trăsătură apără aport de clorură de potasiu, care în stare pură costă, astăzi, 35 de dolari tonă.

D. G.: Dacă în intervențile din Parlament se său referă la greva noastră, să-ști că amintim măcar motivatia de fond, și nu să-ști că din importanță exclusivă revendicările salariale, pentru toată lumea ar fi fost clar că sunt motive suficiente să facem ce facem.

S. G.: Nu, radiologii, am avut anul trecut cîteva contacte cu grupul O.M.S., care au venit în România pentru un studiu legat de radiologie. Experiența acestor organizații este de notorietate. Concluzia lor: nouă ne lipsește ideea raportului dintre cost și eficiență. S-au schimbat cîteva computeră tomografi și s-au înzestrat unii întrebind de ce cumpără sănătatea în loc de fesă și tifon pentru bolnavi. Computerul tomograf cu care lucrăză a fost prima apariție de acest fel din țară. E un aparat de diagnosticare și de operare cu o precizie extraordinară. Bulgaril au 13 astemene aparate, ungurii - 21. Cel de la Fundeni nu funcționează de mai bine de 2 săptămâni din cauza lipsei pieselor de schimb. Să, ca să revin la concluziile specialiștilor O.M.S., există niste studii care demonstrează, de exemplu, că diagnosticul ictericului obstrucțiv prin tomografie computerizată se poate face cu un cost de 70%. Doctorul Păltăneanu a reușit, de asemenea, să demonstreze că economii se pot face prin tehnici de cardiologie invazionale.

Ne aflăm în situație în care o promisă gestiune, în condiție unui colaps finanțar total, merge fără indicări specifice destinației întregii rețele de sănătate. Cred că Puterea aşteaptă ca domeniul sănătății

să fie scos din marasim cu pomenirea din exterior și de credință.

UN BUGET NADECVAT

C. M.: Dacă ar fi să sistematizăm cauzele care au dus la situația actuală, se poate afirma că sistemul nostru de sănătate era adaptat unui anumit tip de societate. Sistemul de sănătate funcționa datorită intervenției unor pîrghi poliție, sociale, economice. După decembrie '90, unele pîrghi, care erau eficiente, în sensul că trăiau, dădeau venit, acest sistem, cu cîțiva, iar acum ne aflăm descuprinți în fața unui buget complet îndepărtat necesităților. Întregii rețele de sănătate. Creșterea prețurilor a produs un decalaj urias între posibilitățile financiare puse la dispoziția spitalelor și costurilor reale ale funcționalității unităților spitalnice. Dacă, la nivelul anilor 1983-1989, bugetul pentru sănătate reprezenta peste 2% din producția națională brută, în 1991 acest buget trece cu puțin peste 1%.

D. G.: Ni se-a sugerat să ne privatizăm pe banii cui? Cine își poate permite să răbășească tratamentul unui bolnav căruia eu îl înlocuiesc o valvă cardiacă, cînd numai ea, costă 1.000 de dolari? Dacă era să plătească, nici dl. Bărlădeanu n-avea bani să se opereze de colectă. Se vorbește de o aliniere a prețurilor la nivelul celor mondiale... Domnul doctor Păltăneanu vă poate demonstra ce însoțimă acest lucru.

B. F.: Doar cîteva exemple: o operatie cardiacă cu înlocuirea valvară cu circulație extracorporeala plus cateterism cardiac - 23.000 dolari; o acensie operativă fără circulație extracorporeala - 15.000 de dolari; un transplant cardiac - 55.000 dolari.

C. M.: Cine și-are putea să susțină cîteva sume? Pentru un cabinet privat de cardiologie ar trebui să investește aproximativ 5 milioane lei. Mă întreb care ar trebui să fie prețul unei consultații bunele pentru ca să pot accepta investiția...?

SORIN FAUR

pagina economică

ÎNVĂȚAREA ÎNOTULUI (ECONOMIA DE PIATĂ - O NOTIUNE CONTROVERSATĂ)

S-ar crede că înlocuirea termenului „capitalism” cu „economia de piată” ar însemna doar introducerea unui eufemism care să înlocuască o expresie prea mult compromisă de propaganda comunistă. În realitate, nu este chiar aşa. Dacă primul termen (îl se cunoscă ca și baza) este un înțeles clar și lipsit de orice echivoc – o anumită relație între patroni și salariați bazată pe proprietatea privată –, celălalt termen poate avea un înțeles mai ambiguu. Se sugerează ideea că economia de piată ar fi „altele” decât capitalismul, o formă de economie „modernă” care ar fi proprie și economiei socialiste... Ba, ar putea să fie chiar o formulă economică „superioră” capitalismului... demodat. În fond, reforma lui Gorbaciov încearcă să remodeleze economia socialistă pe caligidul economiei de piată, fără să schimbe caracterul de economie bazată pe proprietatea de stat. Uni dă drept exemplu China comună, unde s-ar aplica cu succes o economie de piată pur socialistă.

Fără de asemenea confuzii deliberate, ar fi necesară, totuși, o anumită precizare a conținutului acestui termen controversat – economie de piată. În fond, economia de piată este cea care se bazează pe legile economică a „cererii și ofertei”, care reprezintă latura fundamentală a economiei capitaliste și nu poate avea nimic comun cu dinijsemul economiei socialiste de stat. Ce fel de report între „cerere și ofertă” se poate realiza cu un singur proprietar – de fapt un pseudo-proprietar – aparatul de stat socialist? Cine „cere” și cine „ofere”? Să, cine cu cine „concurează”? Pentru că legea cererii și ofertei nu se poate manifesta decât în cadrul concurenței libere dintre proprietarii particulari – individuali sau asociații. O economie de piată bazată pe proprietatea de stat nu poate fi decât o glumă – de astfel destul de deplasată.

La noi, uni au înțeles prin economia de piată „descentralizarea” economiei socialiste de stat, renunțarea la planificarea rigidă supercentralizată, păstrându-se neutralitatea proprietății de stat. Fără îndoială, planificarea supercentralizată constituia o trănă puternică pentru dezvoltarea economiei socialistice – trăna care își avea și ea rostul ei, ea și celelalte trăni ale economiei socialistice (prețurile impuse, datele statistiche mistificate, birocrația, sistemul finanțier unic, blocarea fondurilor circulante sub forma fondului scriptic etc.). Ne putem imagina economia socialistă sub forma unui tren care circula pe o pantă coborâtoare, pe o linie unică și „neabătută” care duce inevitabil spre o prăpastie. Trănilor aplicate unuia asemenea tren aveau drept scop să înfrângă căi mai mult rostogolirea în prăpastie, adică falimentul economiei socialistice. Intelectualul nostru conducător de tren a sălbăt trănilor, fără să schimbe macazul și acum economia noastră se îndreaptă spre aceeași prăpastie, pe aceeași linie „neabătută” a proprietății de stat, însă mult mai repede decât în vechiul regim... De unde rezultă că sălbătarea trănilor, fără schimbarea macazului n-a fost cea mai inspirată măsură economică. Liberalizarea prețurilor, ca și descentralizarea economiei de stat reflectă în mod exemplar tocmai o asemenea analogie.

Aceeași confuzie deliberată se manifestă și în ceea ce privește noțiunea de „privatizare”. Aceeași acțiune de descentralizare a economiei de stat – în principiu benefică și corectă, dacă ar fi fost aplicată concomitent cu privatizarea patrimonialului de stat – a fost interpretată în mod eronat nu numai ca „trecere la economia de piată”, ci și ca o formă de „privatizare” a proprietății de stat. Cum s-a realizat o asemenea minune? Simplu: prin schimbarea titулaturii întreprinderilor, în loc să se mai numească „întreprinderi de stat”, ele se numesc acum „societăți comerciale”. Să cu asta, gata privatizarea! Că ele au la bază tot proprietatea de stat, că această metamorfoză este o acțiune pur cosmetică nu lo locu marți durori de cap tehnocraților specialiști unici și de neînțocut. Astfel, prin înlocuirea unui termen cu altul, a dispărut ca prin farmec și exploatarea oamenilor muncii de către statul socialist... Si schimbarea noiiuni de „salariu” prin cea de „oamenii ai muncii”, șind că Marx consideră că termenul „salariu” este sinonim cu „exploata”.

confuzia comerț-industria: dacă numim întreprinderile industriale „societăți comerciale”, cum să numim magazinele comerciale: „societăți industriale”?

La ordinea zilei: privatizarea

În anii '47-'48, comuniștii, alături la putere sub aripa ocrotitoare a Armatei Roșii, prin cea mai mare fraudă electorală din istoria României, au realizat transformarea proprietății private capitaliste în proprietate socialistă de stat sau, cum s-ar mai putea spune, transformarea capitalismului privat în capital de stat. După cum se știe, capitalul este formal din două secțiuni: capitalul fix și capitalul circulant. În mod normal, capitalul circulant (care coincide actualmente în cea mai mare măsură cu capitalul financiar) depășește de cîteva ori valoarea capitalului fix. De vîzele de rotajă a capitalului circulant depinde eficiența unei economii. Socialismul a reușit să transforme cea mai mare parte a capitalului circulant – salariile – în capital fix (acea-zisul fond scriptic), de unde și eficiența magnifică a economiei socialistice...

Estatizarea capitalului privat a realizat prin furt, adică prin confiscare fără despăgubire, în două etape: în august 1947, prin reforma monetară care a avut drept scop confiscarea capitalului financiar – deci și a celei mai mari părți din capitalul circulant, iar în iunie 1948 prin confiscarea capitalului fix și a ceea ce a mai rămas din capitalul circulant (materii prime, semiproducte, produse finite, combustibili etc.)

In continuare, în cei peste 40 de ani de economie socialistă, altă capitală fixă, că și cel circulant au fost mărite în mod considerabil, dar nu prin contribuția funcționarilor de partid și de stat, ci prin munca efectivă a întregii populații muncitoare (intelectuali, muncitori, țărani etc.) a căror muncă n-a fost nici pe departe plătită la valoarea ei efectivă, ci la valoarea el minimă – valoarea reproducării forței de muncă. Din plusprodusul astfel realizat au fost finanțate urăile investițiilor productive și neproductive și s-a asigurat bunăstarea și opulenta nomenclaturii – a celor conducițioare comuniste.

Acum se află la ordinea zilei procesul invers: transformarea proprietății de stat (a capitalului de stat) în proprietate privată. Întrebarea care se pună este următoarea: în ce fel? Prin răscumpărare de la stat sau prin „exproprieră expropriatorilor”?

A. În cazul primei variante, ar trebui luate în considerare mai multe elemente.

B. S-a discutat pînă acum doar despre privatizarea capitalului fix. Mărimia guvernului sănătății a ajuns la 30% din valoarea acestui capital. Dar despre capitalul circulant (inclusiv cel financiar) care depășește de cîteva ori valoarea capitalului fix de ce nu se suflă nici o vorbă? N-a fost și aceasta confiscat de către comuniști? Nu trebuie să acestea privatizat? Dar dacă raportăm cel 30% din capitalul fix la valoarea întregului capital (fix și circulant – inclusiv cel financiar), nu rezultă că acest procent este, în realitate, de 5, poate de cel mult 7%? Să asta se poate numi privatizare? Iar dacă și acest 30% din capitalul fix privatizat revine în administrare tot organelor de stat, ne putem da seama ce mai rămîne din proiectul de privatizare: o mină de prăf aruncată în ochii noștri și și străinății?

2. Dar ce se înțimplă cu vînzarea la licitație a restului de 70% din capitalul fix? După părere mea, aceasta nu este decât o formă de tranzacție între statul socialist și cetățenii, un fel de comerț socialist. În care statul – unicul producător și negustor – vînde cumpărătorilor mărfuri de prostă calitate, pentru că aceșia din urmă n-au de unde cumpără atele mai bune; încădă în fabricile și uzinele devințări, dărăpără și cu utilaje învecinate, nu sunt altceva decât aceleasi mărfuri sociale de foarte prostă calitate care îl se vină cetățenilor, pe cît, iulnd-lă se agăță să îl se-o viață în bani care intră în buzunarul statului. Astfel scade din proprietatea statului valoarea capitalului fix și crește cel puțin cu aceeași valoare capitalul circulant de stat. Pentru că, dacă avem în vedere că cea mai mare parte din acest capital fix nu are într-adevăr nici o valoare (facind abstracție de valoarea scriptică, de inventar) și că ar trebui supus demoliției și casării cu utilaje cu tot, creșterea capitalului de stat este mult mai mare decât pierderea suficită prin cel 30% din capitalul fix acordat gratuit oamenilor muncii. Întrucât, prin mecanismul specific licitației, în condiții actuale de penuria, această „marfă” s-ar vinde chiar la supra-

3. Să atunci poate fi vorba de o veritabilă reformă economică, de o veritabilă privatizare, de o adeverită economie de piată în condițiile creșterii valorii și importanței capitalului financiar de stat și ale monopolului său absolut asupra întregii economii? Aparatul de stat s-ar descohortosi astfel într-un mod cît se poate de avantajos de pe patrimoniu incomod, de multă grosieră și riscață de a administra practic capitalul fix, schimbînd-o cu multă eleganță a administrației financiare a economiei, printr-o „reclădere” a nomenclaturii foste și actuale, care și-ar înlocui astfel dictatura politico-ideologică asupra poporului român, pe care tot a pierdut-o, cu suprematia financiar-economică de stat.

Curat economie de piată... original!

B. A două alternativă ar fi „exproprieră expropriatorilor” – ca să vorbim mai pe limbă foștilor absolvienți și înaltei academii de partid. Aceasta ar însemna improprietărea grăduiă a celor care au produs patrimoniu de stat cu întragul capital de stat și nu numai cu capitalul fix. Cu excepția unui număr limitat de întreprinderi sau instituții de utilitate publică (rețele autonome, concesii etc.) care ar fi de preferat să rămână în proprietatea statului.

1. Argumentația juridică: întregul capital și cel circulant-financiar și cel fix au trecut în posesia statului în mod legal, prin furt (deposedare fără despăgubire, prin teroare armată); am putea spune chiar, înălțare curată. În aceste condiții este lipsită de legitimitate pretinenția funcționarilor de stat de a încasa bani pentru bunuri făcute. Acestea, de regulă, se confisca și se înapoiază păgubășilor, iar hoții sunt pedepsiți și nu recompensati. Nici patrimoniu nou creat nu le aparține funcționarilor de stat; nu este opera lor și nu au de ce să pretindă bani pentru ceea ce este creat de întregul popor cu suferință și sacrificii immense. În aceeași ordine de idei, restituirea bunurilor naționalizate foștilor proprietari sau urmașilor lor trebuie considerată o acțiune cu totul legitimă și conformă cu dreptul internațional, cît și legislației oricărui stat de drept.

2. Argumentația economică: s-a obiectat că în unele state dezvoltate din Occident întreprinderile naționalizate au fost reprivatizate prin vînzare la licitație publică, deci n-au fost acordate gratuit nimănui. Iar noi, iulnd exemplul, trebuie arătat că între cele două situații diferențe similare nu există nici o contingență. În Franță sau Anglia, anumite întreprinderi au fost naționalizate cu despăgubirea de riguroză, absolut substanțială, de regulă, pentru a salva respectivele întreprinderi de la faliment. În consecință, privatizarea lor era normală și se realizează prin licitație, recuperându-se, pe cît posibil, cîntoanele cheltuite din bugetul contribuționilor pentru naționalizarea respectivelor întreprinderi. Trebuie observat, de asemenea, că în acele țări există de fapt o economie de piată înfloritoare, cu o vechime de cîte de ani, în care există urăile capitalului disponibile pentru orice fel de operații financiare-comerciale, la un grad de suficiență onorabilitate.

Le noi, comuniștii au reușit să creeze în cursul unei jumătăți de veac o tară de oameni săraci, în proporție de peste 80%; cu excepția unei infime minorități de cel mult 10%, formată din nomenclaturiști, funcționari superiori, activiști de partid, spătarî, hoți și escroci. 90% din populație nu posedă nici un fel de capital, iar capitalul minoritară menționate, pe lîngă fețul că este insuficient, mal are și un postament moral deosebit. Pe măsura cu care începea bîta economie privatizată românească?

3. Argumentația ordin practic. Un model al improprietății gratuite a populației cu capitalul de stat este mult deficitarul „proiect Cojocaru” care, cu toate deficiențele sale, este cel mai apropiat de rezolvarea nevoiești a privatizării economiei românești de stat. Cred că poate fi considerat un proiect în principiu corect, deși ar mai putea fi discutat, aprofundat, completat și, eventual, corelat și cu altă propunere asemănătoare. În orice caz, ar trebui completat cu posibilitatea de a se retrocede vîchile întreprinderi naționalizate în mod abuziv. În 1948, foștilor proprietari sau urmașilor lor legali, oriunde să fie, aceșia evident, în proporție în care se găsesc urmării în comparație cu situația actuală. O întreprindere care să aibă dezvoltat proporțional de zece ori față de momentul naționalizării va putea fi revendicată, eventual, la o zecă parte din valoarea sa actuală. Oricum, recunoașterea dreptului de proprietate al oricărui cetățean al Terrei face și ea parte din autentică democrație și din autentică economie de piată.

S-a obiectat că „proiectul Cojocaru” ar avea un caracter „populist”, deci „socialist de stînga”, sau chiar „egalitarist” sau de-a dreptul „comunist”. Eu înțeleg prin termenul „populist” o expresie demagogică, o minciună bună de înfrățit electoratul, ceva imposibil de realizat în practică. Dar de ce să nu se poată aplica în practică destinațarea totală (sau aproape totală) a proprietății de stat? Dacă înfrățarea ei în anii 1947-1948 îl fost un abuz, de ce să nu fie posibilă acum înfrățarea acestui abuz? De ce să nu poată fi atribuită această proprietate adevăratelor ei stăpini care au plătit-o deja cu virf și îndesături prin munca și sudoarea frunților? Nu cumva aparatul de stat se află în culpa, deținând în mod ilegal o proprietate considerată în mod arbitrar drept proprietate de stat?

In coza ce priveste „egalitarismul” acestui proiect (care, de altfel, mai poate fi amendat), este vorba doar de o „aliniere la stat”, de a se da tuturor o sansă egală. În începutul competiției economice între posesorii acestui capital privatizat pe principii mai mult sau mai puțin egalitare. Această „aliniere la stat” este necesară pentru că, timp de peste 40 de ani, o astfel de competiție a fost strict interzisă, fiind astfel imposibilă alegerea și etalarea adevăratelor valori, a adevăratelor competente. Singura competiție admisă a fost cea politică: competiția minciunii și ipocrizei. Înfrățarea într-o omagiere și osânamele aduce „conducătorul iubit” și consoarta sa, iar în subsolul societății – „competiția” corupției, a hoției și a însălcării. Cred că populismul le aparține acelor tehnocrați unici care se tem că această egalitate se va destrăma curind, că nu va putea fi păstrată prea mult timp, iar aceasta va destabiliza economia de piată. Dar această egalitate nici nu trebuie păstrată. Diferenții vor apărea și se vor accentua în mod inevitabil între „alergători”, ca în orice competiție sportivă. Uni vor ajunge cu înfrângere, alii vor abandonă, vor pierde totul, alii vor cîştiga. Altfel cum să se etaleze adevăratele valori? Să declarăm în oficiu cîştigătorii pe funcționarii actualului aparat de stat?

I-am văzut la televizor pe uni tehnocrați, specialisti de competență unică, îngrijorindu-se de „neprincipala” și „incompetența” maselor de a-și administra capitalul în proprietate. Este o manifestare crasă de suficiență și orgoliu specific comunism. Cel mai disprețit față de „proximeș”, „inculta” și „incompetență” îl au manifestat chiar Marx și Engels în „Manifestul comunist” unde afirmă că: „... față de restul maselor proletariatu și (comunități) nu, superioritatea de a înfrângi împedite condiții, mersul și rezultatele generale ale mișcării proletare”. Tot el, comuniștii... reprezentă întotdeauna interesul mărcii în totalitatea lor”. Este simptomatic faptul că și tehnocrații noștri se consideră superiori maselor nestiute în ale economiei și se autonumește reprezentanți exclusivi ai intereselor maselor, grijișii nevoie mare ca nu cumva aceste mase să greșească, să nu stie ce să facă, deci, cu capitalul cărău și cîdea picon în braje. Acești domni uni... și dreptul de proprietate reprezintă manifestarea necondiționată a voinei proprietarului față de proprietatea sa (cu excepția acelor acțiuni frauduloase sau irresponsabile care ar pune în pericol interesele semnelor săi sau ale statului), având inclusiv dreptul de a gresi și de a se ruina. Nu poate fi privat nimănii de dreptul său de proprietate doar pentru motivul că n-ar căi cum să-și administreze valorile care să ar acorda în proprietate. Nu putem împiedica o reformă urgentă și fundamentală cu astfel de criterii elitist-comuniste. Numai comuniștii au negat tot împul dreptul de tutela asupra tuturor cetățenilor, administrațind avearea jărlă în numele nostru, ca și cum ar fi feță cu toții niște handicapați responsabili. Că s-a modificat gîndirea guvernărilor actuale în acest sens? Dacă ne pricopem eli de bine în încălcarea și dezvoltarea capitalului, să le dăm oamenilor statului cum să-și administreze în mod corect și eficient avearea, iar nu să împiedică și-proba dreptul lor de proprietate, sub cuvînt că... nu se pricopă la economie de piată. De altfel, români săi oameni inteligenți și învețătoare să înțeleagă și să-și administreze în mod eficient avearea (cind o au). Nu se poate înveța întrul fără să te arunci în apă. Să-l însăm pe oameni să învețe să înțeleagă și să-și asigure și apă necesară în bazin, prin dezatizarea capitalului. Integral. Întrul nu se poate învăța pe uscat.

GEORGE SIBIANU

Molnár Tibor

UN CUGET CURAT

Rândurile de față sănt mărturia unui ziarist maghiar din România, publicist cu vechi state de servicii în presa centrală de limbă maghiară. Articolul este reprobus după revista „A Hé”.

Cu o sută de ani în urmă, la 29 iunie 1891 se năștea Petre Andrei, important sociolog, filosof și om de stat român. Academia Română, în adunarea sa generală din ziua de 28 ianuarie a.c., l-a ales membru de onoare post-mortem. Numele lui Petre Andrei se află înscris pe lista marilor aniversari culturale UNESCO ale acestui an.

Autoritatea României, împreună cu întreaga populație a jării, l-a comemorat cu demnă cinste, în loamna trecută, pe Nicolae Iorga, Virgil Madgearu, Victor Iancu, mari filii poporului român, care, cu o jumătate de veac în urmă, au căzut victime gloanțelor ucigașe ale Gărzii de Fier.

În rândurile care urmează, îmi propun să evoc personalitatea unui mare învățător, a unui om adevărat, care, cu toate că n-a plerit de gloanțele brigăzilor de pe deasupra legionară, a fost, în fapt, gonit în moarte tot de către ei, de faimoși reprezentanți din România a fascismului. În aceeași loamnă a anului 1940. Este vorba despre Petre Andrei, profesor al Universității Iesene, sociolog și filozof, odinioară ministru al instrucțiunii publice.

La început, numele lui Petre Andrei devenise cunoscut datorită lucrărilor sale sociologice. Primul său studiu apare la Iași, în 1921, purtând titlul Problema fericirii – Fundamentul său etico-sociologic. În 1925 îl apare la Leipzig eseul Abordarea sociologică a cunoașterii. Opera sa capitală va apărea în 1936 sub titlul Sociologia generală; acest opus va văzut din nou lumina tipării în 1970 sub egida Editurii Academiei. În 1935 a apărut o monografie amplă și temeinică despre viața și opera lui Petre Andrei, datorată lui Mircea Măruță.

As dor, cu scăldare, să atrag atenția cititorului asupra unui studiu al reputației învățător și om politic Petre Andrei, care apare în 1927 (1) în Iași, la editura Viața Românească condusă de Gheorghe Ibrăileanu, intitulat Fascismul. Această lucrare, tipărită sub formă de caiet, era de neruperat în anii dictaturii comuniste, fiind inclusă pe lista lucrărilor fondului secret al Bibliotecii Academiei. Vom cita cîteva fraze din acest studiu, relevante pentru concepția politică a lui Petre Andrei, pentru a înțelege mai lesne de ce considera regimul revoluționar ca fiindu-l primejdoase: „Dictatura, sub orice formă să ar prezenta ea, «dictatura de ordine» sau «proletară», devine abuzivă și periculoasă pentru stat, de aceea ea trebuie evitată cu îngrijire... De altminteri, naționalismul adevărat implică ideea de democrație... Fasicismul în genere apare ca o mișcare și o concepție retrogradă... Viața statului nu poate fi pusă în dependență de un om, fie el cît de mare, pentru că atunci se întârziează arbitrașul și aproape întotdeauna abuzul”. Toate aceste – repet – au fost puse pe hîrtie în 1927, Petre Andrei avînd revelația esențială fascismului înscăunat la putere în Italia (1922), pericolului pe care-l reprezenta nu numai pentru Italia, ci pentru Europa, pentru întregul mapamond.

Ca om politic, Petre Andrei aparținea aripiștilor a P.N.T. În această calitate, a elaborat programul de instruire publică a partidului. În martie 1939 a fost instaurat guvernul Armand Călinescu, cu un program de opoziție făță la ascensiunea Gărzii de Fier și influență crescătoare a Germaniei. Petre Andrei a acceptat portofoliul instrucțiunii publice.

Fiind un adversar cunoscut al fascismului, a fost trecut și el pe „lista neagră” a Gărzii de Fier. Cu aproape o lună după proclamarea, în țara noastră, a statului național-legionar, la 4 octombrie 1940, în casa din Iași a lui Petre Andrei și-a făcut apariția un comandant legionar, însumind patruzece de membri, pentru a face o percheziție domiciliară și cu ordinul de a-transporta pe profesor la București, „învederea anchetării și judecării”. Percheziția a durat de la ora 9 dimineață pînă la orele 13. În afară de profesor, în casă se mai aflau soția și cei patru copii, între 5 și 10 ani. Așa cum va relata, ulterior, cel mai mare dintre filii săi, în timpul percheziției profesorul s-a retrat într-un colț al odăi sale de lucru și s-a făcut cîteva însemnări. Mai tîrziu, s-a adresat șefului brigăzii legionare, cerînd permisiunea pentru a se duce în baie. Aici a poposit doar cîteva clipe, iar cînd a ieșit, l-a înmînat soției cheile de la birou. „Nu voi mai avea nevoie de ele” – l-a spus. Pe urmă a căzut, peste cîteva clipe, murea. Este evident că – stînd ce-l aştepta – s-a pregătit din vîreme pentru sinucidere: în baie, lăuașe o otravă cu efect aproape instantaneu. Mai tîrziu, în buzunarul de la haină a fost găsită scrisoarea de rămas bun adresată soției și copiilor, o compusă în timpul percheziției, lată cîteva citate din acel document: „Nu pot suporta să fiu tîrât în mocîră sub nici o formă. Să nu credeți că fug de judecăță și de aceea aleg acest miloc... Nu pot să fiu umilit și degradat... Să fiu cinstiți și buni. Aveți grija de mama voastră. Vă îmbrățișez cu tot sufletul și pentru totdeauna”.

La 10 noiembrie 1940, în revista „Neamul Românesc”, Nicolae Iorga îl scrie necrologul, intitulându-l „Un sociolog și un istoric”. Peste săptămîni zile, profesorul Iorga, cel mai mare istoric al jării, era ridicat de un detașament de pe deasupra din casa de la Vălenii de Munte, dus într-o pădure

din apropiere, torturat și executat.

II.
Aveam cîteva zile despre Petre Andrei numai din auzite. N-am avut onoarea de a-l cunoaște personal. Totuși, am o amintire în legătură cu persoana domniei sale, care mă îndeamnă să o evoca tocmai astăzi, la aniversarea nașterii sale.

Fratele meu mai mic, Ervin, absolvea în vara lui 1939

clasa a IV-a gimnazială (corespondentă cu clasa a VIII-a de acum) la școala din Arad ce purta numele lui Iosif Vulcan. Tatăl nostru îl menise – după proprietatea – pentru o îndelebnire practică, hotărind să-l înscrive la o școală din localitate, ce pregătea meseriașii precepți în tehnologia forestieră și metalurgică. Dar, se misca o pieptăneală, Directorul școlii, invocînd o legătura anterioră, sub guvernul Goga-Cuza, antievreiască, cu caracter de „numerus clausus”, a refuzat să aprobe înscrisarea fratelui.

Întîmplarea a stîrnit mult amar și înmormînare în familiile noastre. Era vorba despre vîtorul copilului. Ce să ne facem? Soție mele l-a venit o idee salvatoare – cu toate că, probabil, nici dumneaei nu speră mult într-o soluție – să scriem, în numele tatălui nostru, nu o cerere, ci o scrisoare personală domnului Petre Andrei, proaspăt numitului ministru al instrucțiunii publice. Scrisoarea a fost compusă de soția mea, cu referire la înjustitia măsurilor antisemite. „Aș dori ca fiul meu să învețe” – scrisese, în numele părintelui meu. „Aș vrea să-l dau o merserie în mină. Aș dori să-l cîştigă pîinea prin muncă cinstită și să devină un cetățean folosit patriei sale.”

Peste cîteva zile sosi răspunsul. Nu o scrisoare, ci o telegramă. Nu pe adresă tatălui meu, ci pe cea a directorului școlii, Inginerul Carpinian. Cum am aflat de ea? Iată:

Intr-o bună zi, la biroul meu redacțional (lucram la cotidianul Arad Közöny – Buletinul de Arad), a sunat telefônul. Mă sună un bunic meu prieten, Gheorghe Groza – făcusem împreună ani grei de voluntariat la regimentul 93; acum era, ca un făcător, secretar al școlii cu pricina. Avea un glas plin de voioșie; – Mă lăbi, vino repede la școala! – Despre ce este vorba? – I-am întrebat. – Las-o să-i sătui. Nu mai pună întrebări, ci vino degrabă.

Am ajuns repede la secretariatul școlii. Prietenul Groza mi-a înmînat, fără vorbă, o telegramă către directorul școlii. Era un text laconic, dar decisiv pentru soarta frăților lui.

Elevul Molnár Ervin se va înscrise supranumeric. Stop. Semnat: Ministrul Petre Andrei.
Se face deci, că ministru, trecînd peste legea aflată încă în vigoare, dar asculțînd de glasul constituției sale, a decis înscrisarea fratelui meu, peste limita cifrelor de școlarizare. Aceasta este „istoria”.

III.

Acum, la aniversarea centenarului nașterii lui Petre Andrei, am considerat ca pe o datorie a mea, de om și de publicist, să vorbesc despre el, despre amintirea de neuitat care a legalizat destinul familiei mele de persoana ministrului de odinioară al instrucțiunii publice. Am considerat-o ca pe o datorie, cu atît mai abîră, cu cît chiar și în zilele noastre, situația antisemita, practicată de unele zile, întrece în putere sămînta de vrăjă a Poruncii Vremii, batjocorind ideea libertății presei și atingînd, din nou, proporții amenințătoare.

Versiunea românească: T. SUGAR

Václav Havel

DESPRE POLITICĂ ȘI POLITICIENI (sau NU am voie să uit cum se face o cafea)

Nu demult, lui Václav Havel îl s-a decernat cea mai înaltă distincție daneză, premiul Sonning. Primul care a fost onorat cu acest premiu a fost Albert Schweitzer în 1959; ultimul, în ordine cronologică, a fost Ingmar Bergman. Publicăm mai jos o variantă prescurtată a discursului rostit de Havel – cu prilejul înălțării premiului –, în care scriitorul-președinte analizează natura rolului politicii, pornind de la situația sa proprie, paradoxală, absurdă uneori.

Încep să-mi devin suspect. Pînă în clipa de față, credeam că dău curs înșirinărilor mele politice din spirit de responsabilitate față de obște, be mai mult, dintr-un scop de nevoie a asurnării sacrificiului. Dar, deunăzi, de când am auzit declarările identice din gura unor oameni politici pe care-i detest, sămănuia să mă supun unei serioase autoexaminări, înțrebîndu-mă: care n-am început și eu să mă autoexamînesc, să mă mint adică, care nu este vorba și în cazul meu tocmai de a te autocertifica, și nu de voință de a elui curat unor anume idealuri?

Mai cu seamă setea de putere mi îndeamnă la prudență și circumspectie; tentația puterii constă totuși în această sete diavolească. E ceea ce se poate constata: lesne fiind atenți mai ales la cei care n-au dispus niciodată de putere și care își condamnă mereu pe potențați. Întrucât aceștia dispun de privilegiî în stare să aducă ceva deosebită prestație dintr-dinși și noi, cei care ne-am trezit brusc în mijlocul în mijlocul puterii. Citeodată semănătoare, chiar și fără să-o dorim, cu predecesorii noștri demni de disprețul nostru, ceea ce ne deranjează și cumplit; devenim furibunzi, dar n-avem cum să ne apărâm de asemenea. Să luăm cîteva exemple. Ar fi, bunăoară, stupid ca un ministru să încerce de la o oportunitate să impună o legătură și deputatul să împoarte este nădejde, pentru că nu sunt strâin și burdușit cu dolari...

Dar unde înțelegești logica și neceșitatea obiectivă și unde încep scuzele? Unde conținește interesul național și unde încep acuzele? Cunoaștem sau, îndeobîte, sănătatea apăi și recunoaștem, sănătatea cipăi în care nu mai este vorba despre interesul național, ci despre propriile noastre avanțe, pe care le justificăm cu așa-ziselo interes? Recunosc, este nevoie de o autocenzură riguroasă, de o distanțare critică față de noi în sine, pentru ca orul ajuns în situație de putere să sesizeze acest prag. Omul se obișnuiște cu unele, se dezobisnuiște de altele și, în cele din urmă, fără să plece, își pierde lucida capacitate de reflexie.

Repet, deci: se cuvine să mă susțină mereu. Se sfătuiește în strânsă putere un ce, un ceva extrem de insuportabil, de însidios, o forță îngălătoare și ambigă. Pe de o parte, puterea politică îl oferă omului posibilitatea ca mereu, de dinaintea pînă seara, să se poală convins că există într-adevăr, că identitatea lui este mai prea de orice tăgădu, că, prin fizice gest, acțiune, convins al său, Iasă o urmă pe pămînt. Totodată, însă, într-aceeași putere politică se află asurări că primăvara grozăvă: anume că în vreme ce puterea ne certifică existența și identitatea, perfid și irezistibil, ne deosedează de ele.

Întrucât cel care a uitat cum se conduce o mașină, cum se îngăluște, cum se face o cafea și cum se telefonizează, nu mai este identic cu cel care și-a făcut totul cu ochii unoia camere TV, și brusc să-și subordoneze toate mișcările acestor acțiuni, nu mai este cel care a fost odinioară. Devine un scăpăt de rob al propriei sale situații, al privilegiilor, al

funcției sale. Un prizonier și situației sale, cea care, iluzoriu, îl consolidează.

Intr-o identitate și existență deosebindu-l în realitate de acestea. Treptat, el nu mai este slăpîn pe sine, pentru că ceva domnește deasupra-l, îl stăpînește: funcție, exigențe, consecințe, avantajele ei. Există un ce anume criminal în această adomenire: sub obucru autotortiferilor existențiale, ea, existența, pierde omul se alienă, se frustreză pe sine. Statul, bustul, la o adică, probează neîmbătăabile morile și gloria „originalului”, dar nu este nici mai mult nici mai puțin decât o bucată de piatră.

Care sănătatea este deosebită? În orice caz, nu că este de nedator, că este indecent să te ocupi de politică, întrucât, din capul locului, politica te transformă într-un amoral. Se cuvine să ajungem la o cu totul altă concluzie. Politica este un anume domeniu al activității umane care induce exigențe sporite pentru simțul moral, pentru o conștiință analitică autocritică, pentru dezvoltarea simțului răspunderii, a gustului și tactului, pentru empatia și compasiunea, pentru a se cunoaște și a se respecta, pentru a se cunoaște și a se respecta. Este o preocupare indicativă pentru cel modest. Pentru cel care nu poate să păcălești. Toți cei care susțin că politica e un lucru murder – mint. Pur și simplu, politica e o muncă pe care se cuvine să-o facă niște oameni. Cu neîmbătăabile morile și gloria „originalului”, dar nu este nici mai puțin decât o bucată de piatră.

Deci politica se cuvine și să făcă de îndată de individu extrem de conștiință, de vigiliență, de cei care au o sensibilitate aparte în ademenirile ambigue într-o autotortificarea existențelor, venite din spatele politicii. Nu și întrucât eu fac sau nu parte din această categorie. Stiu că, ar trebui să fac parte, de vreme ce am acceptat prezența mea funcție,

André Glucksmann

O PACE DULCE-AMĂRUIE

De cînd s-a încheiat „la belle époque”, europeanul mediu îl va fi înstărat să trăiască anii de război, de grevă și ore de extaz. Consultați fizierul cu eticheta „secolul XX” din bibliotecile serioase: veți da peste cîteva volume consacrate conflictelor armate, rafturi întregi cu lucrări despre artă și modalitățile de a administra luptele sociale și sălii nesfîrșite dedicate terapiei plăcerii. Vacanța, singura și noroiul interesează în cel mai înalt grad viața noastră și aproape deloc intelectul. Bătăliile provoacă o neliniște mentală invers proporțională cu zguduirea existențială pe care o propagă; stănicific, ele rămân un subiect dacă nu tabu. În orice caz puțin frecventat. Dacă se înțîmplă ca un conflict violent să ne privească direct, fiecare protestează împotriva escandalului și cu toții se mărgineste la jargonul profesional: automobilistul stochează benzina în ceda de la baie, gospodina face provizii de zahăr imaculat, culoarea porumbelului păciu, omul de condei aduce pe lume proiecte de pace veșnică și tună și fulgeră împotriva militilor scandalagii. Ciocnirea nu va avea loc, nu are loc, nu a avut loc, politicienii s-au ambalet, generalii s-au jucat, iar televiziunea a spălat creierele! Să ne întoarcem la treburile noastre: pe cine veți alege în 1995?

Covoarele de bombe nu au nimic exaltant, cu toate acestea, a agita o angoasă necăptură, a o cultiva în lipsa oricarei alte forme de reflecție, a conserva în formă o indignare cu sens unic (US go home!) pare echivoc. Nu este care o înepție să faci pe mirat și pe zguduitul considerind inacceptabilitatea înfrântării pînă la urmă limitată în comparație cu altele mult prea repeze date uitări? La sfîrșitul acestui secol, după două conflagrații mondiale și, din 1945, mai multe zeci de milioane de victime în război eufemistic considerate civilizate sau locale, de unde și-o face apariția pacifistul ingenu? Locatarul căruia nevezedea paradis s-o crede el?

După, nimic nu mai e ca înainte. Generațiile se delimită și se co-

opiază în funcție de aceste prea puțin îmbitoare anecdotă: există generația de după 1914, generația de după 1940, generația decolonizării, generația bătălliilor disidenței, fiecare în ruptură cu cea dinaintea ei, pentru a se putea disputa mai bine cu ea însăși. Războiul din Golf marchează, pur și simplu, o astfel de ruptură. Nu pentru că încheie, ci pentru că inaugurează. E evident că ar fi putut să ia o turură încă și mai rea, să împlinească victimele, să se umple de masacre. Dar degeaba ne-am bucurat că „totul e bine cînd se termină cu bine”. Căci nimic nu se termină. Este posibil ca războiul din Golf să funcționeze ca o repetiție generală, cea dintîi, nu cea de pe urmă. Se poate imagina un Saddam și mai rău, și mai hotărît, punind săpinirea dintr-o suflare și pe Arabia, deodată cu Kuweitul – închipuili-vă o clipă statul major lansându-se în recucerirea Meccăi. În neatenția generală și ajutat de împrejurări, un alt ambicioz, tiran al altui popor, ar putea să se considere liber să amelioreze performanța.

Locul cald încă al celui ce s-a făptit cu supe așteptă un succesor. Cele trei chibrituri apocaliptice (petro-nucleo-religioase) minuite de directorul din Bagdad îi îmbie din nou pe amatori. Sterpelierea unei energii fizice ce dirijează viața cotidiană de pe cinci continente, Brigăzile unei manufacuri chimico-bacterio-nucleare constituind o primă promisiune de exterminare în masă. O.E.P. și unica energie spirituală capabilă, avînd în vedere declinul comunismului ajutător, să mobilizeze potențialul unui miliard de credincioși (lupta pentru Ierusalim fiind să devină singura Cauză în stare să declară un al treilea război mondial). Cele trei componente ale cocteului rămîn la îndemna ideo-militară a unui autocrat petro-integrist. și de ce n-ar instala acesta, cu timpul, în cine și te ce capitală maghrebină, de pildă, Scud-ură cu bătăie îmbunătățită?

Războiul nu rezolvă niciodată problemele pe care le pune, dar cel puțin impune evidența acestora constănțelor de nimic lăbulare ce se încăpăținează să le ignore. Dar sentimentele din Europa?

Lovitura de forță irakiană scoate la iveală o decisivă transformare a peisajului mental. Continuăm, deosebit, să trăim în orizontul unui al treilea conflict mondial, dar mizele și jucătorii s-au schimbat. Odată cu prăbușirea Zidului și cu eliberarea Europei centrale, războiul rece și-a slăbit influența; conflictele pe care ei le înghetase s-au trezit la viață, emancipându-se. Unele dintre ele rămîn locale sau regionale, dar nu acele care încediază Orientul apropiat și mijlociu, cele ce implodează pe malul de sud al Mării Mediterane și mocnesc în țările islamică. Se poate ghici în această zonă un butoi cu pulsare pe care evidențe tensiuni economice, sociale, demografice și culturale îl fac mai exploziv ca niciodată.

Să pacificăm! Conformiștii promit în dreptă și în stînga o soluție apropiată și facilă. Trebuie, și de ajuns, ca palestinienii să dobândească o patrie și israelienii securitatea pentru ca noua ordine mondială să legene universul, scoțînd potopurile, delirele, violențele și opresiunile în afară de legi. Va bine. După militari și rîndul diplomaților să muncească! Cine nu le dorește să alibi succese? El pot reuși să atenueze febra și să întărească armistițiile organizând, de exemplu, dezocuparea teritoriilor ocupate.

... Dar, iertare! Să nu confundăm epidemcul cu esențialul, efemerul cu durata lungă pentru a înlocui forma cu fondul. Putem pentru moment să calmăm jocul prin mijloace diplomatice, nu fără a ne întreba cine, de pe terasa palestiniană înspre balconul israelian ori viceversa, va deschide, lărăș, focul. Cum să împiedică cu o batistă o libanizare accelerată, ce înflorîntă popoarele ostile și trei religii ale aceleiași Cărțice se cercătă între ele de mai bine de o mie de ani? Cine poate garanta buna vecinătatea a puterilor regionale și bunăvoița dezinteresată a țărilor păzitor din Consiliul de Securitate? Ce putere – militară, pacifică, democratică, autocratică – va domni peste zece ani la Moscova? Care va fi opinia publică în Statele Unite? Dar sentimentele din Europa?

După război nu urmează pacea veșnică, ci mai degrabă înălțătoarea incertitudine. Din moment ce criza din Golf a izbucnit înseamnă că era posibilă, deci se poate oricînd repetă, într-o variantă înducătoare sau catastrofă.

Dezamorsarea unei spirituală sau

nu va fi deloc. Este vorba de două

miliarde de Indiviți. Islamul și

Occidentul avînd Israelul ca vitrină

– dacă aceasta ar fi spartă, desființată, raportul fascinatie/re-

pusole ar persista, confruntînd pe

întregiști cu mutații brute cu mi-

lie satană de peste Mării Mediterane și

cu Uriașul de peste Atlantic.

Antenele parabolice ce difuzează

ideile, imaginile, sentimentele și

senzualitățile „infidele” vor fi con-

tinute anatemizate ca diabolice

(jocul de cuvinte este din Alger).

„Problema Israelului” nu va fi rezolvată înainte ca fiecare cetățean

islamic să nu și regăsească în forul său

interior problema prealabilă a urii

ce îl leagă de Occident.

O astfel de ostilitate nu provine dintr-o țară specific arabă ori mușlimană. Au simili-o și germanii și au constituit zidul Atlanticului. Comunismele au practicat-o și au tras cortina de fier. Anti-american și antisemit în mod gelos, ca și precedentele, integrismul celu de-al treilea val se dovedește mai nehotărît și mai contradictoriu. Nu cucerește un teritoriu pentru a întări un imperiu. Nu conjură sufletele fară contradicție. Criza a fisurat fundamentalismele opunîndu-le pe unele aitoră militar, dar și intelectual. Cum să nu simt atenția spusele unuia din șefii islamului tunisieni, Abdelfattah Mauro, care, în plin conflict, declară: „Referințele noastre nu sunt numai Coranul și Cheria și Voltaire, Montesquieu, Diderot, Rousseau, Revoluția franceză, iar dacă fac o comparație între istoria Occidentului și cea a țărilor arabo-musulmane, ajung la

în română de BOGDAN GHIU

^{*) Titlul textului a fost stabilit de către redacție.}

BLINDA ELISABETA A MURIT...

Este același cînd acesta s-a petrecut ca 75 de ani în urmă, însă, noi, asemenei părinților și bunilor noștri, trebuie să-l înținem în viață și să amintim.

Era de stîrpe aleasă, înaintîi sălăi priseră timp de multe generații curgerea apelor Rinului, se luptaseră în bătrînii codri, săpîniseră cimpul, iar basmele și legendele genunchi nu-i uitaseră. Oamenii, locurile, tăpîile trecut aveau să se urăsoană care, în luna Ianuarie 1843, înconjura leagănul Elisabeta, Principesa de Wied, apoi Doamna a României și prima ei Regină.

Neobositul de înzestrări pentru poezie, muzică și pictură, blindă, bună și frumosă, destul să-o educă de pe maturitate străjuită de castelul

Rinului și Dunărea noastră, mireșă și apără, în locul străucului Curtea Imperială, Elisabeta a deschis-o pe acelaș a Bucogilor, în locul

eleganței de mălsuri foartești, dantele și restaurante, pe scena și ilor și

fotelor brodate, puritate, și ele, cu demnitate principiară, poate încă mai veche.

Sînd să privească, n-a fost străină, și să vîzese cu har și îndemnare, a intrat în rîndul cîlditorilor de cultura.

În 1869, păies pentru prima dată pe pămîntul românesc. Taina cîsătoriei unise un luptător și o poetă, un rational și o romantică, însă profund sim

al datoriei ce aveau de împărtășit, dragoste adincă și respectul totuș

de poporul asupra căruia luseseră chemaj să domnească – spre bîndă lui și

împinerea unui destin – la logodă. Duratașa cîsătorie coroanei lui Carol I va

căpăta măderi și nuanțe, în urmă ce înconjură fruntea Elisabetei va rezista

întreaga povîrniță să se evită românică.

Nicic mei greu pentru o temă creștină în lumina basmetelor și a iubirilor

întărite în legendă doar să înțeleagă că rostul nu este să arigure continuușat

unei dinastii. Elisabeta a înțeleasă abia atunci cînd copilul principei Maria – îti, cum era sănătatea – a fost repărată vieții. Bravind durerea, mama zînhă, ca să-și răscumpere o viață care nu era a ei, a devenit mama tuturor copiilor, dezmoștenitor soareții, și suferință, dar și a tuturor celor cărora harul le destine o înținere în lumeni astăzi. Războiul din 1877 îi adus, perhî

develovamentei său arătat rănilor, titlu cel mai drag sufletului ei: Maria

Regină, acordul chiar înținutea proclamării Regatului.

Bucuria de a dăru, de-a vedea pe alii fericiti, de a încuraja elevii săfetești, dragostea lînerilor și umbrelor de la încăperile, cu opus-o severitate Regatului, poate chiar intereselor statului. Prea puternicii prințuri a ceda, prea slabă ce să înțeleagă, multă nu au înțeleasă, condamnat-o. Din dragoste pentru țară și încredere în misiunea sa, Regina a trăit peste toate, suverană, tristă, și zimbătoare, și adesea retrătită.

Zdrobitul de moarte Regatului, sinușa – la fost doar kîndul – pictură, poezie, brodată – împărlindu-și cînd anii de viață au vîzut în Curtea de Argeș, unde vegheau momenții augustului său sof, și mai și mai, de unde sufletul său generos trimis tot președîndu-să valuri, cu gîndul să-și "spă omenirea prin dispuse, atunci cînd aceasta intrase doar în primul rînd".

Opere să poată să reprezinte o epocă și, a doar o epocă. Atunci a fost lucrată, compozită și pusă în vîrstă pe muzică – Enescu și a tradus-o, Enescu a închisă compozită – iar acum, în timp ce în Germania scriitorul este evocat, noi o uităm și ca scriitor, și ca Regină. Nu merită aceasta, iar noi nu vom căuta, căci și fecit prima Doamnă și Regină a zilelor noastre.

RADU IONESCU

cine destabilizează Europa?

(Urmare din pag. 1)

Dincolo de foia diplomatică, rezerva totală a secretarului general cu privire la tratatul româno-sovietic arată altceva. Domnia sa a menționat în două rânduri că nu își rostește părerea într-o chestiune care face obiectul unor dezbatere interne atât de aprinse. Poate că se așteaptă ca tratatul să nu fie ratificat de Parlament, ori să fie ratificat cu modificări substantiale. Este probabil ca domnul Wörner să îl primit chiar asigurări în acest sens. Altfel, tonul de desăvirsită politiepe față de gazdele române, față de d-l Ion Iliescu și compatrio, puteau determina pe un observator grăbit să deducă o vinzare reînnoldată a României către URSS. Ne indoim de această versiune. Prezența domnului Wörner la București, cu prioritate față de celelalte capitale din Est, arată tocmai contrariul. Fără ca guvernul român actual să fie ideul pentru valorile lumii democratice, s-a apreciat pe bună dreptate că o izolare totală a României nu ar duce la căderea guvernului într-un viitor apropiat — nu există premise suficiente pentru aceasta —, ci doar la consecuția unei relații privilegiate cu Uniunea Sovietică. Prezența NATO la București demonstrează elocvent că aceasta nu este dorit.

A la recherche de la Petite Entente

Cum va arăta totuși, în viitor, securitatea Europei? Va fi o Casă Comună guvernată de C.S.C.E și asigurată de NATO. Cu aceeași abilitate cu care a evitat discuțiile asupra tratatului româno-sovietic, secretarul general a evitat să se pronunțe asupra diminuării rolului Statelor Unite în cadrul Alianței. Scăderea ponderii Uniunii Sovietice a creat un vid de securitate care va fi umplut de NATO. Nu într-un viitor apropiat, dar rămâind totuși unica alternativă. Nu se poate pune însă semnul egal între o securitate continentală cu Uniunea Sovietică retrasă din Europa de Est și retragerea totală a S.U.A. de pe continent. Aceasta ne mai liniștește puțin, atenuind iluziile pe care și le fac francezii. Un participant francez la conferință a caracterizat drept o „adevărată sfidă” vidul creat de retragerea URSS din Europa de Est. Prezența NATO în acest vid este însă mult mai de dorit decât o înțelegere Mitterrand-Gorbaciov.

Propunerea președintelui Iliescu că statele Europei Centrale și de Est să alcătuiască o alianță proprie este ușor deplasată, dat fiind că, deja, trei dintre aceste state, cele care au păsit mai hotărît pe drumul economiei de piță, au constituit o înțelegere în trei. Nu sunt vinovați altii pentru că și apără interesele mai bine decât noi. În acest sens, un partizan al Independenței Croației diferențiază între o Europă de Est preoccidentală, decisă la schimbări mari, cu o orientare politică de centru-dreapta, și în plus preponderent catolică — țările Triilateralei plus Croația și Slovenia — și o Europă balcanică, lenșă, în schimbări de cenușă-singă: România, Bulgaria, Serbia. Tristețea este că în această împărțire egoistă ceva este adevarat. O atitudine cu adevarat activă din partea României ar trebui să se refere la lichidarea acestei diferențe și nu la declamarea tragicomică a marii nedreptăți care nu se face.

Nu putem deci cere o Mică Antantă că vremea dorință este unilaterală. Să, de altfel, existența unei alianțe de acest tip ar fi o rezolvare pur formală a problemei securității. Ineficiență pe vremuri, cind era constituită pe baza unei prietenii și comunității de interes veritabile, Mică Antantă ar fi cu atât mai ineficientă astăzi, cind statele ei sunt concurențe în favorurile materiale ale Occidentului. Pe de altă parte, NATO nu va garanta frontierele sămânților în Est — deși se declară interesat de securitatea fiecărui stat din regiune.

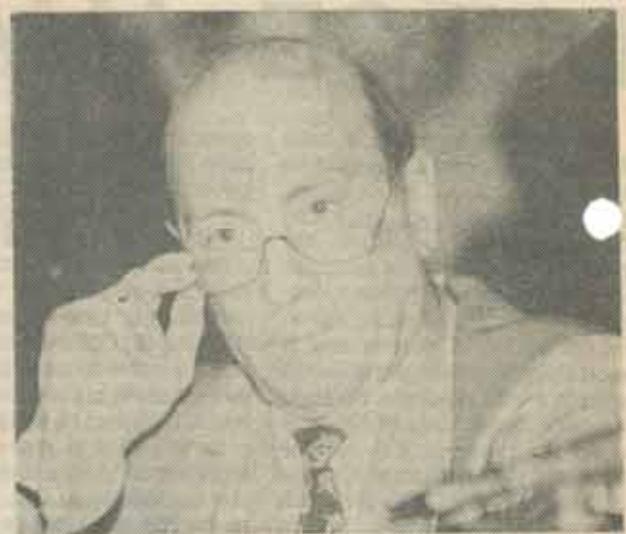
Ideologiile nu ciștigă răboie

Problema principală în ceea ce privește securitatea Europei de Est pare să fi la această oră destabilarea federaliilor — Uniunea Sovietică, Iugoslavia, Cehoslovacia. Partidul comunist, încă la putere, de exemplu, în URSS și Iugoslavia, ca și serviciile secrete care au regizat revoluțiile din Europa de Est sunt o problemă internă a regiunii, în vreme ce aspirațiile naționale ale popoarelor care compun aceste federații constituie o problemă care privește securitatea continentului. În această logică, se poate deci afirma că Lituania a destabilizat Europa, iar trupele OMON s-au străduit să o stabilizeze la loc. Armata Roșie are pretensioni că fără ea, găgăuzii de pe tot cuprinsul URSS ar fi sacrificati în beția de singe a românilor, armenilor și așa mai departe. Căt de falsă este această assertiune s-a văzut în Estonia și Letonia, unde minoritatea rusă a votat pentru independență, fără să se temă că, lipsiți de sprijinul parașutistilor, va fi deformată.

În acest context, devine logic să ne întrebăm: mai sunt armatele un factor de stabilitate în Europa de Est? Aceste armate, care se constituie treptat în forțe politice proprii, atât în URSS, unde nimeni nu știe cu precizie cui se subordonează OMON-ul, cit și în Iugoslavia, unde, prin acțiuni pe cont propriu și de-

clarări provocatoare, destabilizează fără guvernul federal. Un xiarist american mă întreba cum se face că în România nici un general pătruns de simțul onoarei nu a înălțat neocomunismul de la putere. Presupunând armata română capabilă de asemenea mișcare pe cont propriu — Occidentul a înțintă adevărate legende pe seama generalului Victor Stănculescu — el facea o apropiere involuntară de America de Sud, unde armata a sprijinit sau s-a identificat în totdeauna cu dreapta. Armatele sud-americane au această orientare din instinct — e într-adevăr firesc ca armata să sprijine proprietatea. Armatele din Est nu mai au însă demul vreun instinct rămas întreg — puternic politicizate vreme de zeci de ani, ele nu sunt capabile de adevărate mișcări autonome, rezultând din discernământul propriu. Ele acționează pur conservator și încearcă să apere interesele nomenclaturii, chiar acolo unde pînă și nomenclatura a înțelese că fără o reformă radicală sistemul nu mai are viabilitate. Colonelul Nicolae Chișoacă, director general cu probleme militare în guvernul basarabean, îmi spunea că în Armata Roșie ofițerul poate rămâne democrat pînă în gradul de locotenent-colonel. Mai sus de colonel el începe să aibă ce pierde, și, apărind sistemul, se va apăra pe sine. Intelectuali, ca peste tot, sunt minoritari în Armata Roșie. Acești ofițeri au adoptat ceea ce americanii numesc „apostolic attitude”, el elaborarea un proiect de reformă care să transforme imensa Armată Roșie într-o armată de profesioniști cu efective mult mai scăzute, după modelul american. Acești ofițeri au acceptat ideea că armata depinde la rîndul ei de starea economiei — iar această dependență a fost perfect ilustrată în războul din Golf, unde echipamentul militar sovietic a fost depășit de cel american. Mare parte din corpul ofițeresc al celei mai politizate armate din lume refuză însă să accepte această evidență, continuind să credă că ideologile pot ciștiga răboale.

Am îl dorit, în acest trist context, să spunem ceva pozitiv despre armata română. Dincolo de virtuțile organizatorice relevante la Conferință — care se înscriv într-un registru evident minor — avem de-a face cu un corp ofițeresc care citește, în majoritate, România Mare. Conducerea superioră a acestei armate nu a stabilit nici un fel de contracte cu Departamentul cu probleme militare din Chișinău, având în schimb relații constante cu armata sovietică și „bune relații” cu „armata federală” iugoslavă. Eliminarea

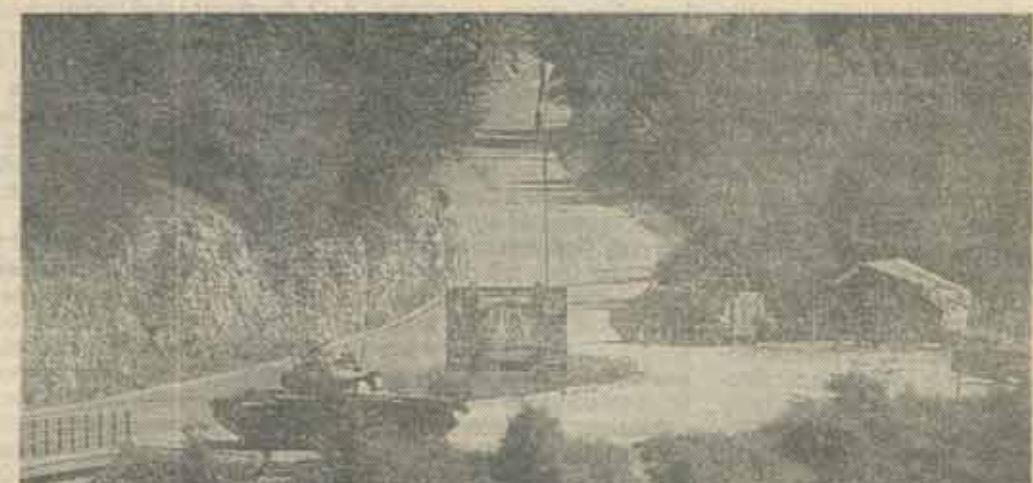

Fotografie de EMANUEL PÂRVU

Manfred Wörner

corpușului de ofițeri intelectuali ai CADEI a fost logică, deoarece, în armata noastră „nu este nimic de democratizat” (general-colonel Nicolae Spîru).

Armatele rămase fără rațiune de a fi, așteptând la nesfîrșit tătarii desertului, care nu vor mai veni niciodată, uzate de luptă economică și politică pe care o pot prea puțin influența, nu pot juca decât un rol negativ în Europa Centrală și de Est. Puternic politicizate, ele se vor situa fără variajii pe poziția autorității și naționalismului de stat. Este adevarat că fără existența lor, federațiile s-ar destrăma repeede. Dar s-ar destrăma fără vîrsare de singe, ca un prim pas în formarea unor confederații de state suverane — unică soluție viabilă pentru reglune, fiind unică naturală. Prezența armatelor înțirze acest proces. Ar fi fost absurd să credem că în urmă cu cîțiva ani comunismul destabiliza Europa, iar astăzi o destabilizareă guvernele proaspăt și democratic alese din mici republici. Nu, Europa nu este stabilă, pentru că imperialismul sovietic, susținut de armatele politicizate, nu este încă îndepărtat din regiune.

In Piața
Centrală
din Pîltvîcă
(Croatia)

Națiunile Unite înțirze debarcarea în Golful iugoslav

Criза jugoslavă, cu costul ei de viață umane neverosimil într-o Europă în care criminalitatea este în scădere, se dovedește, totuși, beneficiă sub mai multe aspecte. Primul este acela că experimentul sloven reproduce la scară mică potențialul conflict dintr-Armata Roșie și așa-zisele „arme ilegale” din URSS, de exemplu cea armeană. Se evidențiază astfel faptul că armate regionale improvizate dar hotărîte și manevrind foarte repede pe propriul teren pot înține în său un timp nedeterminat armatele cu echipamente mult superior ale Centrului. Această revelație militară nu este de neglijat.

A doua revelație este cea politică: descurajarea mișcărilor de independență a micielor republici de către comunitatea internațională nu duce, cîtusi de puțin, la stabilizarea situației, ci dă mină liberă reprezunților centrale în condiție în care mișcările de independență perseverență neabătut. Așa se explică spectaculoasa schimbare de poziție a unor state membre ale CSCE — Marca Britanie și Germania în primul rînd. Cel săptămână de morți au fost necesari pentru această schimbare de opinie. Faptul că nu au murit ca niște martiri, ci în cadrul unei rezistențe eficiente, împreună cu avantajul poziției geografice a Sloveniei, a făcut ca această vîrsare de singe să reușească să con-

vîngă Occidentul mai mult decât eroicele sacrificii ale luitanienilor.

Unul dintre participanții la Conferință pentru Securitate de la București — un specialist NATO — a spus în sfîrșit ceea ce voiam de mult să auzim: Occidentul a recunoscut că aspirația spre independență a slovenilor și luitanienilor este o aspirație democratică. Cînd concomitent republicilor să rămînă în sistem și federaliilor să se democratizeze, Occidentul se contrazicea. Rîmul reformei economice în Moscova este incompatibil față de cel de la Vilnius. Îar în cadrul unui sistem centralizat, dispunind de un sistem financiar unic, o treiere individuală la economia de pieță nu este posibilă.

Criza jugoslavă, cu tot dramatismul ei, era necesară pentru a relansa discuția despre inevitabilitatea de a-mări federațiile europene, ca etapă indispensabilă a formării unor confederații democratice. Discuțiile despre securitate nu fac decât să învăluie subiectul în loc să-l întuiască în miezul său. Tema cea mai mare a Occidentului nu se referă la desărcările de violență adiacente acestei emancipații, nici la pierderea controlului asupra armamentului nuclear strategic, ci la explozia necontrolată a piețelor multiple în locul stabilei pieței a URSS. Dar aceasta este o teamă care poate fi stăpînită de economiștil occidentali. Anxietatea nu este un sfetnic bun, dar lată că mica Slovacie este un excellent anxiolitic al Comunității Internaționale. Precipitând problema, criza jugoslavă contribuie decisiv la grăbirea soluționării ei definitive, pe o cîte mai naturală cale cu puțință.